

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมกตัญญูทเวทีของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง

ปริญญานิพนธ์

ของ

ปัทมา ปรัชญาเศรษฐ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

มกราคม 2548

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความกตัญญูตเวทีของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง

ของ
นางสาวปัทมา ปรัชญาเศรษฐ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

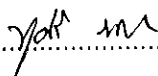

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

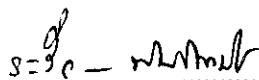
วันที่ 29 เดือน มกราคม พ.ศ. 2548

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตนะ)

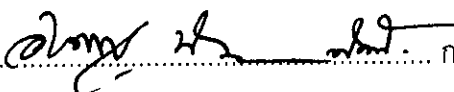
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระวีวรรณ พันธุ์พานิช)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

ขอนมัสการพระพรหมมั่งคณาจารย์ (พระปัญญานันทภิกขุ) ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

ขอนมัสการพระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลยาโณ) ด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอนมัสการพระสมเฑาะฐานวโร ด้วยความเคารพ

ที่ให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยได้เข้าพบและสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญ

ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ เนื่องด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตนะ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ระวีวรรณ พันธุ์พานิช กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา ให้กำลังใจ และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆก่อนที่จะเป็นปริญญานิพนธ์ที่สมบูรณ์ฉบับนี้ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีเสมอมา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์ ที่เป็นกรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ และได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.นิคม ดังคะพิภพ อาจารย์ดร.ละเอียด รักษ์เผ่า รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ รองศาสตราจารย์พรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง รองศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ และอาจารย์ทัศนาก ทองภักดี ที่ได้กรุณาใช้เวลาอันมีค่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา บริสุทธิ์ อาจารย์ลลิตา แซ่เจี้ยว และอาจารย์อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์ เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์เพื่อหาตัวแปรปัจจัย ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณอาจารย์อารักษ์ เอ็นดูราษฎร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุขไพโรวัน อาจารย์ชวลิต อุดม ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลระยอง และคณะครูโรงเรียนวัดสุขไพโรวัน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือจนกระทั่งผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณคุณครองสิน มิตะทัง ที่ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการต่างๆแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณพี่และเพื่อนที่ศึกษาในภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษาที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และให้กำลังใจกันด้วยดี

ความสำเร็จในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอโน้มรำลึกและบูชาพระคุณบิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุน และให้การอบรมสั่งสอนแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ปัทมา ปรัชญาเศรษฐ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
	ความสำคัญของการวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
	กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	7
	สมมติฐานของการวิจัย.....	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
	เอกสารเกี่ยวกับความกตัญญูตเวที.....	8
	ความหมายและประเภทของความกตัญญูตเวที.....	8
	ความสำคัญของความกตัญญูตเวที.....	18
	แบบวัดความกตัญญูตเวที.....	23
	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวที.....	27
	การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง.....	27
	สัมพันธภาพภายในครอบครัว.....	31
	ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม.....	35
	ความมีคุณธรรมประจำใจ.....	42
	ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ.....	44
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	65
ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	73
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
5 สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	88
สังเขปวัตถุประสงค์ สมมติฐานและวิธีการวิจัย.....	88
สรุปผลการวิจัย.....	89
อภิปรายผล.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	93
บรรณานุกรม.....	94
ภาคผนวก.....	102
ภาคผนวก ก	
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	103

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ข	
ผลการวิเคราะห์ข้อคำถามรายข้อ.....	105
ภาคผนวก ค	
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	110
ภาคผนวก ง	
สรุปผลการสัมภาษณ์เพื่อหาตัวแปรปัจจัย.....	134
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	140

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ที่มาของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ จากเอกสาร และงานวิจัย.....	50
2 จำนวนประชากร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง.....	55
3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง.....	59
4 ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรที่ความเชื่อมั่น 95 % ของปัจจัย แต่ละด้านและความถูกต้องของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	83
5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความถูกต้องของ.....	83
6. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความถูกต้องของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	85
7 คำนำนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่มีต่อความถูกต้องของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	85
8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความถูกต้องของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	86
9 คำนำนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่มีต่อความถูกต้องของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	87
10 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดความถูกต้อง.....	106
11 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	107
12 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดความถูกต้อง.....	108
13 ค่าอำนาจจำแนก(r) ของแบบสอบถาม	109

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	7
2 ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำในทางพระพุทธศาสนา.....	38
3 ขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม.....	61

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ เพราะความเจริญที่ปรากฏทั้งในด้านวัตถุ และด้านคุณธรรม จริยธรรมนั้น เป็นผลสะท้อนคุณภาพของคนในสังคม อันเป็นผลจากการอบรมปณิธิในครอบครัว สถาบันการศึกษา ตลอดจนได้รับกระบวนการขัดเกลาและประสบการณ์ในสังคมที่ดี ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมิได้มุ่งเฉพาะการเพิ่มพูนทางความรู้ในเนื้อหาสาระของวิชาเพียงอย่างเดียว หากแต่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรม คุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นสาระสำคัญที่มุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์ คือมีทั้งความรู้และคุณธรรมตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 4 มาตรา 22,23,24 (กองพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน. 2543: 1) ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545-2559 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 5) และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543: 21) ก็มีความสอดคล้องกับ พ.ร.บ. คือมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นคนไทย โดยมุ่งปลูกฝังผู้เรียนให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ ด้วยการเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงามในการดำรงชีวิต และในมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก ในมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ยังระบุไว้ว่าให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543: 20) อีกทั้งวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยคือทำให้คนมีชีวิตที่ดี เก่ง มีความสุข เป็นการแสดงให้เห็นว่า ได้ให้ความสำคัญกับชีวิตที่เป็นคนดีมาเป็นอันดับแรก ซึ่งคุณธรรมของคนดีที่สำคัญข้อหนึ่งคือ ความกตัญญูกตเวทิตะ ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

นิมิตฺตํ สาธุปณํ กตญญุกตเวทิตา

...ความกตัญญูกตเวทิตะ เป็นเครื่องหมายของคนดี...

ความกตัญญูเป็นจุดแข็งของสถาบันครอบครัวไทยมานานแสนนาน (สุกัญญา สุขฉายา. 2546: 78) ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สั่งมาทั้งหลายของคนไทยล้วนแต่มีความกตัญญูเป็นที่ตั้งสำคัญและเป็นไปเพื่อรักษาและส่งเสริมให้คุณธรรมข้อนี้ให้คงมีอยู่ในโลกอย่างแน่นแฟ้น (พระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ). 2536: 2) ไม่ว่าจะเป็น พิธีไหว้ครู เพื่อให้ศิษย์ได้รำลึกถึงพระคุณของครูที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ตน พิธีบวชเพื่อให้ลูกชายได้มีโอกาสทดแทนพระคุณบิดามารดาให้ได้เห็นชายผ้าเหลืองเพื่อนำไปสู่สุธรรมะสรรค์ พิธีรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์ เพื่อเป็น

การรำลึกถึงบุญคุณของผู้อาวุโส ผู้สูงอายุที่ได้อบรมเลี้ยงดูเรามา และไม่เพียงแต่ชาวไทยเรานั้นที่ให้ความสำคัญกับความกตัญญูต่อกตเวทิตา ชาวจีนเองก็รับเอาความเชื่อจากบรรพบุรุษในลัทธิขงจื๊อที่มีคำสอนเน้นในเรื่องความกตัญญูต่อกตเวทิตาต่อพ่อแม่และบรรพบุรุษด้วยเช่นกัน (เสรี พงศ์พิศ. 2538: 36) ซึ่งสุพัตรา สุภาพ (2545: 37) ไสว มาลาทอง (2542: 1-2) และพนัส หันนาคินทร์ (2546: ออนไลน์) ยังได้กล่าวสอดคล้องกันว่า จริยธรรมที่ควรยกย่องเป็นสิ่งแรกที่ประเทศชาติต้องการและมีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้ถึงพร้อมในสถานการณ์ปัจจุบัน คือความกตัญญูต่อกตเวทิตา ดังนั้นจึงควรปลูกฝังคุณธรรมข้อนี้ในทุกสถาบันตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับชาติ และเนื่องจากวัยรุ่นเป็นระยะแห่งการกระชับสิ่งที่ได้ไว้ในวัยเด็กเล็กให้แน่นแฟ้นมั่นคงกับเป็นระยะแห่งการรับสิ่งใหม่เข้ามาอย่างรวดเร็ว การอบรมในวัยนี้จึงควรมุ่งหมายเพื่อรักษาสิ่งดีที่เด็กเล็กได้รับมาแต่เริ่มต้น ไม่ให้บกพร่องพร้อมกับให้เด็กรู้จักเลือกรับสิ่งที่ควรรับต่อไป โดยเด็กวัยรุ่นควรได้รับการอบรมเพื่อให้เกิดคุณสมบัติ คือกตัญญูต่อกตเวทิตา (พระธรรมญาณมุนี. 2514: 23) ซึ่งความกตัญญูต่อกตเวทิตานี้ ถ้าขาดหายไปจากโลกเมื่อใด โลกจะมีปัญหามากขึ้น จะมีความทุกข์มีความเดือดร้อน สายสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย กับลูกหลานจะขาดหายไปเพราะไม่มีคุณธรรมข้อนี้เป็นเครื่องค้ำครองจิตใจ ความดีงามก็จะหายไปด้วย (พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ). 2536: 5)

สังคมไทยในปัจจุบันกำลังละเลยคุณธรรมข้อนี้ เนื่องจากวิถีชีวิตคนในสังคมสมัยใหม่ มุ่งเอาชนะและชิงเชิง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการและมุ่งแสวงวัตถุเป็นสำคัญ ตามอุดมการณ์ทุนนิยมมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ความเอื้ออาทร การพึ่งพาอาศัยกัน การกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมจึงถูกวัฒนธรรมใหม่กดทับ ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย ไม่ว่าจะเป็นการที่ลูกขาดความกตัญญูต่อพ่อแม่ ลูกศิษย์ไม่ยำเกรงครู ศาสนิกชนไม่สนใจในคำสอน ผู้น้อยไม่เคารพผู้ใหญ่ ผู้คนไม่เห็นคุณค่าของธรรมชาติทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ (สำลี รักสุทธี. 2546: 118) คนขาดจิตใจที่มีคุณธรรมเพราะไม่เชื่อไม่เห็นว่าการหลักแห่งกฎแห่งกรรมว่าเป็นจริง (พระนวกะ สุรวังโส. 2546: ออนไลน์) ซึ่งปัญหาทั้งหลายทั้งปวงเกิดจากความไม่รู้บุญคุณ ไม่มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณนั่นเอง เป็นผลให้สถาบันครอบครัวแตกสลาย คนชราถูกทอดทิ้งเป็นจำนวนมากกลายเป็นภาระของสังคม (ณัฐฤกฤต ดิษฐวิรุฬห์. 2545: ออนไลน์) ทางกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จึงได้นำเสนอนโยบาย “ลดภาษีลูกกตัญญู” เพื่อลดหย่อนภาษีให้แก่บุตรที่มีภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่เป็นบุพการีของตน และบุคคลซึ่งมีภาระต้องเลี้ยงดูผู้พิการเพื่อส่งเสริมและจูงใจให้ประชาชนคอยดูแลอุปการะบิดามารดาและผู้พิการของสังคมมากขึ้น (ลดภาษีลูกกตัญญู. ทันข่าว 16.00 น. 2546)

จริยธรรมของบุคคลมีต้นเหตุมาจากอิทธิพลของสังคมมากกว่าอิทธิพลของพันธุกรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524: 5) ดังนั้นครอบครัวน่าจะมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านนี้ การมีสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวเกิดจากการที่คนในครอบครัวได้มีเวลาอยู่ร่วม

ใกล้ชิดกัน ดังนั้นการประกอบอาชีพของคนในครอบครัวจึงมีความสัมพันธ์กับการมีเวลาใกล้ชิดกัน และสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว ซึ่งความสำคัญของครอบครัวนี้ สุมน อมรวิวัฒน์ (2537: 57) กล่าวว่าความกตัญญูรู้คุณและตอบแทนผู้มีพระคุณเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เรียนรู้ได้จากครอบครัว ดังนั้นแบบอย่างที่ดีภายในครอบครัวจึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม และทำนุปัญญานันทภิกขุ (2533: 193) ยังได้กล่าวสอดคล้องกันว่า ตัวอย่างย่อมติดกันได้ พ่อแม่ต้องทำตัวอย่างให้ลูกของตนเห็นว่าตนมีความกตัญญูกตเวที อีกทั้งความใกล้ชิด การมีสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่กับบุตร และการมีคุณธรรมประจำใจจะทำให้เกิดความกตัญญูกตเวที (อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์. สัมภาษณ์. 2546) นอกจากนี้สื่อก็มีบทบาทสำคัญไม่น้อย เพราะปัจจุบันเด็กส่วนใหญ่ใช้เวลาับสื่อมาก การได้รับข่าวสารหรือเรื่องราวต่างๆก็ล้วนแล้วแต่ได้รับจากสื่อเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากข่าวต่างๆที่น่าเสียดายก็พบว่าเด็กเกิดพฤติกรรมเลียนแบบตามสื่อจากหนัง หรือละคร เห็นได้ว่าสื่อมีส่วนที่จะโน้มน้าวพฤติกรรมของเด็กได้

จากความสำคัญของความกตัญญูกตเวที สภาพสังคมไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันตลอดจน ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเมื่อขาดคุณธรรมข้อนี้ และจากการศึกษางานวิจัยของสุชีรา บุญทัน (2541: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัจจัยทางครอบครัว คือลักษณะการอบรมเลี้ยงดู อาชีพของผู้ปกครอง และประเภทของครอบครัว(เดี่ยว/ขยาย) มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวที ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยด้านครอบครัวในตัวแปรที่อื่นๆที่แตกต่างไปจากที่ได้ศึกษาไว้แล้ว โดยปัจจัยด้านครอบครัวได้แก่การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง และสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว และปัจจัยด้านลักษณะตนเองได้แก่ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อค้นพบที่สามารถอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความกตัญญูกตเวทีและความสำคัญของตัวแปรปัจจัย เพื่อเป็นแนวทางในการปลูกฝังและพัฒนาความกตัญญูกตเวทีของนักเรียน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ กับความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อที่ส่งผลต่อความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่ามิปัจจัยใดบ้างซึ่งได้แก่การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความกตัญญูตเวที ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนำผลการค้นพบนี้ไปเป็นแนวทางให้ครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงบทบาทของตนเองต่อการปลูกฝังคุณธรรมด้านความกตัญญูตเวทีให้กับเยาวชนของชาติ อันจะส่งผลให้นักเรียนเป็นคนดี ช่วยลดปัญหาของสังคมและพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เข้มแข็ง และเป็นสังคมคุณภาพตามแนวพระราชดำรัสสืบไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ซึ่งมีจำนวนโรงเรียน 64 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 210 ห้องเรียน และมีจำนวนนักเรียน 8,631 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง จำนวน 7 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 10 ห้องเรียน และจำนวนนักเรียน 421 คน โดยได้มาจากการสุ่มแบบสามขั้นตอน (Three-stage random sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยดังต่อไปนี้

- 1.1 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง
- 1.2 สัมพันธภาพภายในครอบครัว
- 1.3 ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม
- 1.4 ความมีคุณธรรมประจำใจ
- 1.5 ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความกตัญญูตเวที

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความกตัญญูกตเวที หมายถึง ความรู้สึกสำนึกในบุญคุณและการแสดงพฤติกรรม การตอบแทนพระคุณต่อบุคคลหรือสถาบันที่ทำประโยชน์หรือความดีต่อตน โดยการตอบแทนนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของ อาจเป็นการกระทำหรือคำพูดก็ได้ แต่จะต้องอยู่บนหลักพื้นฐานของ ความถูกต้องดีงาม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะวัดความกตัญญูกตเวทีต่อสิ่ง ที่ควรแสดงความกตัญญูกตเวที 2 ประเภทคือ

1.1 ความกตัญญูกตเวทีต่อบุคคล หมายถึง ความรู้คุณและการแสดงพฤติกรรม การตอบแทนพระคุณต่อพ่อแม่ พี่น้อง ผู้ปกครอง ผู้อาวุโส ครู-อาจารย์ เพื่อน และบุคคลในสังคม ที่ทำประโยชน์ต่อตนและส่วนรวม โดยมีพฤติกรรมดังนี้

- 1.1.1 แสดงความเคารพทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งกาย วาจา ใจ
- 1.1.2 เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอน
- 1.1.3 คอยดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระของผู้มีพระคุณ
- 1.1.4 ไม่สร้างความสะดวกสบาย และไม่ทำตนให้เป็นที่ยึดเหนี่ยว

1.2 ความกตัญญูกตเวทีต่อสถาบัน หมายถึง ความรู้คุณและการแสดงพฤติกรรม การตอบแทนพระคุณต่อโรงเรียน ครอบครัว ชชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยมีพฤติกรรมดังนี้

- 1.2.1 ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี
- 1.2.2 ทำนุบำรุง และให้ความช่วยเหลือตามกำลังและความสามารถ
- 1.2.3 รักษาเกียรติยศ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว โรงเรียน และประเทศชาติ
- 1.2.4 แสดงความเคารพต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

ซึ่งวัดได้จากแบบวัดความกตัญญูกตเวที โดยผู้วิจัยพัฒนาจากแบบทดสอบวัดจริยธรรม ด้านความกตัญญูกตเวทีของ ทวีศักดิ์ จงประดับเกียรติ (2533)

2. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง หมายถึง การแสดงออกของพ่อแม่หรือ ผู้ปกครองที่ได้อบรมสั่งสอนนักเรียนด้วยการกระทำและคำพูดในเรื่องของความกตัญญูกตเวที โดยทำตนเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้เห็นอยู่เป็นประจำด้วยการให้ความเคารพ เชื่อฟังและคอยดูแล เอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือต่อญาติผู้ใหญ่ บุคคลและสถาบันที่ทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและส่วนรวม ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. **สัมพันธภาพภายในครอบครัว** หมายถึง ลักษณะของความสัมพันธ์ของสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่มีเวลาใกล้ชิดสนิทสนม มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันด้วยความเข้าใจ มีความไว้วางใจกัน มีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน ช่วยเหลือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีการอบรมสั่งสอน ให้อ่าน คิด ข้อเตือนใจในเรื่องของคุณธรรมในการใช้ชีวิตประจำวัน และมีกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกันด้วยการไปวัด ฟังเทศน์ เพื่อส่งเสริมความเป็นคนดี มีศีลธรรมให้เกิดขึ้นกับคนในครอบครัว ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. **ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม** หมายถึง การที่นักเรียนมีความเชื่อในหลักของเหตุและผล ในการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา ใจ โดยรับรู้ว่ามีสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลว นั้นมีสาเหตุมาจากการกระทำของตนเอง ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะโชคชะตา ซึ่งนักเรียนเองสามารถคาดการณ์และควบคุมผลที่จะเกิดขึ้นให้เป็นไปตามความต้องการได้ ด้วยการลงมือปฏิบัติ ตลอดจนเชื่อว่าใครทำอะไรดีหรือไม่ดี หรือร้าย ย่อมต้องได้รับผลจากการทำสิ่งนั้น ขึ้นอยู่กับว่าผลจะปรากฏเร็วหรือช้าภายหลังการกระทำเท่านั้น ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

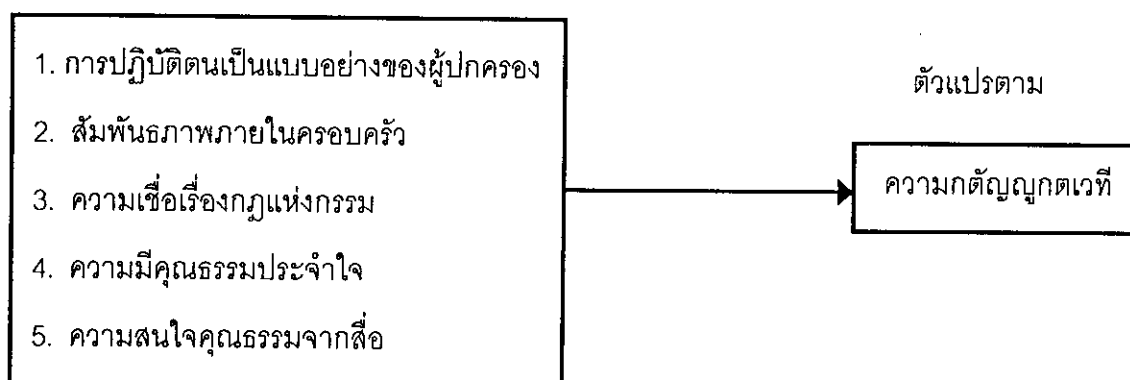
5. **ความมีคุณธรรมประจำใจ** หมายถึง ลักษณะการใช้ชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยเลือกปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม เพื่อการเป็นคนดีและช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุข โดยปฏิบัติตามหลักคำสอนขั้นพื้นฐานทางศาสนา คือ การให้ทานด้วยการแบ่งปันสิ่งต่างๆ ให้กับผู้อื่น การรักษาศีล ด้วยการไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักขโมย ไม่ล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน ไม่พูดโกหก หรือพูดจาหยาบคาย ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด และการภาวนาด้วยการฝึกฝนจิตใจและปฏิบัติในเรื่องความดี ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. **ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ** หมายถึง การที่นักเรียนติดตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต หนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความกตัญญูตเวที ได้สัมภาษณ์แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) พระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ) และพระสมโชค ฐานวโร และบุคคลที่ได้รับรางวัล “ลูกที่มีความกตัญญูตเวทีอย่างสูง ต่อแม่” เนื่องในวันแม่แห่งชาติ จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 3 ท่าน ในปี พ.ศ.2540-2543 เพื่อหาตัวแปรปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวที ซึ่งสรุป ได้ตัวแปรปัจจัย 5 ตัว และผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับ ความกตัญญูตเวทีของนักเรียน ดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรอิสระ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ กับความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสัมพันธ์กัน

2. น้ำหนักความสำคัญของแต่ละปัจจัยได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อส่งผลต่อความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความกตัญญูตเวที ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอเอกสารเกี่ยวกับ ความกตัญญูตเวที ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับความกตัญญูตเวที

1.1 ความหมายและประเภทของความกตัญญูตเวที

1.2 ความสำคัญของความกตัญญูตเวที

1.3 แบบวัดความกตัญญูตเวที

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวที

2.1 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง

2.2 สัมพันธภาพภายในครอบครัว

2.3 ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

2.4 ความมีคุณธรรมประจำใจ

2.5 ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารเกี่ยวกับความกตัญญูตเวที

1.1 ความหมายและประเภทของสิ่งที่ควรแสดงความกตัญญูตเวที

ความหมายของความกตัญญูตเวที

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2527: 82) ได้มีพระบรมราโชวาทแก่ คณะกรรมการวันกตัญญูตเวที ความว่า “ความกตัญญูตเวทีคือสภาพจิตที่รับรู้ความดีและยินดีที่จะ กระทำความดีโดยศรัทธามั่นใจ คนมีกตัญญูจึงไม่โลภล้างทำลายความดีและไม่ลบหลู่ผู้ที่ได้ทำความดี มาก่อน หากเพียรพยายามรักษาความดีที่พึงปวงไว้ให้เป็นพื้นฐานในความประพฤติปฏิบัติทุกอย่างของ ตนเอง เมื่อเต็มใจและจงใจกระทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความดีดังนี้ ก็ย่อมมีแต่ความเจริญมั่นคงและ รุ่งเรืองก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าความกตัญญูตเวทีเป็นคุณสมบัติอันสำคัญยิ่งสำหรับ นักพัฒนาและผู้ปรารถนาความเจริญก้าวหน้าทุกคน...”

ชม ภูมิภาค (2525: 102-103) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กตัญญู แปลว่า รู้คุณค่าคน หมายความว่า ใครทำอะไรให้ก็ไม่ลืม ระลึกถึงบุญคุณได้อยู่เสมอ คำว่า กตเวที แปลว่า แทนคุณค่าคน หมายความว่า ตอบแทนบุญคุณของท่านหรือสนองคุณท่าน รวมความว่า กตัญญูกตเวที หมายความว่า ผู้อุปการคุณที่ท่านทำแล้วและตอบแทน ท่านว่าคนดีต้องมีคุณธรรมข้อนี้เป็น เครื่องหมาย ถ้าไม่มีคุณธรรมข้อนี้เป็นเครื่องหมายก็ยังไม่รู้ไม่ได้ว่าเป็นคนดี

พระเทพเวที (2533: 2-3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กตัญญูกตเวที หมายถึง ผู้รู้อุปการะ ที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็น 2 คือ กตัญญู รู้คุณค่าท่าน กตเวที ตอบแทนหรือสนองคุณท่าน ความกตัญญูว่าโดยขอบเขตแยกได้เป็น 2 ระดับ คือ กตัญญูต่อบุคคลผู้มีคุณความดีหรืออุปการะ เป็นส่วนตัวและกตัญญูกตเวทิต่อบุคคลที่ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์ หรือคุณความดีเกื้อกูลแก่ส่วนรวม

พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ (2533: 62) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความกตัญญู หมายถึง การรู้จัก บุญคุณ อะไรก็ตามที่เป็นบุญหรือมีคุณต่อตนแล้วก็ตามระลึกนึกถึงด้วยความซาบซึ้งไม่ลืมเลย

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2534: 123) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กตัญญู คือ ความรู้หรือตระหนัก ในคุณค่าของความดีที่คนอื่น(หรือสิ่งอื่น)มีต่อตน เป็นความรู้สึกภายในจิตใจ กตเวที คือการประกาศ ให้คนอื่นรู้ว่าคนอื่นสิ่งอื่นมีบุญคุณต่อตนซึ่งเราแปลกันทั่วไปว่า “การตอบแทนคุณ”

พระธรรมโกศาจารย์ (2536: 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กตัญญูตา หมายถึง ความรู้และ ยอมรับรู้ในบุญคุณของผู้อื่นที่มีอยู่เหนือตน กตเวทิตา หมายถึง การพยายามทำตอบแทนบุญคุณนั้นๆ กตัญญูกตเวทิตา หมายถึง ความรู้บุญคุณท่านแล้วทำตอบแทนให้ปรากฏ เป็นธรรมประคองโลกให้เป็นอยู่ได้และอยู่ด้วยความสงบสุข

พระพุทธวรญาณ (อำนวยการ จันเงิน. 2537: 53; อ้างอิงจาก พระพุทธวรญาณ. 2532: 203) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความกตัญญู คือ ความรู้อุปการะที่คนอื่นทำแล้ว ความกตเวที คือการตอบแทน อุปการะนั้น คำว่าอุปการะ หมายถึง การช่วยเหลือด้วยบริสุทธิ์ใจ คือตั้งใจช่วยจริงๆมิได้มุ่งผล ตอบแทนประการใด จัดเป็น “ความดีที่สูงสุด” ของคนทั้งหลายเพราะทำให้คนและสังคมอยู่ได้ด้วยดี

พิสิฐ เจริญสุข (2542: 108,110) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กตัญญู แปลว่า เห็นคุณค่าท่าน คือเห็นด้วยปัญญา กตเวที แปลว่า ประกาศคุณท่าน หมายความว่าทำให้ผู้อื่นรู้ว่า ท่านมีคุณแก่เรา อย่างไรบ้างมากนักน้อยเพียงไร การประกาศของคุณท่านนั้นไม่ใช่หมายความว่าเราจะยกย่อง สรรเสริญ ท่านด้วยคำพูดหรือด้วยการเขียนเป็นตัวหนังสือ แท้ที่จริงแล้วการประกาศคุณท่านนั้นจะต้องอยู่ที่ การปฏิบัติตัวของเราเองคือ ตัวเราเองจะต้องทำตัวของเราให้เป็นคนดีตามที่ท่านมุ่งหมาย

สมภพ ชีวรัฐพัฒน์ (2542: 167) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความกตัญญูกตเวที หมายถึง ความรู้และการยอมรับรู้ในบุญคุณของบุคคล สัตว์ สิ่งของ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีต่อตัวเรา ทั้งทางตรงและทางอ้อม และพยายามกระทำการตอบแทนพระคุณ ช่วยเหลืออุปการะ ยกย่อง บำรุงรักษาให้คงอยู่เพื่อความสงบสุขของสังคมและเพื่อความสมดุลทางธรรมชาติ

ประเภทของสิ่งที่ควรแสดงความกตัญญูกตเวที

พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ (2533: 62-64) ได้แบ่งสิ่งที่ควรกตัญญูเป็น 5 ประการ ดังนี้

1. กตัญญูต่อบุคคล คือ ใครก็ตามที่เคยมีพระคุณต่อเราไม่ว่าจะมากน้อยเพียงไรจะต้อง กตัญญูรู้คุณท่าน ติดตามระลึกถึงเสมอด้วยความซาบซึ้ง พยายามหาโอกาสตอบแทนคุณท่านให้ได้ โดยเฉพาะพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์ บิดามารดา ครู อุปัชฌาย์อาจารย์ พระมหากษัตริย์หรือ ผู้ปกครองที่ทรงทศพิธราชธรรมจะต้องตามระลึกนึกถึงพระคุณของท่านให้จงหนัก
2. กตัญญูต่อสัตว์ คือ สัตว์ที่มีคุณต่อเรา เช่น ช้าง ม้า วัว ควายที่ใช้งานจะต้องใช้ด้วยความกรุณาปราณี ไม่เพี้ยนตีมันจนเหลือเกิน อย่าใช้งานหนักจนเป็นการทรมานและเลี้ยงดูให้อาหารอย่าให้อดอยากให้ได้กินได้นอนได้พักผ่อนตามเวลา
3. กตัญญูต่อสิ่งของ คือ ของสิ่งใดก็ตามที่มีคุณต่อเรา เช่น หนังสือธรรมะ หนังสือเรียน สถานศึกษา วัด ต้นไม้ ป่าไม้ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการหาเลี้ยงชีพ ฯลฯ จะต้องปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้ ให้ดี ไม่ลบหลู่ดูแคลน ไม่ทำลาย
4. ความกตัญญูกตเวทีต่อบุญ คือ รู้ว่าคนเราเกิดมามีอายุยืนยาว ร่างกายแข็งแรง ผิวพรรณดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสุขความเจริญ มีความก้าวหน้า มีทรัพย์สมบัติมาก ก็เนื่องมาจากผลของบุญ จะไปสวรรค์กระทั่งไปพระนิพพานได้ก็ด้วยบุญ กล่าวได้ว่าทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยบุญ ทั้งบุญเก่าที่ได้สะสมมาดีแล้วและบุญใหม่ที่เพียรสร้างขึ้นประกอบกัน จึงมีความรู้คุณของบุญ มีความอ่อนน้อมในตัวเอง ไม่ดูถูกบุญ ตามระลึกถึงบุญเก่าให้จิตใจชุ่มชื่นและไม่ประมาทในการสร้างบุญใหม่ให้ยิ่งขึ้นไป
5. ความกตัญญูกตเวทีต่อตนเอง คือ รู้ว่าร่างกายของเรานี้เป็นอุปกรณ์สำคัญที่เราจะได้ อาศัยใช้ในการทำความดี ใช้ในการสร้างบุญกุศลนานาประการเพื่อความ สุขความเจริญก้าวหน้า แก่ตนเองต่อไป จึงทะนุถนอมดูแลร่างกายรักษาสุขภาพให้ดี ไม่ทำลายด้วยการกินเหล้าเสพสิ่งเสพติด เที่ยวเตร่ดีกๆ ดื่นๆ และไม่นำร่างกายนี้ไปประกอบความชั่ว เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เจ้าชู้ อันเป็นการทำลายตนเอง

พระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ) (2536: 2-12) ได้กล่าวถึงสิ่งที่มีบุญคุณ ดังนี้

1. บิดามารดา เพราะทุกคนไม่ได้เกิดจากโพรงไม้ แต่เกิดมาจากโพรงเล็กๆในครรภ์ มารดาด้วยความร่วมมือของบิดา และเจริญเติบโตขึ้นมาบนความเสียสละของบิดามารดา อีกทั้งบิดามารดายังเป็นเครื่องให้ชีวิต ให้วิชาความรู้ ให้การอบรมอุปนิสัยที่ดี ดังนั้นเราควรตอบแทนโดยการดูแลเอาใจใส่ท่านให้มีความสุขสบายแก่ท่านตามสมควรแก่ฐานะ

2. ครู-อาจารย์ เพราะท่านได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้เรา และยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของศิษย์ให้ละเหินจากการทำในสิ่งที่ไม่ควรทำได้ทุกคราวที่ระลึกถึงว่าครูอาจารย์ได้เคยขอร้องและพร่ำสอนเราอย่างไร ว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ

3. สัตว์พาหนะ ได้แก่ วัว ควาย มีบุญคุณต่อเรา ถ้าเรารู้จักตอบแทนแม้กระทั่งวัวควายแล้ว เราก็จะไม่เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง ทำให้บ้านเมืองมีแต่ความสงบสุข

4. สิ่งแวดล้อม ได้แก่ ป่าไม้ ทุ่งนา ห้วยหนอง คลอง ลำธาร ถนน และสิ่งสาธารณะ ถ้ามีความสำนึกในบุญคุณของสิ่งเหล่านี้ เราจะไม่ทำลายและยังช่วยรักษาอีกด้วย ทำให้สภาพแวดล้อมของเราคงอยู่ตลอดไป

5. ศัตรูและอุปสรรคต่างๆ เนื่องจากศัตรูทำให้เราคนกตัญญูมีความฉลาดและก้าวหน้า เพราะช่วยให้เรามีคุณธรรมสูงขึ้น มีความอดทนอดกลั้น และเสียสละ หรือผู้วิจารณ์เราก็จะทำให้เราเป็นคนหนักแน่นมั่นคงและมีความเมตตากรุณา หรืออุปสรรคทั้งหลาย ก็ทำให้เรามีปัญญาเข้าใจโลกถูกต้องตามที่เป็นจริงทำให้เราอยู่บนโลกต่อไปด้วยความสุข เพราะถ้าเราไม่รู้จักบุญคุณของศัตรูและอุปสรรคต่างๆแล้วเราอาจต้องล่มจมเพราะมัวแต่ริษยาตอบ เอะอะโวยวาย ทำอะไรผิดพลาดไปหมด แต่ถ้าเรารู้คุณของสิ่งเหล่านี้แล้ว โลกย่อมเกิดความสงบสุข เพราะทำให้เรากลายเป็นมนุษย์ที่ดีเป็นคนใจกว้าง ให้อภัย ทำให้เกิดสิ่งดีเกิดขึ้นกับเรา

พระพุทธวรญาณ (อานวย จันเงิน. 2537: 150-151; อ้างอิงจาก พระพุทธวรญาณ. สัมภาษณ์. 2533) ได้กล่าวถึงผู้ที่ต้องแสดงความกตัญญูตเวที ดังนี้

1. มารดา-บิดา โดยมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความกตัญญูตเวทีคือ

1.1 ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ

1.2 ทำการงานหรือธุรกิจของท่าน

1.3 ดำรงวงศ์ตระกูลให้มั่นคง โดยการพยายามทำตนให้เป็นอภิชาติบุตร

1.4 ประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก และปกครองรักษาทรัพย์มรดกไว้ให้ดี

1.5 เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศไปให้

2. ครู-อาจารย์ โดยมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความกตัญญูตเวทีคือ

- 2.1 แสดงความเคารพต่อท่านตามธรรมเนียมและประเพณีนิยม
- 2.2 เอาใจใส่ในธุรกิจของท่านดุษณีคอยรับใช้อยู่ในที่ใกล้เสมอ
- 2.3 เชื้อฟังคำสั่งสอนของท่าน
- 2.4 อุปัฏฐากบำรุงท่าน
- 2.5 เรียนศิลปวิทยาด้วยความเคารพ

3. ผู้ปกครอง-ผู้บังคับบัญชา โดยมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความกตัญญูตเวทีคือ

- 3.1 แสดงความอ่อนน้อมต่อท่าน
- 3.2 มีความจงรักภักดีในท่าน
- 3.3 มีความเชื่อมั่นในท่านและเดินตามแนวทางของท่าน
- 3.4 ไม่ยกตนเสมอท่าน

4. สถานที่ที่มีพระคุณ (บ้านเกิด/โรงเรียน/ที่เคยเรียน/วัดที่เคยบวช) โดยมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความกตัญญูตเวทีคือ ต้องระลึกถึงบ้านเกิด โรงเรียนที่เคยเรียน และวัดที่เคยบวชเรียนด้วยความสนใจเป็นประจำและหาโอกาสที่จะสนองคุณโดยการอุปถัมภ์บำรุงให้เจริญตามกำลังความสามารถให้จงได้

5. สถาบันที่มีพระคุณ (ชาติ/ศาสนา/พระมหากษัตริย์) โดยมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความกตัญญูตเวทีคือรักชาติ รักศาสนา และรักพระมหากษัตริย์โดยเลื่อมใส ผูกพัน เพื่อความอยู่รอดของชาติ เพื่อความอยู่รอดของศาสนา และเพื่อความมั่นคงของราชบัลลังก์

ไสว มาลาทอง (2542: 79) กล่าวว่า บุตร-ธิดา ที่ดี ย่อมมีความกตัญญูตเวทีต่อบิดามารดาของตน ศิษย์ที่ดีย่อมมีความกตัญญูตเวทีรู้คุณ ครู-อาจารย์ และทำการตอบแทนด้วยความเคารพ ประชาชนพลเมืองที่ดีย่อมมีความกตัญญูตเวทีต่อพระมหากษัตริย์ที่ปกครองประเทศชาติโดยธรรมเพื่อให้เกิดความสงบสุขต่อประสพนิกรทั่วไป พุทธบริษัททั้ง 4 ที่ดีย่อมจะต้องมีความกตัญญูตเวทีต่อพระพุทธเจ้าผู้ทรงพระมหากรุณาธิคุณในการสั่งสอนให้พุทธบริษัท รู้จักบาป-บุญ คุณโทษ-ประโยชน์ และสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ สิ่งที่ดีควรทำและไม่ควรทำ ให้รู้จักผิดชอบ-ชั่วดี สามารถทำตนให้พ้นจากความทุกข์ยากลำบากได้

สมภพ ชีวรัฐพัฒน์ (2542: 168-199) ได้แบ่งสิ่งที่ควรกตัญญูเป็น 6 ประการ ดังนี้

1. กตัญญูต่อบุคคล ได้แก่ พระพุทธเจ้า บิดามารดา ครูอาจารย์ และบุคคลอื่นๆ ที่มีพระคุณต่อเรา ไม่ว่ามากหรือน้อยต้องติดตามระลึกถึงพระคุณด้วยความซาบซึ้งและหาโอกาสตอบแทนพระคุณ

2. กตัญญูต่อสัตว์ สัตว์ที่มีพระคุณต่อเรา เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ใช้เป็นสัตว์พาหนะ ใช้แรงงาน ต้องกระทำต่อสัตว์ด้วยความเมตตาปราณี ไม่ทรมานปล่อยให้หิวอดอาหารอดน้ำ เลี้ยงดูอย่างดีให้พักผ่อน ไม่ใช้งานตรากตรำจนเกินไป ไม่ควรฆ่าสัตว์ที่เคยมีพระคุณต่อเรา

3. กตัญญูต่อสิ่งของ เช่น รถยนต์ หนังสือแบบเรียน บ้าน วัด ต้นไม้ ฯลฯ ต้องปฏิบัติต่อสิ่งของเหล่านั้นด้วยความเคารพ ไม่ดูถูกดูแคลน ไม่ทำลาย ถนอมใช้ด้วยความประหยัด

4. กตัญญูต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สถาบันทั้งสามมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของคนในชาติ ความเป็นเอกราช ปกครองให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข มีแผ่นดินถิ่นอาศัย เพราะอำนาจบารมีของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ดังนั้นควรแสดงความเคารพ รู้คุณค่า ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตอบแทนพระคุณด้วยการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี รู้จักเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ฯลฯ

5. กตัญญูต่อตนเอง รู้จักคุณค่าของร่างกาย ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรมและบรรลุนิพพานชั้นสูง ให้ประโยชน์ร่างกายนี้ สะสมความดี ละทิ้งความชั่ว คนที่เกิดมาเป็นมนุษย์มีวาสนาเป็นผู้มีโชคเพราะไม่มีสัตว์ประเภทใดที่สามารถปฏิบัติธรรม ประพฤติพรหมจรรย์ได้ดีเท่ากับมนุษย์

6. กตัญญูต่อธรรม อันได้แก่ รู้คุณค่าของปรมัตถธรรม สภาวธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า การตอบแทนพระคุณของสภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ให้น้ำสะอาด อากาศบริสุทธิ์ ไม่ควรทิ้งของเสียขยะลงสู่แหล่งน้ำ อนุรักษ์ป่าธรรมชาติ และทดแทนพระคุณของพระพุทธเจ้าโดยการประพฤติธรรมตลอดชีวิต เป็นต้น

บุคคลและสิ่ง ที่ควรแสดงความกตัญญูกตเวทิตะ (มงคลข้อที่ 25 ความกตัญญู. 2546: ออนไลน์) ได้แก่

1. พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีพระคุณยิ่งใหญ่ต่อชาวพุทธ ชาวพุทธจะต้องทำความเข้าใจในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ให้รู้คุณค่าของพระศาสนา ประพฤติปฏิบัติตามแนวพระพุทธธรรม ไม่ทำลายลบหลู่และลบหลู่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยเฉพาะชาวพุทธควรทำหน้าที่ชาวพุทธให้ครบ 5 ข้อ ได้แก่

- 1.1 เรียนพระธรรม พระวินัย
- 1.2 ปฏิบัติดีตามพระธรรมวินัย
- 1.3 สืบสอนพระธรรมวินัยให้ผู้อื่น
- 1.4 อุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา
- 1.5 ป้องกันภัยของพระพุทธศาสนา

2. ประเทศชาติ ประเทศชาติของเราเป็นปฏิรูปเทศ เหมาะที่จะทำให้ชีวิตเจริญก้าวหน้าในทุกด้านเช่น ไม่มีสงคราม ไม่มีการก่อการร้าย ไม่วุ่นวายรุนแรง อุดมสมบูรณ์ด้วยอาหารและทรัพยากรธรรมชาติ มีพระพุทธศาสนาจรโลงใจให้มีเมตตาสามัคคี มีอิสระเสรีภาพ จึงควรปฏิบัติดังนี้

2.1 เราต้องช่วยกันรักษาประเทศชาติวัฒนธรรมไทย

2.2 เสียสละเพื่อประโยชน์ของชาติและประชาชน

2.3 ป้องกันภัยให้ชาติ

2.4 รักษากฎหมาย

2.5 เสียภาษี

2.6 เลือกคนดีมีความสามารถมาปกครองชาติไทย -

2.7 ประพฤติตนให้เป็นพลเมืองดีเสริมศักดิ์ศรีแก่ชาติ

3. บรรพบุรุษชาติไทยที่เตรียมปัจจัยแห่งความสุขไว้ให้เราพร้อมคืออดีตพระมหากษัตริย์และพระมหากษัตริย์ปัจจุบัน จึงควรปฏิบัติดังนี้

3.1 เราต้องบูชาสักการะรำลึกถึงพระมหากษัตริย์

3.2 เราต้องปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาท

3.3 เราต้องหวงแหนรักษาสถาปัตยกรรมของบรรพบุรุษ

3.4 เราต้องรักษาพระพุทธศาสนาที่พระองค์ทรงเคารพ

3.5 เราต้องไม่ขายชาติไทยแก่คนต่างชาติ

3.6 เราต้องไม่ทำลายสาธารณสมบัติของชาติ

3.7 เราต้องกล้าหาญรักษาชาติศาสนาเช่นเดียวกับพระองค์

4. บิดา มารดา ครู อาจารย์ มีพระคุณอย่างยิ่งใหญ่ เพราะท่านให้ชีวิตร่างกายให้ดวงตา ดวงปัญญาแก่เรา เราต้องทำหน้าที่ของบุตรและศิษย์ที่ดี โดยการแสดงคารวะนับถือเทิดทูน เชื่อฟังปฏิบัติตามคำสอนของท่าน ช่วยทำกิจของท่าน ดูแลเลี้ยงท่านตอบแทน ทำให้ท่านเป็นสุขกายใจ ไม่แสดงอาการรังเกียจหรือก้าวร้าว รักษาชื่อเสียงเกียรติยศของท่านโดยเป็นลูกที่ดีเป็นศิษย์ที่ดีตลอดไป ไม่ให้ใครนินทาว่าชั่วลูกพ่อก่อนไม่ได้สั่งสอน ใ้ลูกศิษย์นอกครู

5. ผู้หวังดี ผู้มีน้ำใจ ผู้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์สาธารณะแก่ส่วนรวม ผู้เป็นคนดี มีสุจริตธรรม นำสังคมให้สงบเรียบร้อยน่าอยู่ เป็นบุคคลที่ควรได้รับการสดุดี ไม่ควรมองข้ามแม้ท่านเหล่านั้นจะไม่ใกล้ชิดกับเรา เราไม่รู้จักเป็นการส่วนตัว ทั้งนี้ก็เพราะว่าคนดีเป็นศรีของชาติศาสนา คนดีมีปัญญาทำให้ส่วนรวมมีหน้ามีตา มีชื่อเสียง มีความสงบสุข เรามีความสงบสุขได้ก็เพราะสังคมของเราเต็มไปด้วยคนดีมีธรรม เพราะฉะนั้นเราต้องกตัญญูต่อท่าน มีกิจการใดพอจะช่วยเหลือกันได้เราต้องช่วยเหลือท่าน และไม่ลบหลู่คนดี

ลาลี รักสุทธิ (2546: 115-118) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ควรแสดงความกตัญญู คือ

1. กตัญญูบุคคล คำว่า "บุคคล" หมายถึงคนทุกระดับนับตั้งแต่สามัญชนจนถึง อริยชนคนชั้นสูงระดับยอดมนุษย์คือผู้นำของศาสนาต่างๆซึ่งบุคคลสามารถแยกออกไปได้ดังนี้

1.1 พระพุทธเจ้าและพระศาสดาของทุกศาสนา พระพุทธเจ้าและพระศาสดาของทุกศาสนาถือว่าเป็นบุพการีของผู้คนทั้งโลกที่คนทั่วไปควรแสดงความกตัญญูต่อพระองค์ หากเราท่านได้ศึกษาประวัติ การดำเนินชีวิต กิจกรรม จริยวัตรของพระองค์แล้วเราจะแสดงความกตัญญูอย่าง ไม่ตะขิดตะขวงใจ เพราะพระพุทธองค์และพระศาสดาทุกพระองค์ได้ทรงทุ่มเท เสียสละ พระกำลัง สติปัญญาด้วยพระวิริยะอุตสาหะเพื่อความสงบสุขแห่งมวลมนุษยชาติอย่างแท้จริง ควรแท้ที่เราท่าน จะแสดงความกตัญญูต่อท่านดังกล่าว

1.2 พระอริยสงฆ์อริยสาวก นักบวชทุกศาสนาที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบที่ถือได้ว่าเป็น สุปฏิปันโน มีอยู่เป็นจำนวนมากที่ทุ่มเทอุทิศเวลา ชีวิต สติปัญญา ความรู้ความสามารถความสุข ส่วนตัวเพื่อคนอื่น เช่นพระอริยสงฆ์มากมายที่เป็นสุปฏิปันโนในสังคมไทย และนักบวชของศาสนาอื่น ก็เช่นกันพวกเราปุถุชนคนธรรมดาควรให้ความเคารพแสดงความกตัญญูต่อบุคคลดังกล่าวอย่างจริงจัง

1.3 พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงเป็นผู้เสียสละทุ่มเทพระวรกายเพื่อความสุ รมเย็นของอาณาประชาราษฎร์ หากเราท่านได้ศึกษาถึงพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ ทุกพระองค์ จะเห็นได้ว่าแต่ละพระองค์ทรงห่วงใย เอ็นดู เมตตาต่อพลสกนิกรของแผ่นดินอย่างยิ่ง แม้หนทางจะทรมันดารยุ่งยากเพียงใด พระองค์ก็ไม่ทรงหวาดหวั่นเสด็จไปเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง สมควรที่พลสกนิกรจะให้ความกตัญญูต่อพระองค์ด้วยการปฏิบัติตนเป็น พลเมืองดี

1.4 พ่อแม่ พ่อแม่ได้ชื่อว่าเป็นบุพการีของลูก เพราะพ่อแม่เป็นผู้ให้ ผู้เสียสละ ทำงานทุกอย่างเพื่อลูกมาก่อน ลูกๆทุกคนควรแสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่ด้วยการปฏิบัติตนเป็น คนดี ทำตามคำสั่งของพ่อแม่ ไม่เป็นลูกเนรคุณอกตัญญูหรือลูกทรพีคอยล้างผลาญพ่อแม่ คนเป็น พ่อแม่ท่านไม่หวังอะไรจากลูกมากมาย นอกจากการให้ลูกเป็นคนดี อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ก็เพียงพอแล้ว ไม่มีพ่อแม่คนใดอยากเห็นลูกเป็นคนชั่ว

1.5 ครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ก็ถือว่าเป็นผู้ให้เช่นกัน ท่านให้วิชาความรู้ ให้แนวทางการดำเนินชีวิต ให้คำแนะนำที่ถูกต้องดีงามแก่ลูกศิษย์ ครูอาจารย์จึงได้ชื่อว่าเป็น ปุชนียบุคคล พวกเราท่านทั้งหลายจึงควรแสดงความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ด้วยการปฏิบัติตาม คำสอนของท่าน นำชื่อเสียงมาให้ท่าน

1.6 กัลยาณมิตร ทุกคนเกิดมามีมิตรมีเพื่อนสหายคอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาและเป็นที่พึ่งยามมีปัญหา คนเราหากมีมิตรดีสหายดีย่อมนำพาเราไปทางที่ถูกต้อง ที่ดีงามตามลักษณะของกัลยาณมิตรที่ดีนี้

-มิตรมีอุปการะ คือมิตรที่ช่วยปกป้องเพื่อนไม่ให้เพื่อนตกไปในที่ประมาท เมื่อมีภัยก็เป็นที่พักพิงได้ เมื่อมีธุระคราวจำเป็นก็ช่วยจ่ายทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

-มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข คือมิตรที่พูดความจริงแก่เพื่อนแม้จะเป็นความลับ ก็เปิดเผยให้เพื่อนทราบ แต่ช่วยปกปิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่พราย ไม่ละทิ้งเมื่อเจอปัญหา แม้ชีวิตก็อาจสละแทนได้หรือเรียกว่ามิตรร่วมเป็นร่วมตายก็ได้

-มิตรแนะนำประโยชน์ คือมิตรที่ห้ามไม่ให้ทำความชั่วแนะนำให้อยู่ในความดี พึงสิ่งที่ยังไม่เคยได้ฟัง บอกสรรพศรีให้

-มิตรมีความรักใคร่ คือมิตรที่เรามีสุขก็สุขด้วยเมื่อทุกข์ก็ทุกข์ด้วยช่วยได้เถียง คนที่พูดดีเตือน รับรองคนที่พูดสรรเสริญ

2.กตัญญูต่อสัตว์ สัตว์ทุกชนิดหากเราได้ตรองให้ดีจะเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อเราทั้งนั้น ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม นอกจากสัตว์จะเป็นอาหารแก่มนุษย์ (สำหรับผู้กินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร) แล้วยังนำไปใช้งานได้อีกด้วยเช่น ช้าง ม้า วัว ควาย เป็นต้น และสัตว์หลายจำพวกยังช่วยอนุรักษ์รักษา สภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วย เช่นแมลงผึ้งช่วยผสมเกสร ภูช่วยกำจัดหนูเป็นต้น เราควรกตัญญูต่อสัตว์ ด้วยการไม่ฆ่าไม่ทำลายเพื่อความสนุกสนาน เพื่อการกีฬาหรือไม่ฆ่าไม่กินเลยยิ่งดี เพราะมีหลายคน ที่ปฏิบัติธรรมด้วยการไม่กินเนื้อสัตว์เป็นจำนวนมาก

3.กตัญญูต่อสิ่งของ สิ่งของหรือสถานที่ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากเราควรแสดงความกตัญญูต่อสถานที่เช่น โรงเรียน วัด ศาลาการเปรียญ โบสถ์วิหาร ห้องสมุด ป่าไม้ ลำธาร ภูเขา เป็นต้น สิ่งของดังกล่าวมีประโยชน์ต่อมวลมนุษยชนอย่างมหาศาล เราควรมีความกตัญญูต่อสถานที่ต่อสิ่งนี้ ด้วยการไม่ทำลายไม่สร้างเสียหายต่อสถานที่นั้นๆ

4.กตัญญูต่อบุญ บุญกุศลถือเป็นอันสงฆ์ที่ส่งให้เรามาทพบแต่ความสุขมีร่างกาย ครอบส่วนสมประกอบก็เป็นเพราะเราได้สะสมบุญมานั่นเองเราควรมีความกตัญญูต่อบุญที่ทำไว้และควรสะสมบุญให้มากขึ้น อย่าประมาทว่าบุญนั้นทำนิดหน่อยเล็กน้อยไม่เกิดประโยชน์อะไร อันที่จริงแล้วบุญจะค่อยๆสะสมจากน้อยไปหาใหญ่ การทำบุญจะต้องใจเย็นสะสมบุญไปที่ละน้อยก็จะมีความสุขไปเอง ดังพุทธพจน์ที่ว่า "สุขโข บุญญสสอุจโย" การสะสมซึ่งบุญนำสุขมาให้

5.กตัญญูต่อตนเอง กตัญญูต่อตนเองคือให้รู้จักว่าเรานั้นได้อาศัยร่างกายตนเอง ทำกิจกรรมต่างๆไม่ว่าจะเดิน ยืน นั่ง นอน ตื่น กิน ขับถ่าย ร้องไห้ หัวเราะ เราต้องอาศัยร่างกายของเราทั้งนั้น ดังนั้นเราควรกตัญญูต่อตนเองไม่ทำลายทำร้ายนำพิษภัยมาสู่ตนเอง คนเราทุกวันนี้ นับวันแต่จะทำลายตนเองลงไปทุกขณะ เช่นการดื่มสุรายาเมา เสพสิ่งเสพติดต่างๆ รับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์บ้าง เหล่านี้คือการทำลายตัวเองลงไปทีละน้อยๆที่เรียกว่าตายผ่อนส่ง เพื่อเป็นการกตัญญูต่อตนเองจึงควรระมัดระวังในเรื่องการดื่มกิน ใช้ร่างกายอย่างระมัดระวังในเรื่องการดื่มกิน ใช้ร่างกายอย่างระมัดระวังไม่หักโหมออกแรงหนักเกินไปเพราะไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นการทรมานตนเองไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สิ่งที่ควรแสดงความกตัญญูทเวทีมี 8 ประเภทคือ กตัญญูทเวทีต่อบุคคล กตัญญูทเวทีต่อสถาบัน กตัญญูทเวทีต่อสิ่งของ กตัญญูทเวทีต่อสัตว์ กตัญญูทเวทีต่อธรรม กตัญญูทเวทีต่อบุญ กตัญญูทเวทีต่อศัตรูและกตัญญูทเวทีต่อตนเอง แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาความกตัญญูทเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยศึกษาสิ่งที่ควรแสดงความกตัญญูทเวที 2 ประเภท คือ บุคคลและสถาบัน โดยบุคคลหมายถึง พ่อแม่ พี่น้อง ผู้ปกครอง ผู้อาวุโส ครู-อาจารย์ เพื่อน และบุคคลคนในสังคม และสถาบัน หมายถึง โรงเรียน ครอบครัว ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เนื่องจากผู้วิจัยจะทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเห็นว่าบุคคลและสถาบันนั้นเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน และนักเรียนสามารถนึกภาพหรือเห็นภาพได้ชัดเจนว่าตนเองได้รับประโยชน์จากบุคคลหรือสถาบันเหล่านี้อย่างไร เพื่อให้นักเรียนสามารถคาดการณ์พฤติกรรมหรือมีการแสดงพฤติกรรมของตนเองต่อบุคคลและสถาบันได้อย่างแท้จริง

จากความหมายและประเภทของสิ่งที่ควรแสดงความกตัญญูทเวทีที่กล่าวมานั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงให้ความหมายของความกตัญญูทเวทีไว้ว่า ความกตัญญูทเวทีหมายถึงความรู้สึกสำนึกในบุญคุณและการแสดงพฤติกรรมการตอบแทนพระคุณต่อบุคคลหรือสถาบันที่ทำประโยชน์หรือความดีต่อตน โดยการตอบแทนนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของอาจเป็นการกระทำหรือคำพูดก็ได้ แต่จะต้องอยู่บนหลักพื้นฐานของความถูกต้องดีงาม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะวัดความกตัญญูทเวทีต่อสิ่งที่ควรแสดงความกตัญญูทเวที 2 ประเภทคือ

1. ความกตัญญูทเวทีต่อบุคคล หมายถึง ความรู้คุณและการแสดงพฤติกรรม การตอบแทนพระคุณต่อพ่อแม่ พี่น้อง ผู้ปกครอง ผู้อาวุโส ครู-อาจารย์ เพื่อน และบุคคลในสังคม ที่ทำประโยชน์ต่อตนและส่วนรวม โดยมีพฤติกรรมดังนี้

- 1.1 แสดงความเคารพทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งกาย วาจา ใจ
- 1.2 เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอน
- 1.3 คอยดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระของผู้มีพระคุณ
- 1.4 ไม่สร้างความเดือดร้อน และไม่ทำตนให้เป็นທີ່เสื่อมเสีย

2. ความกตัญญูต่อกตเวทิตา หมายถึง ความรู้คุณและการแสดงพฤติกรรม การตอบแทนพระคุณต่อโรงเรียน ครอบครัว ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยมีพฤติกรรมดังนี้

- 2.1 ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี
- 2.2 ทำนุบำรุง และให้ความช่วยเหลือตามกำลังและความสามารถ
- 2.3 รักษาเกียรติยศ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว โรงเรียน และประเทศชาติ
- 2.4 แสดงความเคารพต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

1.2 ความสำคัญของความกตัญญูต่อกตเวทิตา

ในพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญของความกตัญญูต่อกตเวทิตามาก ซึ่งความกตัญญูต่อกตเวทิตานี้ เป็นหนึ่งในอุดมมงคล 38 ประการ โดยเป็นมงคลที่ 25 คือ กตญญูตา (ความกตัญญู) จัดว่าเป็น คุณธรรมล้ำเลิศสำหรับเหล่าชาวพุทธและชาวเอเชียส่วนใหญ่ ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า เทวเม ภิกขเว ทูลลภา คือ ดูกรภิกษุทั้งหลายคนทั้งสองจำพวกเรตถาคตกกล่าวว่าหายากในโลก คนสองจำพวกนั้นคือ บุพการี คนที่ทำคุณไว้ก่อน และกตัญญูต่อกตเวทิตบุคคล ผู้รู้ซึ่งคุณของผู้ที่ ทำความดีไว้แก่ตนแล้วก็ทำตอบแทนผู้มีคุณ (พระคัมภีร์ปิฎก ม.ป.ป. 2511: 401) นอกจากนี้ ยังมีพุทธศาสนสุภาษิตที่กล่าวถึง "ความกตัญญูต่อกตเวทิตา" ไว้มาก ดังปรากฏหลักฐานดังนี้

1. นิमितฺตํ สาธุรูปานํ กตญญูตเวทิตา ซึ่งมีความหมายว่า ความกตัญญูเป็น เครื่องหมายของคนดี (เสฐียรพงษ์ วรรณปก. 2534: 123)
2. ภูมิ เว สปุริสานํ กตญญูตเวทิตา ซึ่งมีความหมายว่า ความกตัญญูต่อกตเวทิตาเป็น พื้นของคนดี (เสฐียรพงษ์ วรรณปก. 2534: 123)
3. เย คุณํ อนุสฺสเรตติ ซึ่งหมายความว่า บุคคลทั้งหลายใคร่ระลึกถึงคุณท่านผู้มีคุณ กระทำตอบแทนซึ่งท่านผู้มีคุณ จัดเป็นมงคลอันประเสริฐ (ศิริปัญญามูณี (อ่อน). 2511: 401)
4. กตญญูตา เอตมฺมงฺคลมุตตมํ ซึ่งมีความหมายว่า ความเป็นผู้กตัญญูเป็นมงคล สูงสุด (อานวย จันทน์. 2537 :55 ; อ้างอิงจาก พระธรรมวิสุทธิธารจารย์. ม.ป.ป.: 1)
5. กตญญูตาย สปุริสภูมิยํ ฐิตวา ซึ่งหมายความว่า ตั้งอยู่ในภูมิสัตตบุรุษโดย ความเป็นคนกตัญญู (สิริคุตโต ภิกขุ. 2514 : 341)

6. สปุริโส ภิกขเว กตญญกตเวที โหติ ซึ่งมีความหมายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สัตบุรุษคือคนดีย่อมเป็นคนกตญญกตเวที (พระพุทธวิงศมุนี. 2528: 1)

7. โย เว กตญญ กตเวที ธีโร
 กल्याณมิตโต ทพฺพหตุติ จ โหติ
 ทุกขิตสฺสํ สกุกจจ กโรติ ภิจจํ
 ตถาวริํ สปุริสํ วทนฺตีติ

ซึ่งมีความหมายว่า บุคคลใดแล เป็นธีรชนคือผู้ทรงปัญญา เป็นกตญญรู้คุณ ที่ท่านทำแล้วกตเวที ประกาศคุณที่ท่านทำแล้วคือตอบแทนคุณท่าน มีกัลยาณมิตร มีความรักภักดี มั่นคง ย่อมกระทำกิจที่ควรกระทำแก่มิตรผู้ตกทุกข์ได้ยากโดยเคารพ บัณฑิตทั้งหลายกล่าวบุคคลนั้น ผู้เช่นนั้น อย่างนั้นว่า เป็นสัตบุรุษคือคนดี (อานวย จันเงิน. 2537: 55 ; อ้างอิงจาก สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช. 2533: 2)

8. ยสส รุกขสส นิสีเทยย วา น ตสส สาขํ ภิญฺเษยย มิตตพฺพโก หิ ปาปโก
 ซึ่งหมายความว่า นิ่งหรือนอนอยู่ได้ร่มเงาของตนไม่ได้ไม่ควรหวั่นเกรงกิ่งของตนไม้นั้น ผู้ประทุษร้ายมิตร เป็นคนเลวแท้ๆ (พระพยอม กัลยาโณ. 2540: 32)

9. พระพุทธวรญาณ (อานวย จันเงิน. 2537: 56 ; อ้างอิงจาก พระพุทธวรญาณ. 2532: 3) กล่าวว่า มีสุภาสิตทางพุทธศาสนายืนยันเรื่องความกตญญกตเวทีไว้มากมาย อาทิเช่น

- (1) คนใดจำได้ ระลึกได้ซึ่งประโยชน์และความดีที่ผู้อื่นกระทำแก่ตนมา คนนั้น ย่อมเจริญด้วยประโยชน์ทุกอย่างที่ตนปรารถนา
- (2) คนดีต้องมีความกตญญกตเวที
- (3) ความกตญญกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี
- (4) จงเดินตามทางที่ท่านเดินไปแล้ว คือ มีความกตญญกตเวที
- (5) ความกตญญกตเวทีไม่มีในคนใด การคบคนนั้นจะไม่ได้ประโยชน์อะไรเพราะ คนไม่มีความกตญญกตเวทีจะไม่มีสิ่งใดๆ ให้แก้ไขได้แม้แต่น้อย

10. พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้เขียนคำกลอนไว้เพื่อเป็นเครื่องนำทาง แก่อนุชนให้ตระหนักถึงบุญคุณอันยิ่งใหญ่ที่สรรพสิ่งทั้งหลายมีต่อกันและกัน เช่นข้าวมีคุณค่าต่อชาวนา และชาวนามีคุณค่าต่อเรา ป่าไม้มีคุณค่าต่อสัตว์และมนุษย์ ทุกสิ่งผูกพันกันโดยตลอด ดังนี้

“โลกรอดเพราะกตัญญู”

อันบุคคล	กตัญญู	รู้คุณโลก
อุปโภค	บริโภค	มิให้หลาย
ข้าวหรือเกลือ	ผักหรือหญ้า	ปลาหรือไม้ ฯลฯ
รู้จักใช้	อย่าทำลาย	ให้หายไป:
หนึ่งคน	ต่อคน	ทุกคนนี้
ล้วนแต่มี	คุณต่อกัน	นั้นเป็นไฉน
มองให้ดี	ดูให้เห็น	เช่นนั้นไซ้
โลกรอดได้	เพราะกตัญญู	รู้คุณกัน
ประเทศชาติ	ศาสนา	พระมหากษัตริย์
รวมเป็น	อัตตภาพไทย	ใหญ่มหันต์
รอดมาได้	เพราะรักใคร่	อย่างผูกพัน
เพราะกตัญญู-	ญามี	ที่ใจเอย ฯ

(พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). 2536: คำนำ)

พระศรีธรรมนิเทศ. (ม.ป.ป.: 166) กล่าวว่า ผลของความกตัญญูทุกเวทีจะทำให้เรารู้จักยับยั้งชั่งใจ มีมานะบากบั่น ขยันขันแข็ง รู้จักเสียสละ ซึ่งการที่คนเรารู้จักยับยั้งชั่งใจของตนไม่ทำ ความชั่วเสียหายนั้นก็เพราะกตัญญูตารั้งเหนี่ยวเอาไว้ เช่น ผู้หญิงสาวถูกพ่อแม่บังคับให้แต่งงานกับชายที่ตนไม่ชอบแทนที่จะหนีไปกับชายที่ตนรัก กลับหักห้ามความคิดนั้น ยอมแต่งงานเพราะกตัญญูตา หรือการที่เราจะยอมเสียสละความสุขส่วนตัวเล็กน้อยเพื่อแลกเอาความสุขอันใหญ่หลวงในอนาคตก็ดี หรือการที่เรามีมานะบากบั่น ขยันขันแข็งเพื่อความเจริญรุ่งเรืองในอนาคต ก็มีกตัญญูตาธรรมเป็นเครื่องประคองจิต แม้การเสียสละอันใหญ่ยิ่ง คือเสียสละชีวิต เช่น ทหาร ตำรวจยอมเสียสละชีวิตเพื่อแลกเอาเอกราชความเป็นไท ก็เพราะมีกตัญญูตาธรรมเป็นพื้นฐาน

พระพยอม กัลยาโณ (2529: 3, 85) ได้กล่าวว่า ผู้ที่แสดงออกถึงความกตัญญูก็ย่อมได้รับผลดีโดยเฉพาะถึงแม้จะไม่ได้ผลเป็นเงินเป็นทอง เป็นชั้นเป็นซี เป็นยศศักดิ์อิฐฐาน... แต่ก็ทำให้ได้นิสัยดีเป็นต้น เพราะเราทำดีเพื่อให้นิสัยดีและเป็นคนรักดี แล้วก็จะรักดีตลอดไป เป็นคนดีตลอดไป เพราะฉะนั้นคนเราลงเริ่มมีความกตัญญูทวนเวียนที่คุณธรรมอื่นๆ ย่อมจะตามมา เช่นลูกที่มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ก็จะมีความอดทนในการเล่าเรียนในการช่วยกิจการของพ่อแม่ พ่อแม่ใช้อะไรก็จะอดทนทำให้ได้ ดังนั้นคุณธรรมแห่งความอดทนก็จะเกิดตามมาอีก

พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ (2533: 66) ได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการมีความกตัญญูไว้ดังนี้

1. ทำให้รักษาคุณความดีเดิมไว้ได้
2. ทำให้สร้างคุณความดีใหม่เพิ่มได้อีก
3. ทำให้เกิดสติ ไม่ประมาท
4. ทำให้เกิดหิริโอตตปปะ
5. ทำให้เกิดขันติ
6. ทำให้จิตใจผ่องใส มองโลกในแง่ดี
7. ทำให้เป็นที่สรรเสริญของคนดี
8. ทำให้มีคนอยากคบหาสมาคม
9. ทำให้ทั้งมนุษย์และเทวดาอยากช่วยเหลือ
10. ทำให้ไม่มีเวรไม่มีภัย
11. ทำให้ลาภผลทั้งหลายเกิดขึ้นโดยง่าย
12. ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานโดยง่าย

สมภพ ชีวรัฐพัฒน์ (2542: 171) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความกตัญญูทวนเวียนที่ ดังนี้

1. ทำให้ช่วยรักษาคุณงามความดีของตนไว้และยกย่องคุณงามความดีของคนอื่น
2. ทำให้เกิดสติ ไม่ประมาท มีความละเอียดรอบาปและเกรงกลัวต่อบาป
3. ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
4. ทำให้เป็นที่ยกย่องสรรเสริญของคนดีทั่วไป
5. ทำให้เกิดความสุขแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคม
6. ทำให้ทั้งมนุษย์และเทวดาอยากช่วยเหลือ
7. ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานได้ง่าย

โชติ จินตแสง (2543 : 92) กล่าวว่า การมีความกตัญญูเป็นมงคลคือ

1. เป็นที่รักใคร่
2. ได้รับความกรุณา
3. คนพาสรรเสริญ
4. มีความเจริญก้าวหน้า
5. มีความผาสุก
6. ปลุกความดีได้ง่าย
7. ไม่ตกในที่ชั่ว
8. คนทั่วไปได้เป็นแบบอย่าง (โดยเฉพาะลูกหลาน)

พระพุทธพรญาณ (อำนวยการ จันเงิน. 2537: 159 ; อ้างอิงจาก พระธรรมญาณมุนี. 2528: 543) กล่าวว่า การขาดความกตัญญูมีโทษมหันต์ คือ

“ขาดความกตัญญูกตเวทีแล้วดูเหมือนจะขาดไปทุกประการ กวีไทยโบราณ คือ ท่านสุนทรภู่ จึงได้กล่าวความจริงที่ควรรู้ควรคิดไว้ว่า ทพลักษณะกตัญญูตาเขา เทพเจ้าก็จะแข่งทุกแห่งหนและคนที่ขาดความกตัญญูกตเวทีที่แท้จริงท่านเปรียบเสมือนไม้ค้ำซึ่งใช้ทำอะไรก็บอบไม่ได้ มีลักษณะเป็นกาฝากสังคมตลอดเวลา”

ไสว มาลาทอง (2542: 80-81) กล่าวว่าสังคมใดไร้ความกตัญญูกตเวที บุตร-ธิดา ไม่รู้คุณบิดามารดา ประชาชนทั่วไปไม่รู้บุญคุณของผู้มีพระคุณ ไม่มีความเคารพบูชา กล้าทำร้ายและทำลายผู้มีพระคุณทางศาสนา สังคมนั้นย่อมจะเกิดความเสื่อมโทรมทางจิตใจ ไร้ที่ยึดเหนี่ยวอันดีงาม ดังนั้นในการพัฒนาสังคมจึงควรพัฒนาคนในสังคมให้มีความกตัญญูกตเวทีให้เกิดมีอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพดีด้วย

เมื่อคนเรามีความกตัญญูรู้คุณและตอบแทนคุณท่านเราจะมี ความเจริญก้าวหน้าไม่ติดต่ำ สังคมไทยเราจะไม่เป็นสังคมพิการ ผู้ที่เป็นบุพการีมีอุปการะต่อเรามาก่อนเมื่อเห็นว่าเป็นบุพการีช่วยเหลือผู้อื่นแล้วยังได้รับผลดีตอบแทนต่างๆเป็นการตอบแทน ก็อยากจะช่วยคนอื่นๆ ต่อไป โลกก็จะไม่สิ้นบุพการีมีน้ำใจ เมื่อยังมีกตัญญูกตเวทีก็มีบุพการีสืบสายคนดีไม่สิ้นสุด ระบบการสร้างบุญสร้างคุณก็จะยังคงอยู่คู่โลกให้เห็นทั่วกันว่าธรรมะยังไม่ตาย คนดียังไม่สูญหาย เหล่านี้คืออานิสงส์ของความกตัญญูกตเวที

1.3 แบบวัดความกตัญญูทเวที

ในการวัดจริยธรรมนั้น มีเป้าหมายอยู่ที่การเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดๆ ตามที่บุคคลเห็นว่าสมควรหรือไม่สมควรซึ่งจะขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึกและระดับจริยธรรมของบุคคลนั้นๆ ซึ่งการวัดจริยธรรมนั้นไม่นิยมวัดความรู้เชิงจริยธรรม เว้นเสียแต่ที่เราต้องการจะวัดว่าบุคคลนั้นรู้หรือไม่ โดยส่วนใหญ่จะวัดจริยธรรมใน 3 ลักษณะ ดังนี้ (ส.วาสนา ประवालพฤษ. 2535: 7)

1. เจตคติต่อจริยธรรม ซึ่งจะวัดในรูปแบบของความรู้สึก ความเชื่อ ความชอบและไม่ชอบต่อการกระทำต่างๆ ทั้งนี้จะยังไม่รับประกันว่าบุคคลนั้นจะปฏิบัติหรือไม่

2. เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นการวัดว่าการที่บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดๆ นั้น มีเหตุผลประกอบการตัดสินใจอย่างไร การวัดนี้จะช่วยให้เห็นระดับจริยธรรมของบุคคลนั้น

3. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นการให้บุคคลระบุพฤติกรรมของตนเองว่าประพฤติปฏิบัติอย่างไรจนเป็นกิจนิสัย

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะวัดจริยธรรมของนักเรียนโดยการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวทีโดยพัฒนาจากแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวทีของ ทวีศักดิ์ จงประดับเกียรติ (2533) ซึ่งใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญามาเป็นข้อสนับสนุนในการสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวที ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า กฎเกณฑ์ของสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาจริยธรรม โดยมีพื้นฐานความเชื่อดังนี้

สกินเนอร์ (ลัวน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 171; อ้างอิงจาก Skinner. 1971) มีความเชื่อว่า แรงจูงใจที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางสังคมมีรากฐานมาจากการความต้องการรางวัล และหลีกเลี่ยงการลงโทษจากสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่สังคมยึดถือบรรทัดฐานหรือเกณฑ์ปกติของจริยธรรมพื้นฐานเกิดขึ้นภายในจิตใจเพราะเหตุของกฎเกณฑ์วัฒนธรรมซึ่งเป็นเงื่อนไขภายนอก สังคมแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการจริยธรรมมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับรางวัล และการลงโทษอันเป็นผลมาจากตัวแทนที่มีอยู่ของสังคม

บันดูรา (ลัวน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 171; อ้างอิงจาก Bandura. 1977) มีความคิดว่า การเรียนรู้ทางสังคมเกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observation) การเลียนแบบ (Imitation) และการเอาอย่างแบบ (Modeling) บันดูรา มีความคิดแตกต่างจากกลุ่มสกินเนอร์ตรงที่เน้นว่า การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องมีการเสริมแรง (Reinforcement) คือไม่จำเป็นต้องมีรางวัลและ

การลงโทษ ความสำคัญของการเรียนรู้ คือกระบวนการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น หรือพิจารณาการกระทำของผู้อื่นแล้วสังเกตผลที่ตามมา การตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งกฎเกณฑ์การตัดสินใจนี้เกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Development Theory)

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าความพร้อมที่จะมีความเจริญทางจิตเจ้านั้นแฝงอยู่ในตัวบุคคลตั้งแต่แรกเกิด เมื่อเติบโตขึ้นลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลจะเริ่มแสดงออกอย่างเด่นชัด และเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีทางที่กำหนดไว้แต่เดิม สภาวะแวดล้อมของบุคคลมีอิทธิพลในการถ่วงหรือเร่งพัฒนาการนี้ หรืออาจมีอิทธิพลในการเร่งพัฒนาจริยธรรมได้ ดังนั้นนักทฤษฎีประเภทนี้ย่อมเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ย่อมมีแนวทางและขั้นตอนที่เป็นสากล ซึ่งนักทฤษฎีประเภทนี้คือ เปียเจต์และโคลเบอร์ก โดยมีรายละเอียดของทั้งสองทฤษฎี ดังนี้

2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเปียเจต์

เปียเจต์ เป็นผู้ริเริ่มศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก และมีความคิดว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้เกณฑ์และลักษณะต่างๆทางสังคม ดังนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นๆและได้แบ่งประเภทของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้น คือ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524: 27)

1. ขั้นก่อนจริยธรรม พัฒนาการขั้นนี้เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ขวบ เด็กในวัยนี้ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดลอมอย่างละเอียด แต่มีความอยากร ความต้องการทางกาย ซึ่งต้องการที่จะได้รับการตอบสนองโดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะ เมื่อเด็กเริ่มมีความสามารถในการพูดก็จะเริ่มรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น

2. ขั้นยึดคำสั่ง พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 2-8 ปี เด็กจะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่เป็นสิ่งที่เขาต้องทำตาม

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วง 8-10 ปี เปียเจต์เชื่อว่าเกิดขึ้นจากพัฒนาการทางสติปัญญาและจากประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน ความเกรงอำนาจภายนอกจะเป็นหลักภายในจิตใจของเด็กเกี่ยวกับความยุติธรรม ซึ่งหมายถึงการแลกเปลี่ยนกันและความเท่าเทียมกันของบุคคลในช่วงอายุ 8-10 ปี เด็กที่อยู่ในสังคมปกติจะบรรลุถึงขั้นที่ 3 แต่ก็อาจมีเด็กบางคนพัฒนาช้ากว่านี้ หรือบางครั้งการพัฒนาหยุดในขั้นที่ 2 เนื่องจากมีการบีบบังคับอย่างผิดปกติของผู้เลี้ยงดูหรือเกิดจากการขาดประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนก็ได้

2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524: 28-31; อ้างอิงจาก Kohlberg, 1964: 405) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวของเปียเจต์ และพบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นมีได้บรรลุจุดสมบูรณ์เมื่อบุคคลอายุได้ 10 ปี แต่จะพัฒนาไปอีกหลายขั้นจากอายุ 11 ปี ถึง 25 ปี และเขาถือว่าในการวัดขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นจะต้องให้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างเดียวเท่านั้น โดยโคลเบอร์กได้แบ่งระดับของจริยธรรมออกเป็นสามระดับ ซึ่งทั้งสามระดับนั้นจัดเป็นขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมได้หกขั้น ดังนี้

ระดับที่ 1 ก่อนกฎเกณฑ์ (2-10 ปี)

ขั้นที่ 1 คือ มุ่งที่จะหลบหลีกไม่ให้ตนเองโดนลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ (อายุ 2-7 ปี)

ขั้นที่ 2 เลือกการกระทำที่จะนำความพึงพอใจมาให้ตนเองเท่านั้น (อายุ 7-10 ปี)

ระดับที่ 2 ตามกฎเกณฑ์ (อายุ 10-16 ปี)

ขั้นที่ 3 เลือกกระทำตามความคาดหวังของสังคมในกลุ่ม ชอบคล้อยตามต้องการเป็นคนดีในสายตาบุคคลอื่น ต้องการรักษากฎเกณฑ์ของสังคม (อายุ 10-13 ปี)

ขั้นที่ 4 เลือกกระทำตามบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหนึ่งหน่วยของสังคมเพราะรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตน ตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดหรือคาดหวัง (อายุ 13-16 ปี)

ระดับที่ 3 เหนือกฎเกณฑ์ (อายุ 16 ปีขึ้นไป)

ขั้นที่ 5 เลือกกระทำโดยไม่ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่นและคนหมู่มาก และสามารถควบคุมบังคับตนเองได้

ขั้นที่ 6 นำความรู้ที่เหนือกฎเกณฑ์ทางสังคมของตนมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุขของส่วนรวม

จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมซึ่งเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวเด็กจะเป็นเงื่อนไขการเกิดจริยธรรมในตัวเด็ก ดังนั้นแบบทดสอบวัดความกตัญญูทเวทีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากทวิศักดิ์ จงประดับเกียรติ จึงให้เป็นแบบสถานการณ์ เนื่องจากเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ชิดกับตัวเด็กหรือสิ่งที่เด็กกำลังประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน ส่วนระดับของจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวทียึดตามทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญาของเปียเจต์และโคลเบอร์ก โดยแบบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวทีของทวิศักดิ์ จงประดับเกียรติ มีรายละเอียดดังนี้

ทวิศักดิ์ จงประดับเกียรติ ได้ทำการสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวที โดยสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวที 3 ด้านคือ ความกตัญญูทเวทีต่อบุคคล ความกตัญญูทเวทีต่อสัตว์ และความกตัญญูทเวทีต่อสถาบันและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสร้างเป็น 2 ชนิด

คือ ชนิดที่เป็นข้อความ โดยมี 2 ตัวเลือกคือ ใช่ และไม่ใช่ ให้เลือกตอบและชนิดที่เป็นสถานการณ์โดยมี 3 ตัวเลือกให้เลือกตอบซึ่งแต่ละตัวเลือกจะเป็นตัวแทนของแต่ละระดับชั้นทางจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญาของเปียเจต์ ไคลเบอร์ก และเพค โดยมีตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างแบบทดสอบวัดจริยธรรมความกตัญญูตเวทีชนิดข้อความ

(0) ข้าพเจ้าช่วยพ่อแม่ทำงานเมื่อมีเวลาว่าง

ใช่	ไม่ใช่

การให้คะแนน

- ถ้าเป็นข้อความทางบวก ตอบ "ใช่" ให้ 1 คะแนน ตอบ "ไม่ใช่" ให้ 0 คะแนน
- ถ้าเป็นข้อความทางลบ ตอบ "ใช่" ให้ 0 คะแนน ตอบ "ไม่ใช่" ให้ 1 คะแนน

ตัวอย่างแบบทดสอบวัดจริยธรรมความกตัญญูตเวทีชนิดสถานการณ์

(0) ก้อยนัดกับเพื่อนๆว่าจะไปเที่ยวกันในวันหยุด แต่พอถึงวันนัดแม่ของก้อยป่วย จึงใช้ให้ก้อยไปทำธุระแทน ถ้านักเรียนเป็นก้อย นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ไปเที่ยว เพราะไม่ต้องการผิติดนัดกับเพื่อน คะแนน (0)
- ข. ไปทำธุระแทนแม่ เพราะต้องการช่วยแม่ทำงาน คะแนน (2)
- ค. ไปทำธุระแทนแม่ เพราะเพื่อนๆเขาก็ช่วยแม่ทำงานเหมือนกัน คะแนน (1)

การให้คะแนน ให้คะแนนตามลำดับชั้นทางจริยธรรมของเปียเจต์ ไคลเบอร์ก และเพค โดยคะแนนมีตั้งแต่ 0 ถึง 2

ผลการศึกษาพบว่าค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีชนิดข้อความโดยใช้สูตร t-test มีพิสัยตั้ง 4.9476 ถึง 14.7150 และแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีชนิดสถานการณ์ มีพิสัยตั้งแต่ 4.8086 ถึง 13.0829 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีชนิดข้อความโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .8585 และแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีชนิดสถานการณ์ มีค่าเท่ากับ .8689 โดยทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูกตเวที

จากการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูกตเวทีโดยการสัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสาร พบว่า การที่บุคคลจะมีความกตัญญูกตเวทีมากน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ

- 2.1 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง
- 2.2 สัมพันธภาพภายในครอบครัว
- 2.3 ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม
- 2.4 ความมีคุณธรรมประจำใจ
- 2.5 ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ

2.1 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง

2.1.1 ความหมายของการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง

การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง เป็นการที่ผู้ปกครองได้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้กับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นทั้งการกระทำในสิ่งที่ดีและไม่ดี ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้มีผลต่อการศึกษาของเด็กจะเลียนแบบและมีพฤติกรรมตาม ดังที่ ลัตตาวัลย์ พรศรีสมุทรและวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2524: 6) กล่าวว่า การถ่ายทอด หมายถึงการสั่งสอนและการกระทำเป็นตัวอย่างบิดามารดาหรือผู้มีอาวุโสในบ้าน

ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ว่า การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง หมายถึง การแสดงออกของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ได้อบรมสั่งสอนนักเรียนด้วยการกระทำและคำพูดในเรื่องของความกตัญญูกตเวที โดยทำตนเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้เห็นอยู่เป็นประจำด้วยการให้ความเคารพ เชื่อฟัง และคอยดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือต่อญาติผู้ใหญ่ของตน บุคคลและสถาบันที่ทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและส่วนรวม

2.1.2 ความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง

สุพัตรา สุภาพ. (2538: 114) กล่าวว่า เด็กจะได้ดีหรือชั่วอยู่ที่ "รากแก้ว" คือครอบครัวซึ่งหากจะพูดแค่อ่างเดียว เด็กคงไม่ซึมซาบเท่าไร แต่ถ้าเห็นภาพพ่อแม่เป็นคนดี มีคุณธรรม ไม่ทำความชั่ว มีจิตเมตตา กรุณา เด็กคงดีได้บ้าง ดังนั้นการที่ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีจึงมีคุณค่าแก่ลูกหลาน

ป. มหาขันธ (2544: 25-26, 99) กล่าวว่า พื้นฐานทางวัฒนธรรมของครอบครัว มีความสำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมของเด็ก ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ตลอดจน การประพฤติปฏิบัติของเด็กจะถูกกล่อมเกลา ถ่ายทอดและปลูกฝังโดยครอบครัวซึ่งผ่านการอบรม สั่งสอนของผู้ใหญ่ อันได้แก่บิดา มารดา ญาติพี่น้องในครอบครัว สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม มีความสำคัญยิ่งต่อการกล่อมเกลา การปลูกฝังพฤติกรรมให้แก่บุคคล เด็กที่อยู่ในครอบครัว ที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม ย่อมได้รับการปลูกฝังแต่วัฒนธรรมที่ดีงาม ส่วนเด็กที่อยู่ในครอบครัว ที่ไร้วัฒนธรรมย่อมได้รับ การถ่ายทอดแต่วัฒนธรรมที่ไม่ดีหรือวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทย นอกจากนี้ยังกล่าวด้วยว่า ความกตัญญูตเวที ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความเสียสละ เป็นสิ่งสำคัญที่บิดามารดาและสมาชิกในครอบครัว จะต้องให้การสั่งสอนอบรมและปฏิบัติให้เป็น แบบอย่าง

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ตัวอย่าง ย่อมติดกันได้พ่อแม่ต้องทำตัวอย่างให้ลูกของตนเห็นว่าตนมีความกตัญญูตเวที การมีพ่อแม่ที่เป็น ผู้ใหญ่อยู่ในครอบครัวดำรงตำแหน่งปู่ย่าตายายของพวกเขาอยู่นั้นเป็นการดีเหลือเกินในทางที่จะ สอนลูกให้ได้เห็นตัวอย่างในทางดีอันที่ตนได้กระทำต่อพ่อแม่ของตน เพราะกิจใดที่ลูกทำแก่แม่นั้น เป็นบุญ เป็นกิจที่สนองผลทันทีไม่ว่าในด้านดีหรือด้านร้าย ถ้าเราต้องการให้ลูกเคารพพ่อแม่เราก็ต้อง เคารพต่อพ่อแม่ให้ลูกเห็น ถ้าต้องการให้ลูกเลี้ยงเราเมื่อแก่ชราเราก็ต้องเลี้ยงพ่อแม่ให้ลูกเห็น ปฏิบัติ เอาอกเอาใจพ่อแม่ให้ดีให้ถือว่าพ่อแม่เป็นพระในครอบครัวเป็นเทวดาที่ควรเคารพสักการะเสมอ พ่อแม่ คือผู้ที่ลูกจะละเมิดมิได้เป็นอันขาด การพูดจาปราศรัยกับพ่อแม่ก็ควรพูดด้วยถ้อยคำอันอ่อนหวาน และเต็มไปด้วยความเคารพเสมอ เพื่อให้ลูกได้เรียนได้จำไว้เป็นแบบ เป็นการเพาะประเพณีอันดีงามไว้ ในสกุลของตน นอกจากนี้พ่อแม่ยังต้องอธิบายให้ลูกเข้าใจว่า "ปู่ย่า-ตายาย" นี้เป็นผู้ให้กำเนิดพ่อแม่ ถ้าหากไม่มีปู่ย่าตายาย พ่อแม่คงไม่ได้เกิดมา ไม่ได้มีความสุข ลูกเองก็คงไม่มีความสุขเช่นเดียวกัน ดังนั้นปู่ย่าตายายจึงมีบุญคุณต่อพ่อแม่ ลูกเองก็ต้องรักเคารพปู่ย่าตายายและเคารพต่อตัวพ่อแม่ด้วย และในวันสำคัญ เช่นวันเกิดของพ่อแม่ วันปีใหม่ อันเป็นวันสำคัญตามเทศกาลต่างๆ ก็ควรสนองคุณ ของพ่อแม่ให้ลูกเห็น เช่นไปรดน้ำทวน นำของขวัญไปให้ ทำอาหารเป็นพิเศษให้ท่านทาน พร้อมกับ อธิบายให้ลูกเข้าใจในสิ่งที่พ่อแม่ทำก็เป็นการเพาะนิสัยกตัญญูได้ประการหนึ่ง (พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ).2533?: 193-194)

สมน อมรวิวัฒน์ (2537: 57) กล่าวว่า การเลียนแบบเป็นวิธีการเรียนรู้ที่วิธีหนึ่ง โดยเด็กได้ซึมซับจากการได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส ได้สัมผัส จากผัสสะทั้งหมดอยู่ในครอบครัว เด็กได้เรียนรู้แบบอย่างจากผู้ใหญ่ ทั้งทางกาย วาจา และทางจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกสุนทรียภาพ พฤติกรรมการเลียนแบบทางกายและวาจา นั้น ปรากฏชัดเจนมาก การแต่งกาย ท่าทาง กริยามารยาท ของพ่อแม่ ย่อมถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน การใช้ภาษาพูดและภาษาท่าทางนั้น เด็กสามารถเลียนแบบ พ่อแม่ไม่ผิดเพี้ยน จึงมักจะมีนิทานหรือนิยายหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงลูกแฝดซึ่งถูกแยกไปอยู่กับครอบครัวที่แตกต่างกันแล้วมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างมา การเลียนแบบพฤติกรรมทางกายนั้น ยังไม่หยั่งรากลึกเท่ากับการเลียนแบบทางจิตใจ อันได้แก่ วิธีคิด เจตคติและคุณธรรม เด็กจะสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับสมาชิกในครอบครัว วิธีการตัดสินใจ แก้ปัญหา ความคิดเห็นของพ่อแม่ ที่แสดงออกต่อบุคคล เหตุการณ์และปัญหาต่างๆ ตลอดจนวิถีดำเนินชีวิตประจำวัน ที่บ่งบอกคุณค่าทางวัฒนธรรมของครอบครัว นอกจากนี้พ่อแม่ยังมีอิทธิพลต่อความสนใจในเรื่องต่างๆ อีก เช่น ถ้าพ่อแม่สนใจศึกษาศาสนะ ลูกก็สนใจที่จะปฏิบัติธรรม พ่อแม่เที่ยวนอกบ้านยามค่ำคืน เมื่อลูกโตขึ้นก็เที่ยวกลางคืนบ้าง พ่อแม่สนใจดูละครโทรทัศน์หรือสนใจข่าวการเมือง พ่อแม่อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน สนใจเล่นหอยได้ดิน สนใจเรื่องของชาวบ้านเก็บเอามาซุบซิบนินทา สนใจสัตว์เลี้ยง เด็กก็พลอยสนใจในเรื่องนั้นๆ ด้วย ดังนั้นแบบอย่างที่ดีภายในครอบครัวจึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม

แสง เหนะกุล (2545: 105) ได้ทำการเรียบเรียงคติธรรมแห่งชีวิตซึ่งแปลจากคำคมของนักปราชญ์จีนและยุโรป โดยในเรื่องของศีลธรรม จากหมวดศีลธรรม แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ โดยกล่าวว่า

“ไม่กตัญญูต่อพ่อแม่ จะหวังให้ลูกกตัญญูต่อตนนั้นยาก”

พระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ) (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองมีผลมากที่จะทำให้ลูกมีความกตัญญูตเวที โดยท่านยกตัวอย่างของท่านเองว่า ตอนท่านเด็กๆ ท่านเห็นแม่ของท่านขยันมากแม้ตอนกลางคืนก็ยังปลุกกล้วยปลุกกล้วยเอาไว้เพื่อให้ลูกกิน หรือบางทีท้องแก่ก็ยิ่งขึ้นไปเก็บมะม่วง เก็บมะพร้าวให้ลูกกิน จนขนาดพ่อของท่านยังบ่นว่าไม่ห่วงลูกในท้อง แต่แม่ของท่านบอกว่าห่วงทั้งลูกที่อยู่ในท้องและห่วงทั้งลูกที่ออกมาแล้วที่ยังต้องกิน ท่านเห็นแม่ปฏิบัติตนเช่นนี้เป็นประจำทุกวัน ทำให้ท่าน รู้สึกซาบซึ้งแม่มาจึงได้จ้ำจวนให้มาปั้นอนุสาวรีย์แม่ของท่านไว้ที่วัดสวนแก้ว ท่านว่าที่ท่านสร้างอนุสาวรีย์แม่เพราะอยากจะให้คนอื่นรู้ว่า แม่ของท่านขยันที่สุดและตั้งแต่ท่านสร้างอนุสาวรีย์แม่ขึ้นมาก็มีแต่สิ่งดีๆ เกิดขึ้นตลอด

พระสมโชค ฐานวโร (พระภิกษุวัดชลประทานรังสฤษฎ์และเป็นพระที่สอนธรรมะในโรงเรียนสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์) (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่า พ่อแม่คือแบบอย่างที่ดีที่สุดของลูก การที่พ่อแม่ทำตัวอย่างให้ลูกดูเป็นการสอนที่ดีที่สุด แต่พ่อแม่ในสังคมปัจจุบันอาจจะโทษสังคมว่าสังคมไม่ดีทำให้ลูกไม่มีความกตัญญูทวดเวที่ทั้งที่จริงๆ แล้วพ่อแม่เป็นคนที่ทำให้ลูกดูอยู่ทุกวัน บางทีพ่อแม่ก็ไม่เคยไปหาพ่อแม่ของตนไม่ได้คิดว่ามีหน้าที่การงานดีก็เพราะพ่อแม่ของตนส่งให้เรียน เมื่อประสบความสำเร็จแล้วก็มัวแต่ยุ่งกับงานของตัวเอง ลูกก็ไม่เคยเห็นพ่อแม่ปฏิบัติต่อพ่อแม่ของตนเองก็เป็นการยากที่จะให้ลูกเกิดความกตัญญูทวดเวที่ต่อพ่อแม่

ลลิตา แซ่เอี้ยว ผู้ซึ่งได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูทวดเวที่อย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ.2542 (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลูกมีความกตัญญูทวดเวที่ คือ การเห็นตัวอย่างในชีวิตประจำวันของพ่อแม่ที่ปฏิบัติต่อพ่อแม่ของตนเองคือปู่ ย่า ตา ยาย และการได้รับการอบรมมาตั้งแต่เล็กๆ ให้มีความอ่อนโยนในเรื่องของคุณธรรมข้อนี้ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกซาบซึ้งและเห็นคุณค่าว่าเป็นสิ่งที่ดีแล้วปฏิบัติตาม โดยอาจารย์เล่าให้ฟังว่าตนเองก็ได้รับอิทธิพลมาจากคุณพ่อคุณแม่เพราะคุณพ่อคุณแม่ของอาจารย์จะเป็นคนที่รักคุณพ่อคุณแม่ของตนมากๆ ถึงแม้ว่าท่านเหล่านั้นจะเสียชีวิตไปแล้ว ก็ยังต้องไปกราบไหว้ตามเทศกาลต่างๆ ไม่เคยขาดอย่างคุณพ่อของอาจารย์ แม้กระทั่งก่อนที่จะเสียชีวิต ปีสุดท้ายที่ยังมีชีวิตอยู่เขายังฝันที่จะไปไหว้พ่อแม่เขาที่สุสาน ซึ่งอาจารย์มองว่าไปไกลถึงสระบุรี ลพบุรีคงจะไม่ไหว แต่ท่านบอกว่าไปไหว้ยังงี้ก็ต้องไปขอไปครั้งสุดท้ายก็แล้วกันและพอไปก็เป็นครั้งสุดท้ายจริงๆ เพราะท่านกลับมาอยู่ได้สักระยะหนึ่งก็เสียชีวิต ตรงนี้ทำให้อาจารย์ประทับใจมาอยู่ตลอดมาว่าพ่อและแม่ของอาจารย์ได้ทำให้อาจารย์เห็นตั้งแต่เล็กจนโตและมักพูดถึงเสมอว่าความกตัญญูทวดเวที่เป็นอย่างไรมีคุณธรรมสูงส่งเพียงใด ทำให้ความเป็นคนมีคุณค่าอย่างไร

อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์ ผู้ซึ่งได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูทวดเวที่อย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ.2543 (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความกตัญญูทวดเวที่คือการที่บุตรได้เห็นตัวอย่างที่ดีในสังคม เช่นการเชื่อเพื่อเผื่อแผ่ต่อผู้มีอุปการคุณหรือผู้ที่สูงอายุ

จากความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์นั้น พบว่า การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นบุคคลที่ได้มีโอกาสใกล้ชิดกับลูกมากที่สุดตั้งแต่เกิดเมื่อลูกได้เห็นสภาพที่พ่อแม่ปฏิบัติตนหรืออบรมสั่งสอนตลอดมาก็ทำให้ลูกพยายามที่จะเลียนแบบพฤติกรรมให้เป็นอย่างพ่อแม่ เช่นเดียวกับลูกปูกับแม่ปู ที่ไม่ว่าแม่ปูจะเดินไปทางใด เลี้ยวไปทางไหน ลูกปูก็จะเดินตามแม่ปูเดินทุกฝีก้าว ถึงแม้ว่าแม่ปูจะเดินเฉไปเฉมาก็ตาม ซึ่งคนก็เช่นกันถ้าพ่อแม่

หรือผู้ปกครองปฏิบัติตนให้ลูกเห็นไม่ว่าจะเป็นสิ่งดีหรือไม่ดี ย่อมมีโอกาสมากที่ลูกจะปฏิบัติตาม พ่อแม่เพราะลูกจะค่อยๆซึมซับพฤติกรรมเหล่านี้ไปทั้งดีและไม่ดี ดังนั้นหากต้องการให้ลูกปฏิบัติตนเป็นคนดีมีคุณธรรม มีความกตัญญูทวดเฒ่าแล้ว พ่อแม่จึงควรที่จะปลูกฝังด้วยการอบรมสั่งสอนและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้ลูกเห็นตั้งแต่ลูกยังเล็ก ด้วยการประพฤติปฏิบัติดี เป็นคนมี คุณธรรม มีความกตัญญูทวดเฒ่าเพื่อให้ลูกเห็นและได้เป็นแบบอย่าง ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองจะมีความสัมพันธ์กับความกตัญญูทวดเฒ่าหรือไม่

2.2 สัมพันธภาพภายในครอบครัว

2.2.1 ความหมายและลักษณะของสัมพันธภาพภายในครอบครัว

ฟรานเชส และหลุยส์ (Frances; & Louise. 1995 : 191-239) กล่าวว่าพ่อแม่ พี่น้องและครอบครัวมีความสัมพันธ์ต่อการมีชีวิตที่ดีของเด็กโดยเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ดีก็จะมีค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดีตามครอบครัว

จรรยา ทองถาวร (2533: 107-111) กล่าวว่า ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่มั่นคง หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบไปด้วยความรักความเมตตาและมีหลักคุณธรรมในการประพฤติปฏิบัติ ต่อกันด้วยความอบอุ่นในจิตใจอันเกิดจากความรักหรือความหวังดีต่อกันด้วยความจริงใจซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์เราต้องการมากที่สุดในการพัฒนาความเป็นบุคคลที่พึงปรารถนาของชุมชนและสังคม นอกเหนือจากปัจจัยที่มนุษย์ต้องการ เมื่อครอบครัวมีทั้งความรักความเมตตาและหลักคุณธรรม ในการประพฤติปฏิบัติต่อกัน สัมพันธภาพในครอบครัวย่อมเกิดขึ้น

งามตา วนิชทานนท์ (2536: 69) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพใน ครอบครัว หมายถึง ปริมาณเวลาและโอกาสที่สมาชิกในครอบครัวได้พบปะพูดคุยกับบุตร การปฏิสัมพันธ์ในโอกาสต่างๆ และสัมพันธภาพที่สมาชิกในครอบครัวดีต่อกัน

กุลหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ (2538: 4-9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพ ในครอบครัว หมายถึง การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในเรื่องบทบาทของตนกับบุคคลในครอบครัว ความผูกพันและการสนับสนุนของบุคคลในครอบครัว และลักษณะการเลี้ยงดูของบิดา มารดาและผู้ปกครอง

ศิริพร สุวรรณทศ (2541: 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การที่บิดามารดามีการกระทำต่อกันในเรื่องการแก้ปัญหาาร่วมกันในครอบครัว การแสดง บทบาทตามหน้าที่ ความผูกพันทางอารมณ์ การควบคุมพฤติกรรม การสื่อสารกันในครอบครัว การสนองตอบทางอารมณ์ซึ่งกันและกัน และการกระทำหน้าที่ต่างๆ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพภายในครอบครัว หมายถึง ลักษณะของความสัมพันธ์ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ที่มีเวลาใกล้ชิดสนิทสนม มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันด้วยความเข้าใจ มีความไว้วางใจกัน มีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน ช่วยเหลือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีการอบรมสั่งสอน ให้ข้อคิด ข้อเตือนใจในเรื่องของคุณธรรมในการใช้ชีวิตประจำวัน และมีกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกันด้วยการไปวัด ฟังเทศน์ เพื่อส่งเสริมความเป็นคนดี มีศีลธรรมให้เกิดขึ้นกับคนในครอบครัว

2.2.2 ลักษณะของสัมพันธภาพภายในครอบครัว

กิตติพัฒน์ นนทบุรีมະดูลย์ (2530: 5-7) ได้รวบรวมลักษณะของครอบครัวที่มีสัมพันธภาพกันอย่างใกล้ชิดไว้ พอสรุปได้ว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพกันอย่างมีคุณภาพมีลักษณะดังนี้

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว แสดงความพึงพอใจ ชื่นชมและตระหนักในคุณค่าซึ่งกันและกัน
2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน การที่ทุกคนในครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกันและเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจ ไม่ใช่การบังคับหรือโดยบังเอิญจะช่วยให้สัมพันธภาพภายในครอบครัวมีความอบอุ่นมั่นคงยิ่งขึ้น
3. สมาชิกในครอบครัวรู้สึกว่าจะต้องส่งเสริมให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้มีความสุข มีสวัสดิภาพที่ดี มีความห่วงใยกันและกันอย่างแท้จริง
4. การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี มีเวลาสำหรับการพูดคุยกันเสมอ โดยจะพูดคุยรับรู้เรื่องราวกันโดยตรง
5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้า บุคคลในครอบครัวมักจะมีกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกัน เช่น ไปเข้าโบสถ์วันอาทิตย์พร้อมกัน หรือเข้าวัดฟังพระเทศน์ร่วมกัน
6. มีความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้เป็นอย่างดี ทุกคนทุกคนในครอบครัวจะร่วมกันต่อสู้กับปัญหา ให้กำลังใจซึ่งกันและกันและร่วมกันคลี่คลายปัญหาได้ในที่สุด

วิทยา นาควัชระ (2537: 258-259) ได้สรุปว่าลักษณะของความสัมพันธ์ที่ดีของบุคคลในครอบครัวต้องประกอบด้วย การมีความสัมพันธ์กันอย่างมั่นคง มีศรัทธาต่อกัน รักกัน มีวินัย รับผิดชอบ และรู้จักบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน มีความปรารถนาดีต่อกันและสามารถแสดงความรู้สึกผสมผสานทั้งหมดนี้ออกมาในปริมาณที่พอเหมาะ

สายสุรี จุติกุล (2542: 13-24) มีความเห็นว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีจะต้องมีลักษณะทางพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรักและผูกพันดังนี้

1. เอาใจใส่และเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งหมายถึงการดูแลสุขภาพของกันและกัน การศึกษาของบุตร อาหาร การใช้จ่ายเงินทอง การเดินทางไปทำงานหรือโรงเรียน ความทุกข์หรือความสุขที่ต้องการระบาย
2. ต้องมีความเข้าใจกันระหว่างบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดา และบุตรทุกคนในครอบครัวจะต้องปรับตัวเข้าหากันเพื่อช่วยให้มีการตอบสนองที่ดีต่อกัน
3. ต้องมีความเคารพกัน หมายถึงการเคารพที่มาจากใจ เช่น การยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีความเกรงใจกัน
4. มีความรับผิดชอบในหน้าที่ทั้งต่อตนเอง และหน้าที่ภายในครอบครัวรวมถึงการไว้วางใจซึ่งกันและกัน
5. ต้องให้กำลังใจและแนวทางเมื่อมีปัญหา และต้องให้อภัยเมื่อสมาชิกในครอบครัวมีการกระทบกระทั่งกัน หรือประพฤติดูไม่ดี
6. ต้องสื่อสารกันด้วยคำพูดที่น่ายิน ไม่ใช่คำพูดที่หยาบคาย
7. ต้องใช้เวลาอยู่ด้วยกันมีการพูดคุยถึงปัญหาของแต่ละคน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และแสดงความรักต่อกัน เช่นการโอบกอด การหอมแก้ม

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวก่อให้เกิดการเรียนรู้ การเลียนแบบ การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม ความสัมพันธ์ที่ดีทำให้การอบรมสั่งสอนดำเนินไปด้วยดี ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ถาวรมีประสิทธิภาพ จึงกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสำคัญต่อเด็กเป็นอันมาก ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวจึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการสร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ทำให้เด็กมีความรักและภูมิใจในบ้าน ไม่เกิดความเบียดเบียนกัน เมื่อในบ้านมีความอบอุ่นแล้ว ก็เป็นทางหนึ่งที่มีส่วนทำให้เด็กเลือกประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่เหมาะสม (ป.มหาพันธ์. 2544: 58-59)

2.2.3 ความสำคัญของสัมพันธภาพภายในครอบครัว

สุนน อมรวิวัฒน์ (2537: 55) กล่าวว่า บรรยากาศในครอบครัวมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาจิตใจของเด็ก ถ้าพ่อแม่ลูกมีความสัมพันธ์กัน ใกล้ชิด พูดจาไพเราะสุภาพ ครอบครัวมีความอบอุ่น พ่อแม่หมั่นทำบุญสุนทาน ลูกได้เห็นแบบที่ดีงามจึงมีความมั่นใจในตนเอง รักเมตตาผู้อื่น และมีบุคลิกภาพที่ร่าเริงแจ่มใส พ่อแม่เลี้ยงสัตว์เลี้ยง เช่น หมา แมว นก เป็ด ไก่ ฯลฯ ลูกก็ได้เรียนรู้ความสัมพันธ์ในครอบครัวทั้งคนและสัตว์ มีจิตใจอ่อนโยน ห่วงใยทุกข์สุขของผู้อื่น

อยู่เสมอ จำนวนภาษาไทยเรียกครอบครัวที่มีบรรยากาศเช่นนี้ว่า "อยู่เย็นเป็นสุข" แต่ถ้าครอบครัวใด มีบรรยากาศที่เครียด พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกันทุกวัน ผู้ใหญ่ดูดำเด็กอย่างหยาบคายไร้เหตุผล หรือใช้อำนาจข่มขู่ จนเด็กกลัวจนลาน เด็กจะขาดความมั่นใจในตนเอง หักพุดบด เพื่อป้องกันตนเองให้พ้นจากการถูกลงโทษ บางครั้งพ่อตีแม่แล้วแม่เอาอะละวาด แม่ถูกพ่อทุบตี บรรยากาศในบ้านไม่มีความสงบ เด็กเคยชินต่อความรุนแรงก็เริ่มมีพฤติกรรมก้าวร้าว เพราะคิดว่าการแสดงกำลังข่มขู่เป็นวิธีการที่ทำให้ได้สิ่งที่คาดหวัง บรรยากาศที่สับสนวุ่นวายในครอบครัวเช่นนี้ มีสำนวนไทยว่า "บ้านแตกสาแหรกขาด" หรือ "บ้านเรือนร้อนเป็นไฟ"

สุพัตรา สุภาพ. (2542: 89,91) กล่าวว่า การเลี้ยงลูกแบบเข้าอกเข้าใจจะทำให้เกิดความรักความอบอุ่นทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่หรือลูกตั้งแต่เด็กจนถึงวัยรุ่น เพราะความรักเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างชีวิตที่ดี ถ้ามีการให้กันอย่างพอเหมาะพอควร ซึ่งถ้าลูกรักพ่อแม่ ลูกจะไม่ค่อยทำอะไรผิดเพราะกลัวพ่อแม่ไม่รัก พ่อแม่ควรพูดคุยกับลูกเพื่อจะได้เข้าใจความรู้สึกที่แท้จริงของลูกและให้ลูกรู้ว่า ไม่ว่าลูกจะโตแค่ไหนพ่อแม่จะรักลูก และเป็นที่พึ่งได้เสมอ เพื่อลูกจะได้รู้ว่า ไม่ว่าลูกจะผิดไปบ้าง พ่อแม่จะให้โอกาสและช่วยลูกเดินก้าวต่อไปด้วยความรักความอบอุ่นเต็มหัวใจ ลูกจะรักและกตัญญูต่อพ่อแม่อย่างหมดหัวใจเช่นกัน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2544: 63) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นกลุ่มสังคมขนาดเล็กที่สมาชิกมีความสัมพันธ์กันทางสมรส และทางสายโลหิต ครอบครัวเป็นสถาบันเก่าแก่ที่สุด เล็กที่สุด แต่สำคัญที่สุด เนื่องจากครอบครัวเป็นแหล่งกำเนิดหรือเป็นรากฐานของระบบสังคมทั้งหลายเป็นแหล่งปลูกฝังความรู้ ภาวะเบี่ยงเบน แบบแผน คุณธรรม จริยธรรม พฤติกรรมของคนสังคมและยังสร้างความสัมพันธ์ของผู้คน สร้างบรรทัดฐานของสังคม รวมทั้งสร้างสมาชิกให้แก่สังคม ทำให้สังคมดำรงอยู่ต่อไป

พระสมโชค ฐานวโร (พระภิกษุวัดชลประทานรังสฤษฎ์และเป็นพระที่สอนธรรมะในโรงเรียนสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์) (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่าเรื่องของความกตัญญูตเวทีนั้น อยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก เพราะลูกที่ทำตัวเหลวไหลส่วนมากก็จะห่างเหินกับพ่อแม่ คือห่างเหินในเรื่องของการทำกิจกรรมร่วมกันเพราะด้วยหน้าที่การงาน หรืออะไรก็ตามที่ในปัจจุบันเป็นไปในเรื่องของการต้องต่อสู้ดิ้นรน ทำให้ลูกกับพ่อแม่ห่างกัน ซึ่งมีผลกับความกตัญญูตเวทีของลูก

ลลิตา แต้เอี้ยว ผู้ซึ่งได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูตเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ.2542 (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่าการที่เด็กไม่ได้รับความใกล้ชิดกับผู้ปกครอง ก็อาจจะเหินห่างในเรื่องการรักษาคุณธรรมความกตัญญูตเวที แต่เหนือสิ่งอื่นใดเด็กที่ไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่ก็อาจจะเป็นคนดีได้ โดยสามารถดีได้จากการมองเห็นตัวอย่างสิ่งแวดล้อมใกล้ชิด เด็กบางคนที่มีพ่อแม่อยู่ใกล้ๆ โชคดีอาจทำให้ตรงกันข้ามได้เหมือนกัน

อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์ ผู้ซึ่งได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูตเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ.2543 (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้คนเกิดความกตัญญูตเวที นั้นคือคนที่มีความอบอุ่นแต่ไม่เฉพาะว่าต้องกับพ่อแม่เสมอไป อาจจะเป็นปู่ ย่า ตา ยายก็ได้ การมีสายสัมพันธ์ที่ดี มีความใกล้ชิดกัน ทำให้บุตรรับรู้ได้ถึงความรักเอื้ออาทรต่อกัน รู้สึกเกิดความอบอุ่น ก็จะเกิดจิตสำนึกว่าตอนเด็กเขาถูกหล่อหลอมมาอย่างนี้พอโตขึ้นเขาจะตอบสนองอย่างไรกับผู้ที่มีอุปการะคุณต่อเขา จึงกล่าวได้ว่าสายสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในเรื่องของ ความกตัญญูตเวที

จากความสำคัญของสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์นั้น พบว่าการสัมพันธ์ภาพในครอบครัวอันได้แก่ การมีความใกล้ชิด การมีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในครอบครัว มีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน จะช่วยให้บุคคลเกิดความรัก ความเข้าใจในครอบครัวของตนมากขึ้นสามารถเล่าเรื่องต่างๆให้ผู้ปกครองฟังได้ทุกเรื่อง ทำให้บุตรรับรู้ได้ถึงสิ่งเหล่านี้และพยายามจะตอบสนองด้วยการเป็นคนดี ปฏิบัติตัวดีต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง เพราะไม่ต้องการให้พ่อแม่ไม่รัก ซึ่งน่าจะช่วยให้บุคคลเป็นคนเกิดความกตัญญูตเวทีขึ้นได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวจะมีความสัมพันธ์กับ ความกตัญญูตเวทีหรือไม่

2.3 ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

2.3.1 ความหมายของความเชื่อและความหมายของกรรม

สโคบ (อารีย์ คงสวัสดิ์. 2544: 7; อ้างอิงจาก Scheibe. 1970: 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อเป็นคล้ายกับสิ่งที่ติดแน่นอยู่ในความคิด ในความเข้าใจ เป็นรูปหนึ่งของ ความรู้และการกระทำ เมื่อบุคคลมีความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะเป็นเครื่องกำหนดความโน้มเอียง ในการกระทำสิ่งต่างๆได้อย่างแน่นอน

โรคิช (ปิยวรรณ คำพันธุ์. 2542: 23; อ้างอิงจาก Rokeach. 1970: 112) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อเป็นส่วนประกอบภายในตัวบุคคล โดยที่บุคคลนั้นอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงเสมอไป อาจเป็นเพียงความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ ความคาดหวังหรือสมมติฐาน ซึ่งอาจมีเหตุผล หรือไม่มีเหตุผลก็ได้ และความเชื่อนั้นจะเป็น ตัวกำหนดแนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมของบุคคล

ฟิชเบนและเอจเซน (Fishbein and Ajzen. 1975: 131) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อ หมายถึง ข้อตัดสินใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับแง่มุมต่างๆของโลก เกี่ยวกับความเข้าใจ ในตนเองของบุคคลนั้นและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายนอกตัวเขา

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527: 173) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อ คือความรู้สึก ความคิดที่บุคคลยอมรับในข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปที่เป็นจริงเกี่ยวกับบุคคล สิ่งของหรือสถานการณ์ ต่างๆ เช่น การเคยเห็นช้างแสดงความสามารถในการจำอย่างยอดเยี่ยม ทำให้บุคคลเชื่อกันว่าช้างเป็น สัตว์ที่มีความจำดี หรือคนที่เคยเห็นวิธีการไล่ผีที่ฝังอยู่ในตัวคนหนึ่งออกไปทำให้เขาเชื่อว่ามีผีจริงและ กลัวผีในที่สุด

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2532: 42) ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า ความเชื่อ คือ (1) การยอมรับข้อเสนอหัวข้อใดข้อหนึ่งไว้ว่าเป็นจริง การยอมรับเช่นนี้โดยสารถะ สำคัญแล้วเป็นการรับเชิงพุทธิปัญญา แม้ว่าจะมีอารมณ์สะท้อนใจเข้ามาประกอบร่วมด้วย ความเชื่อ จะก่อให้เกิดภาวะทางจิตใจขึ้นในบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐานสำหรับการกระทำโดยสมัครใจของ บุคคลนั้น ความเชื่ออาจจะมีพื้นฐานของหลักฐานข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ หรือมีพื้นฐานจาก ความเดียดฉันท์ จากการนึกดูเอาเองหรือจากลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจไว้วางใจได้ เพราะฉะนั้นความเชื่อจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเนื้อหา ความเชื่ออาจจะเป็นความเชื่อ เชิงวิทยาศาสตร์ ความเชื่อเชิงมหาย หรือความเชื่อแปลกวิถีดารก็ได้ คนเราอาจจะกระทำการ อย่าง แข็งขันจริงจัง หรืออย่างบ้าคลั่งด้วยความเชื่อที่ผิดได้เท่ากับที่ทำด้วยความเชื่อที่ถูกต้อง อย่างไรก็ดี การกระทำที่ใช้สติปัญญาใดๆก็ตามย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ แต่สติปัญญานั้นอาจใช้มาทดสอบความเชื่อและตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของความเชื่อได้นั้นได้ (2) การยอมรับ ข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่าเป็นจริง โดยที่ยังมิได้พิสูจน์หรือไม่อาจพิสูจน์ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์

จรรยา สุวรรณทัต (แสงทอง พากย์สุชี. 2533: 13; อ้างอิงจาก จรรยา สุวรรณทัต. 2527: 141) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อ หมายถึง ความนึกคิดหรือความเข้าใจของบุคคลต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจจะมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ และจะทำให้มนุษย์มีความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติตาม แนวคิดและความเข้าใจนั้นๆ

พระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตโต) (2543: 69) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ไม่ว่าจะเป็นทางกาย ทางวาจา และทางใจ แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

1. อกุศลกรรม (กรรมที่เป็นอกุศล กรรมชั่ว การกระทำที่ไม่ดี ไม่ฉลาด ไม่เกิด จากปัญญาทำให้เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต) หมายถึง การกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ หรือโมหะ

2. กุศลกรรม (กรรมที่เป็นกุศล กรรมดี การกระทำที่ดี ฉลาด เกิดจากปัญญา ช่วยส่งเสริมคุณภาพของชีวิตจิตใจ) หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ หรือ อโมหะ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กรรม หมายถึง การกระทำ เป็นการดีก็ได้ เป็นการชั่วก็ได้ เช่น กุศลกรรม อกุศลกรรมหรือเป็นการกระทำที่ส่งผลร้ายมาในปัจจุบัน หรือเป็นการกระทำซึ่งจะส่งผลร้ายต่อไปในอนาคต

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม หมายถึง การที่นักเรียนมีความเชื่อในหลักของเหตุและผลในการกระทำไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา ใจ โดยรับรู้ว่ามีสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นกับตนเองไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้น มีสาเหตุมาจากการกระทำของตนเอง ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะโชคชะตา ซึ่งนักเรียนเองสามารถคาดการณ์และควบคุมผลที่จะเกิดขึ้นให้เป็นไปตามความต้องการได้ด้วยการลงมือปฏิบัติตลอดจนเชื่อว่าใครทำสิ่งใดไม่ว่าดีหรือร้าย ย่อมต้องได้รับผลจากการทำสิ่งนั้นขึ้นอยู่กับว่าผลจะปรากฏเร็วหรือช้าภายหลังการกระทำเท่านั้น

2.3.2 ความเข้าใจในเรื่องกรรม

พุทธทาสภิกขุ (2538?: 6-10, 38-43) กล่าวว่า พุทธบริษัททั่วไป เข้าใจเรื่องกรรมหรือสนใจเรื่องกรรมกันเพียงครั้งเดียวและยังไม่ถึงขั้นที่เป็นพุทธศาสนา คือเข้าใจว่าพอกกล่าวถึงกรรมก็เข้าใจว่าไม่มีอะไรนอกจากทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คนทำเป็นผู้รับผลของการกระทำนั้นๆ ซึ่งเป็นเพียงเรื่องศีลธรรมเท่านั้นยังไม่ถึงตัวของศาสนา ความจริงแล้วพระพุทธเจ้าได้สอนเรื่องกรรมไว้ 2 ชั้น คือ

1. เรื่องกรรมในแง่ศีลธรรม คือ การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว คนทำเป็นผู้รับผลของการกระทำ โดยในสวนศีลธรรมนี้ ถือว่ากรรมมีทั้งดำและขาว

2. เรื่องกรรมในแง่ของพระพุทธศาสนา คือ กรรมในส่วนที่เป็นโลกุตตรธรรม เป็นการสอนการทำจิตใจให้อยู่เหนือกรรม และเหนือการที่จะต้องรับผลของกรรม โดยในส่วนนี้มีกรรมไม่ดำไม่ขาวด้วย คือกรรมที่กล่าวไม่ได้ว่าดีหรือชั่ว เป็นที่สิ้นสุดของกรรมทั้งปวง

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า เจตนาเป็นตัวกรรม คือตรัสว่า เจตนาหิ ภิกขเว กัมมวาทมิ ซึ่งแปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรม หมายความว่า การเคลื่อนไหวหรือการกระทำที่ไร้เจตนา นั้น ไม่จัดเป็นกรรม เช่น กิ่งไม้หักลงมา เป็นการเคลื่อนไหวของสิ่งที่ ไร้เจตนา หรือการที่เราเดินไปเหยียบสัตว์ตัวเล็กๆที่อยู่ใต้แผ่นดินบอบช้ำหรือตายบ้างแต่การกระทำนั้นไร้เจตนาที่จะฆ่ามัน เพราะการกระทำนั้นย่อมจะมีผลกระทบต่องานสิ่งนั้นสิ่งนี้บ้าง หากไม่มีเจตนา ก็ไม่จัดว่าเป็นกรรม สิ่งเหล่านี้ทางพุทธศาสนาเรียกว่าเป็น กิริยา เพราะในทางพุทธศาสนาคำว่า กรรม นั้นถือตัวเจตนาเป็นใหญ่ ผลที่เกิดขึ้นระหว่างกิริยากับกรรม ย่อมแตกต่างกัน โดยถ้ากระทำสิ่งใดโดยไม่มีเจตนา ถือเป็นเพียงกิริยา ผลที่เกิดขึ้นก็เป็นเพียงปฏิกิริยา แต่หากกระทำสิ่งใดโดยมีเจตนา ถือว่าเป็นกรรม ผลที่เกิดขึ้นก็คือ วิบากของกรรม ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำในทางพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ ท่านพุทธทาสภิกขุ (2538?: 17) ยังกล่าวว่า ขึ้นชื่อว่ากรรมแล้วก็ต้องให้ผลและมีโอกาสส่งเสริมตรวนบีบคั้นกันได้ เพราะฉะนั้นจึงเป็นโอกาสของสัตว์โลกที่จะกระทำดีให้มากเพื่อจะได้ถอนกรรมชั่ว เพราะกรรมชั่วที่เราเคยทำมาด้วยความประมาทมาแต่กาลก่อนนั้น เรามีโอกาสที่จะได้ถอนเสียได้ด้วยการทำความดีให้มากเข้าไว้เรื่อย และอย่าให้ขาดสาย เป็นการลบกรรมชั่วนั้นให้หมดโอกาสที่จะให้ผล ให้กรรมดีให้ผลแทนไว้เรื่อย กรรมชั่วนั้นก็จะป็นอโหสิกรรมไปในที่สุด เพราะว่าคนนั้นจะถึงที่สุดแห่งกรรมก่อน เช่น นิพพานเสียก่อน ด้วยอำนาจการทำความกรรมที่ทำไว้เรื่อยไม่ขาดตอนนั่นเอง และในเรื่องการทำความดีหรือทำกุศลกรรมนี้ไม่มีการเรียกว่าละโมภ ไม่ต้องกลัวว่าหากทำมากจะกลายเป็นละโมภ สามารถทำได้โดยไม่มีขอบเขตแต่ต้องทำอย่างถูกต้อง จะทำให้ได้ผลดีและช่วยครอบงำกรรมชั่วต่างๆที่เคยทำไว้แต่เก่าก่อนให้หมดโอกาสที่จะให้ผลด้วย

2.3.3 ประเภทของกรรม

พุทธทาสภิกขุ (2538?: 10-17) ได้แยกวิธีการแบ่งกรรม โดยพิจารณาเกณฑ์ในการแบ่งกรรมไว้ 3 เกณฑ์ ดังนี้

1. การแบ่งกรรมโดยพิจารณาเวลาในการเกิดกรรมเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1.1 ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลทันตาเห็น หมายถึงกรรมที่ทำไปอย่างรุนแรงมาก ด้วยจิตที่รุนแรงมาก มีผลที่จะให้ผลทันตาในชาตินี้

1.2 อุปัชฌายเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในการเกิดคราวต่อไป หมายถึงกรรมที่ให้ผลในชาติหน้า

1.3 อุปราปรเวทนิยกรรณ คือ กรรมที่ให้ผลในการเกิดคราวต่อไปอีก หมายถึงกรรมที่ไม่ได้ให้ผลในชาตินี้ หรือชาติหน้า แต่ให้ผลในการเกิดหลังจากชาติหน้า

1.4 อโหสิกรรม คือ กรรมที่ให้ผลแล้วหรือหมดโอกาสที่จะให้ผล เพราะยอมประนีประนอมกันได้ เช่น เราไปด่าเขา แล้วไปขอโทษเขาหรือเป็นกรรมที่ยังไม่ทันจะได้เห็นผลก็ไปทำกรรมอื่นที่ตรงข้ามหรือแรงกว่าแล้วก็ใช้กรรมนั้นเรื่อยตลอดเวลา จนกรรมเล็กๆน้อยๆนั้นไม่มีโอกาสที่จะให้ผล หรือจนผู้ทำกรรมนั้นซึ่งเป็นพระอรหันต์เสียก่อนที่จะให้ผล

2. การแบ่งกรรมโดยพิจารณาหน้าที่ของกรรมนั้นๆเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

2.1 ชนกกรรม คือ กรรมก่อให้เกิดขึ้น

2.2 อุปถัมภกกรรม คือ กรรมที่อุปถัมภ์ให้มากยิ่งขึ้นไปทั้งดีและชั่ว

2.3 อุปปีฬกกรรม คือ กรรมที่บีบคั้นกรรมดีหรือกรรมชั่วให้เบาบางลง

2.4 อุปฆาตกรรมหรืออุปัจเจตกรรม คือกรรมที่ตัดรอนกรรมทั้งดีและชั่ว

3. การแบ่งกรรมโดยพิจารณาน้ำหนักแห่งการกระทำเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

3.1 คุรุกรรม เรียกว่า กรรมหนัก เป็นกรรมชนิดที่ทำให้ตกสู่อบายมุข คือ ความชั่วชนิดถึงที่สุดไม่มียับยั้ง ถ้าเป็นฆราวาสก็เช่น ประkobอนันตริยกรรม โดยฆ่าบิดา ฆ่ามารดา ฆ่าพระอรหันต์ ถ้าเป็นพระภิกษุ ก็เป็นเรื่องทำกรรมชนิดที่หมดความเป็นภิกษุ

3.2 พหุลกกรรม คือ กรรมที่ทำมาๆจนเคยชิน ที่ไม่ได้เป็นกรรมหนักแต่ว่าเป็นกรรมที่ทำบ่อยๆจนเคยชิน

3.3 อาสังนกรรม คือ กรรมที่ทำเมื่อใกล้จะตายในขณะที่จะดับจิต กรรมชนิดนี้ แม้จะมีกำลังน้อยหรือน้ำหนักน้อยแต่มีโอกาสนี้จะให้ผลก่อนได้เหมือนกัน เพราะว่า การกระทำที่ใกล้จะตายนั้น ท่านเปรียบว่าเหมือนกับผู้ที่อยู่ริมประตู หรือมีโอกาสนี้ก่อน ทำให้มีโอกาสที่จะออกไปก่อนหรือให้ผลก่อนได้

3.4 กตัตตวาปนกรรม คือ กรรมที่สักว่ากระทำ ทำโดยไม่เจตนา ทำด้วยการสะเพร่า เหมือนท่านที่เป็นผู้พิพากษาจะลงโทษคนที่ทำอะไรสะเพร่า ไม่ถือว่าเป็นโทษจากการกระทำนั้นๆโดยตรงแต่เป็นโทษของการสะเพร่า เป็นกรรมที่เบาที่สุด

2.3.4 การหยุดให้ผลของกรรม

กรรมจะหยุดให้ผลด้วยเหตุ 3 ประการ (วคิน อินทสระ. 2543: 31-33) คือ

1. หหมดแรง คือให้ผลจนสมควรแก่เหตุแล้ว เหมือนคนได้รับโทษจำคุก 2 ปี เมื่อถึงกำหนดแล้วเขาออกมาพ้นจากโทษนั้น นอกจากในระหว่าง 2 ปีที่ถูกจองจำอยู่ เขาจะทำความผิดซ้ำอีก หรือถ้าในระหว่างถูกจองจำอยู่เขาทำความดีมาก อาจได้ลดโทษลงเรื่อยๆ การให้ผลกรรมก็ทำนองเดียวกัน โดยปกติธรรมดา มันจะให้ผลจนหมดแรงนอกจากเวลาที่กำลังให้ผลอยู่นั้นบุคคลผู้นั้นทำความชั่วเพิ่มขึ้น มันก็จะให้ผลรุนแรงมากขึ้น ถ้าเขาทำความดีมากขึ้นผลชั่วก็จะเพลาลงในขณะที่กรรมดีกำลังให้ผล ถ้าเขาทำดีเพิ่มขึ้นผลดีก็จะมีกำลังมากขึ้น ถ้าเขาทำกรรมชั่วในขณะที่นั้นผลของกรรมดีก็จะเพลาลง
2. กรรมจะหยุดให้ผลเมื่อกรรมอื่นเข้ามาแทรกแซงเป็นครั้งคราว คือกรรมดีจะหยุดให้ผลชั่วคราวเมื่อบุคคลทำกรรมชั่วแรงๆ เพื่อเปิดโอกาสให้กรรมชั่วอันมีกำลังเขี้ยวกรากนั้นให้ผลก่อน ถ้าขณะที่กรรมชั่วกำลังให้ผลอยู่ มันจะหยุดให้ผลชั่วคราวเมื่อบุคคลผู้นั้นทำกรรมดีแรงๆ เพื่อเปิดโอกาสให้กรรมดีให้ผลก่อน จะเกิดอย่างนี้ขึ้นเฉพาะที่จำเป็นและเร่งด่วนเท่านั้น เพราะโดยปกติเมื่อกรรมอย่างหนึ่งให้ผลอยู่ กรรมอื่นๆ ก็จะรอคอยให้ผล เปรียบเหมือนพระราชามีพระราชภารกิจบางอย่างอยู่ หากมีราชกิจอย่างใดอย่างหนึ่งอันไม่รีบด่วนนัก ราชบุรุษหรืออำมาตย์มนตรีย่อมพักราชกิจนั้นไว้ก่อน จะนำความกราบบังคมทูลต่อเมื่อราชกิจที่ทรงอยู่ (เช่น ทรงต้อนรับแขกเมืองอยู่) เสร็จไปแล้ว ถ้าหากเป็นราชกิจรีบด่วนจริงๆ เป็นเรื่องสำคัญที่สุดก็สามารถนำความกราบบังคมทูลได้ทันทีที่การต้อนรับแขกเมืองก็ต้องหยุดไว้ก่อน
3. บุคคลผู้ทำกรรมได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ คือตัดการเวียนว่ายตายเกิดได้ มีชีวิตอยู่เป็นชาติสุดท้ายไม่เกิดในภพใหม่อีก กรรมย่อมหมดโอกาสให้ผลอีกต่อไป กรรมจะมีโอกาสให้ผลอยู่บ้างก็เฉพาะเวลาที่ท่านยังมีชีวิตอยู่เท่านั้นเมื่อนิพพานแล้ว กรรมต่างๆ ทั้งดีและชั่ว ไม่ว่ารุนแรงเพียงใดก็หมดโอกาสให้ผล เปรียบเหมือนบุคคลวิงหนีสุนัข สามารถว่ายน้ำข้ามไปฝั่งโน้นได้แล้ว เหลือวิสัยของสุนัขที่จะไล่ตามไปได้ เมื่อบุคคลนั้นไม่กลับมาสู่ฝั่งนี้อีกสุนัขซึ่งเฝ้าคอยอยู่ก็จะตายไปเอง

2.3.5 ผลจากการเชื่อเรื่องกรรมทางพุทธศาสนา

พุทธทาสภิกขุ (2538?: 23-29) กล่าวว่า กฎแห่งกรรมนั้น อำนาจเด็ดขาดอยู่ที่ตัวกรรม ดังนั้นการศึกษาเรื่องกรรมจะทำให้เรามีความเชื่อตัวเองมากขึ้น จึงสมกับที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ตนเป็นที่พึ่งของตนเอง อย่าเอาสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งของตนเอง เหมือนกับที่เรายึดถือเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งเรื่อยๆ มา และหากเราเชื่อเรื่องกรรมก็จะเป็นการยึดถือเกี่ยวกับฤกษ์ยาม ไม่เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น นามันต์ หรือน้ำศักดิ์สิทธิ์ ไม่เชื่อศาลพระภูมิ ไม่เชื่อเรื่องชาติกำเนิดว่าถ้ามีชาติกำเนิดสูงแล้ว

จะต้องเป็นคนดี เพราะการที่คนจะดีนั้นเพราะทำกรรมดี และคนจะชั่วเพราะทำกรรมชั่ว ทำให้เราเป็นผู้ไม่ประมาทที่จะประกอบกรรมดีอยู่เสมอ ทำให้มีโอกาสที่จะเดินไปทางของกรรมให้ถูกต้องจนได้รับผลกรรมที่ตนปรารถนา

พระราชวรมนี (2526: 100) กล่าวว่า คุณค่าที่ต้องการในทางจริยธรรมของหลักกรรมมีดังนี้

1. ให้เป็นผู้หนักแน่นในเหตุผล และมองเห็นการกระทำและผลการกระทำตามแนวทางของเหตุปัจจัย ไม่เชื่อสิ่งมโนมาย ตื่นข่าว
2. ให้เห็นว่าผลสำเร็จที่ตนต้องการ จุดหมายที่ปรารถนาจะเข้าถึง จะสำเร็จได้ด้วยการลงมือกระทำ
3. ให้มีความรับผิดชอบต่องานที่จะดเว้นจากกรรมชั่วและรับผิดชอบต่อผู้อื่น ด้วยการกระทำดีต่อเขา
4. ให้ถือว่าบุคคลมีสิทธิโดยธรรมชาติที่จะทำการต่างๆ เพื่อแก้ไขปรับปรุง สร้างเสริมให้ตนเองดีขึ้นโดยเท่าเทียมกัน
5. ให้ถือว่าคุณธรรม ความสามารถ ความประพฤติปฏิบัติ เป็นเครื่องวัดความทรามหรือความประเสริฐของมนุษย์ ไม่ให้มีการแบ่งแยกโดยชาติชั้นวรรณะ
6. ในแง่กรรมเก่า ให้ถือเป็นบทเรียน และรู้จักพิจารณาเข้าใจตนเองตามเหตุผล ไม่คอยเพ่งโทษแต่ผู้อื่น มองเห็นพื้นฐานของตนเองที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อรู้จักที่จะแก้ไขปรับปรุง และวางแผนเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ถูกต้อง
7. เป็นการให้ความหวังในอนาคตสำหรับสามัญชนทั่วไป

2.3.6 ความสำคัญของความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

พระพิศาลธรรมพาทิ (พระพยอม กัลยาโณ) (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่าปัจจัยที่น่าจะมีผลให้คนเกิดความกตัญญูกตเวที ก็อาจเกิดจากการที่คนอื่นทำเลวกับแม่แล้วได้รับกรรมเห็นทันตามันทำให้สยดสยอง รันทด หรือถ้าเราเห็นคนอื่นเนรคุณกับแม่ แล้วตายอย่างน่าสยดสยอง เช่นตบแม่แล้วชาวบ้านทรมานไม่ไหวรุมกระแทกหรือแทง ก็อาจจะเป็นส่วนสะท้อนให้เห็นว่าเนรคุณมันต้องเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นคนก็กลัว พอกลัวแล้วก็อยากทำดีกับพ่อแม่ เป็นผลให้เกิดความกตัญญูกตเวทีขึ้นมาได้

ปัญญา บริสุทธิ ผู้ซึ่งได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูตเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ.2540 (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การได้รับการดักเตือน สั่งสอนจากผู้ใหญ่ว่าห้ามตีพ่อแม่ เพราะเดี๋ยวมือจะใหญ่เท่าใบตาล หรือได้รับการสั่งสอนจากบุคคลอื่นว่าให้มีความกตัญญูตเวที หรือจากการได้รับการอบรมทางด้านศาสนาอาจมีผลทำให้บุคคลเกิดความกตัญญูตเวทีได้

ลลิตา แซ่เอี้ยว ผู้ซึ่งได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูตเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ.2542 (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่า อิทธิพลที่น่าจะโน้มน้าวให้บุคคลเกิดความกตัญญูตเวที นั้นเพราะจากการเคยได้ยินเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นตาพ่อแม่ ตายไปเป็นเปรตปากเท่ารูเข็มจะกินอะไร ก็กินไม่ได้ ถึงแม้ว่าบุคคลอาจจะไม่เคยเห็นจริงจะเชื่อหรืออาจจะไม่เชื่อก็ตามก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของแต่ละคน แต่คาดว่าน่าจะมีความเชื่อในการที่จะทำให้เกิดความกตัญญูตเวที

จากความสำคัญของความมีคุณธรรมประจำใจเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ที่ผู้วิจัย ได้ศึกษาจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์นั้น พบว่า การที่บุคคลมีความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อย่างมีเหตุผล ย่อมมีโอกาสและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมตามที่ตนเองสามารถคาดการณ์ได้ ซึ่งหากบุคคลเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม หรือเห็นผลจากการทำไม่ดีกับพ่อแม่ ก็ทำให้บุคคลเกิดความกตัญญูตเวทีขึ้นได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม จะมีความสัมพันธ์กับความกตัญญูตเวทีหรือไม่

2.4 ความมีคุณธรรมประจำใจ

2.4.1 ความหมายของคุณธรรม

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2524: 82) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณภาพของจิตใจที่เข้าถึงความดีขั้นสูง ซึ่งเป็นขั้นที่อยู่เหนือสภาพของสังคม สิ่งแวดล้อม เป็นคุณงามความดีในตัวของมันเอง

หน่วยนิเทศศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศึกษา(2529: 1; อ้างอิงจาก ส.วาสนา ประมวลพจนานุกรม. 2535: 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึงความเชื่อของบุคคลส่วนใหญ่ที่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีงามที่จะส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์และความดีที่แท้จริงต่อสังคม

ประภาศรี สีหอำไพ (2540: 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม คือหลักธรรม จริยที่สร้างความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดีในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์ จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี การกระทำที่ดีย่อมมีผลผลิตของความดี คือความชื่นชม ยกย่อง ในขณะที่การกระทำชั่วย่อมนำความเจ็บปวดมาให้ การเป็นผู้มีคุณธรรม คือ การปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่ดีงาม ความเข้าใจเรื่องการกระทำดีมีคุณธรรมเป็นกฎเกณฑ์สากลที่ตรงกัน เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียน ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติผิดในกาม เป็นต้น

กรมวิชาการ (2540: 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดี ด้านกาย วาจา ใจ ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติและสังคมเกิดความสงบสุข

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546 : 253) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึงสภาพคุณงามความดี

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ว่า ความมีคุณธรรมประจำใจ หมายถึง ลักษณะการให้ชีวิตประจำวันของนักเรียนโดยเลือกปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงามเพื่อการเป็นคนดีและช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุข โดยปฏิบัติตามหลักคำสอนขั้นพื้นฐานทางศาสนา คือ การให้ทาน ด้วยการแบ่งปันสิ่งต่างๆให้กับผู้อื่น การรักษาศีล ด้วยการไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักขโมย ไม่ล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน ไม่พูดโกหกหรือพูดจาหยาบค้าย ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด และการภวณา ด้วยการฝึกฝนจิตใจและปฏิบัติในเรื่องความดี

2.4.2 ความสำคัญของความมีคุณธรรมประจำใจ

แสง เติระกูล (2545: 52) ได้ทำการเรียบเรียงคติธรรมแห่งชีวิตซึ่งแปลจากคำคมของนักปราชญ์จีนและยุโรป โดยในเรื่องของสังคม จากหมวดสังคม แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความมีคุณธรรม โดยกล่าวว่า

"ผู้มีความดีเหนือกว่าความสามารถ สังคมถือว่าเป็นสุภาพชน

ผู้ที่มีความสามารถเหนือกว่าคุณธรรม สังคมจะไม่ยินดีต้อนรับ"

อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์ ผู้ซึ่งได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูกตเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ.2543 (2546: สัมภาษณ์)กล่าวว่า การที่เด็กมีความเมตตา กรุณา และการมีคุณธรรมประจำใจ เป็นสิ่งที่เมื่อเด็กโตขึ้นมาแล้วมีคุณธรรมเหล่านี้ก็จะส่งผลให้เกิดความกตัญญูกตเวทีขึ้นได้

สมสุดา ผู้พัฒน์ และจุฬารัตน์ วัฒนะ (2543: 17) กล่าวว่า กระบวนการที่กล่อมเกล่าให้บุคคลเป็นผู้มีคุณงามความดี ประกอบด้วย ขั้นตอนต่างๆ 4 ขั้นตอน คือ การคบคนดี การฟังพระสัทธรรม การทำในใจโดยแยบคายและการปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ผู้วิจัยถือได้ว่าเป็นการมีคุณธรรมประจำใจ ที่ทำให้บุคคลเป็นคนดี ซึ่งก็คือความกตัญญูกตเวที

จากความสำคัญของความมีคุณธรรมประจำใจที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์นั้น พบว่า การที่บุคคลมีคุณธรรมประจำใจ ประพฤติปฏิบัติตนต่อสิ่งต่างๆด้วยความถูกต้องดีงาม มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติแต่ความดี เป็นคนดี ย่อมทำให้เกิดคุณธรรมที่ดีอย่างอื่นตามมา ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าความมีคุณธรรมประจำใจจะมีความสัมพันธ์กับความกตัญญูกตเวทีหรือไม่

2.5 ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ

2.5.1 ความหมายของความสนใจ คุณธรรม และสื่อ

ได้มีผู้ให้ความหมายของการรับรู้ คุณธรรม และสื่อไว้ดังนี้

ดิวิต (ปฐมาพร อาสนวิเชียร. 2541: 36; อ้างอิงจาก Dewey. 1959: 66) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความสนใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือความพอใจที่บุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แนวความคิดใดแนวความคิดหนึ่ง หรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

ทอร์นไดค์ (ชูศรี พรรณเชษฐ์. 2517: 7; อ้างอิงจาก Thorndike. 1961: 317) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความสนใจ หมายถึง แนวโน้มที่จะเสาะหาและเข้าร่วมในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

ไอแซกส์ และคณะ(วิภาวดี ปัจจัยโก. 2544: 17; Eysenck ; & et.al. 1972: 150) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความสนใจ หมายถึง แนวโน้มในการปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือประสบการณ์ใดประสบการณ์หนึ่ง ซึ่งจะเพิ่มขึ้นจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลหนึ่ง

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543: 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความสนใจ หมายถึง ความรู้สึกชื่นชอบกิจกรรมหนึ่งมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ

กรมวิชาการ (2540: 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดี ด้านกาย วาจา ใจ ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติและสังคมเกิดความสงบสุข

ประกาศรี สีนอำไพ (2540: 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม คือ หลักธรรม จริยาสที่สร้างความรู้สึกรับชอบชั่วดีในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์ จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี การกระทำที่ดีย่อมมีผลผลิตของความดี คือความชื่นชมยกย่อง ในขณะที่การกระทำชั่วย่อมนำความเจ็บปวดมาให้ การเป็นผู้มีคุณธรรม คือ การปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่ดีงาม ความเข้าใจเรื่องการกระทำดีมีคุณธรรมเป็นกฎเกณฑ์สากลที่ตรงกัน เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียน ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติผิดในกาม เป็นต้น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 253) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526:137) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อ หมายถึงสิ่งต่างๆที่ใช้เป็นตัวกลาง เช่น ในกระบวนการเรียนการสอน สื่อจะช่วยให้การเรียนการสอนนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามความมุ่งหมาย

เกษม จันทรน้อย (2537: 22) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อ หมายถึงการดำเนินการนำข่าวสารไปสู่กลุ่มเป้าหมาย สื่อแต่ละชนิดที่ใช้อาจเป็นคำพูด ตัวอักษร ลักษณะท่าทางหรืออื่นๆ ที่ผู้รับสามารถจำความหมายได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (ปาลิดา เดชพิมล. 2544: 50; อ้างอิงจาก ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2529: 112) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อ หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆและวิธีการที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งทอดความรู้ เจตคติและทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพอที่จะสรุปความหมายของความสนใจคุณธรรมจากสื่อ ได้ว่า ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ หมายถึง การที่นักเรียนติดตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจากสื่อต่างๆไม่ว่าจะเป็นทางโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต หนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร

2.5.2 ความสำคัญของความสนใจคุณธรรมจากสื่อ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2543: 59) กล่าวว่า ปัจจุบันนับได้ว่า สื่อสารมวลชนได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต และมีส่วนช่วยพัฒนาระบบการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ ภาพยนตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลข่าวสารที่ผ่านทางอินเทอร์เน็ตซึ่งกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน หากสื่อต่างๆเหล่านี้มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ไม่ดีก็ย่อมสามารถชี้นำหรือจูงใจให้มีผู้กระทำในทางที่ผิดได้ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ยังมีวุฒิภาวะต่ำ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543: 24) กล่าวว่า ความสนใจเป็นความรู้สึกขั้นแรกที่จะนำไปสู่ขั้นอื่นๆ เช่นความซาบซึ้ง เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และบุคลิกลักษณะ ดังนั้น หากมีความสนใจคุณธรรมโดยผ่านจากสื่อต่างๆที่ปัจจุบันนี้สามารถเข้าถึงบุคคลได้ง่ายแล้ว บุคคลย่อมมีแนวโน้มที่จะมีคุณธรรมตามการนำเสนอของสื่อที่ตนเองสนใจได้

พระพยอม กัลยาโณ (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การที่สื่อนำเสนอเกี่ยวกับลูกดีเด่นที่คอยดูแลพ่อแม่ เช่น เด็กหญิงวัลลิ ที่เผยแพร่เป็นภาพยนตร์ วีดีโอ ละคร หรือแม่ดีเด่น เช่น แม่ที่รักษาลูกที่เป็นอัมพาตคอยป้อนข้าวป้อนน้ำให้ลูกที่นอนเป็นเจ้าชายนิทรา มา 10 กว่าปี แม่ก็ไม่เบื่อหน่ายให้ประชาชนได้รับรู้ ก็จะทำให้คนเกิดความกตัญญูกตเวทิตาขึ้นได้

ปัญญา บริสุทธิ์ (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่า สื่อมักนำเสนอเรื่องของความกตัญญูกตเวทิตาที่ตอนวันแม่ เพราะโดยส่วนใหญ่จะไม่ค่อยลงข่าวประเภทนี้ นานๆจะมีสักครั้งหรือการพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์เช่นลูกอติญญ ลูกทรี ก็น่าจะมีผลบ้างเล็กน้อยว่าคนอย่างนั้นถือว่าไม่ดี ก็จะสะท้อนกลับมายังผู้รับสื่อเองโดยอัตโนมัติว่า ถ้าคนดีมีกตัญญูกตเวทิตาจะไม่ทำอย่างนั้น

ลลิตา แซ่เอี้ยว (2546: สัมภาษณ์) กล่าวว่า เวลาที่มีสื่อมีอิทธิพลกับเด็กมาก ปัจจุบันสื่อจะมีโอกาสสอนลูกได้มากกว่าพ่อแม่บางคนที่ไม่ค่อยมีเวลาให้ลูก ดังนั้นการนำเสนอของสื่อไม่ว่าจะเป็น ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ ฯลฯ ก็สามารถโน้มน้าวจิตใจของเด็กได้

จากความสำคัญของความสนใจคุณธรรมจากสื่อ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์นั้น พบว่า ปัจจุบันสื่อเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลกับตัวเด็กเป็นอย่างมาก เด็กไทยในสังคมปัจจุบันได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้หลายทาง ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร ถ้าเด็กมีความสนใจข่าวสารเกี่ยวกับคุณธรรมเป็นโดยผ่านสื่อที่มีอยู่มากมาย ก็จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ ซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้คือ ความกตัญญูทดแทนหนี้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ความสนใจคุณธรรมจากสื่อจะมีความสัมพันธ์กับความกตัญญูทดแทนหนี้หรือไม่

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2524: 140-145) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของไทย" โดยศึกษาวัฒนธรรมทางจิตใจของคนทั้ง 5 ด้าน คือ ความซื่อสัตย์ การมีสัมมาคารวะต่อบิดามารดาและผู้อาวุโส ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญูทดแทนหนี้และการยืมบาปบุญ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 979 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามทั้งหมด 12 ฉบับมี 2 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับความกตัญญูทดแทนหนี้ คือ แบบสอบถามความกตัญญูทดแทนหนี้ และแบบสอบถามการถ่ายทอดเรื่องความกตัญญูทดแทนหนี้ ผลจากการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ต่ำได้รับการถ่ายทอดเรื่องความกตัญญูทดแทนหนี้มากกว่านักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ฉลวยศรี มีใจเย็น (2526: 55-57) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูทดแทนหนี้ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทดลองการใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูทดแทนหนี้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน ได้ทำการทดลองโดยแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน ให้กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนรู้จากการสอนตามปกติ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ มีการพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูทดแทนหนี้แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความกตัญญูของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมติสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ

ศศิธร บรรลือสินธุ์ (2530: 44-46) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ผลของการใช้ตัวแบบที่มีต่อคุณธรรมด้านความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ จังหวัดอุตรดิตถ์" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้ตัวแบบที่มีต่อคุณธรรมด้านความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามความกตัญญูตเวทีเป็นแบบเลือกตอบและตัวแบบสไลด์การ์ตูนประกอบคำบรรยาย พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคุณธรรมด้านความกตัญญูตเวทีสูงขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมด้านความกตัญญูตเวทีสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

ทวีศักดิ์ จงประดับเกียรติ (2533: 116-121) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวที สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีที่มีคุณภาพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวที ประกอบด้วยแบบทดสอบ 2 ฉบับคือ แบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีชนิดข้อความ และแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีชนิดสถานการณ์ พบว่า ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบทั้งสองฉบับคำนวณโดยใช้สูตร t-test แบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีชนิดข้อความ มีพิสัยตั้งแต่ 4.9476 ถึง 14.7150 และแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีชนิดสถานการณ์ มีพิสัย 4.8068 ถึง 13.0829 ทุกค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่เอ็ดเวอร์กำหนด ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งสองฉบับคำนวณโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา แบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีชนิดข้อความมีค่าเท่ากับ .8585 แบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีชนิดสถานการณ์ มีค่าเท่ากับ .8689 และรวมทั้งสองฉบับมีค่าเท่ากับ .8781 ทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความเที่ยงตรงตามสภาพของแบบทดสอบ คำนวณโดยใช้สูตร สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบกับคะแนนจากการสังเกตของครูที่ปรึกษากับเพื่อนนักเรียน พบว่า แบบทดสอบแต่ละฉบับและรวมทั้งสองฉบับ มีค่าความเที่ยงตรงตามสภาพสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบหาโดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้ชัดอยู่แล้วพบว่า แบบทดสอบแต่ละฉบับและรวมทั้งสองฉบับมีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และแบบทดสอบทั้งสองฉบับมีความสัมพันธ์กันทางบวกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พรพิมล หาญกล้า (2537: 37-39) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความกตัญญูตเวที ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชวินิต กรุงเทพมหานคร" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีคะแนนความกตัญญูตเวทีต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 จำนวน 30 คน แบ่งเป็น

2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบโดยการใช้หุ่นเชิดมือ กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบโดยการใช้วิดีโอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบทดสอบความกตัญญูกตเวที ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความกตัญญูกตเวทีสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่มมีความกตัญญูกตเวทีไม่แตกต่างกัน

อำนาจ จันเงิน (2537: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การศึกษาเพื่อพัฒนาความกตัญญูกตเวทีตามแนวคิดของพระพุทธพรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน)" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิดของพระพุทธพรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาความกตัญญูกตเวที โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารจากงานนิพนธ์ของพระพุทธพรญาณและการสัมภาษณ์พระพุทธพรญาณและผู้เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธพรญาณให้ความสำคัญต่อความกตัญญูกตเวทีมาก โดยชี้แจงว่าเป็นคุณธรรมเบื้องต้นแห่งมนุษยธรรมทั้งหลายเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตคนเป็นโครงสร้างชีวิตที่สำคัญและเป็นเหตุแห่งความเจริญของบุคคล และชี้ให้เห็นว่าการศึกษากับพระศาสนาเป็นสิ่งเดียวกัน คือ เป็นการเตรียมและพัฒนาความเป็นคนไปในแนวทางที่ถูกต้อง สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะต้องพัฒนาความกตัญญูกตเวทีต่อท่านเป็นพิเศษคือ มารดา บิดา ครูอาจารย์ ผู้บังคับบัญชาและผู้ปกครอง สถานที่ที่มีพระคุณ คือ บ้านเกิด โรงเรียนที่เคยเรียน และวัดที่เคยบวชเรียน และสถาบันที่มีพระคุณคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การพัฒนาความกตัญญูกตเวทีต้องใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา คือ ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน ธรรมของคนดีธรรมที่เทวดายอมรับว่าเป็นทางแห่งความดีทางแห่งความปกติสุขและภูมิธรรมแห่งมนุษยชน รวมทั้งจารีตประเพณีที่ดีงามของไทย โดยมีธรรมที่ใช้เสริมสร้างการพัฒนาความกตัญญูกตเวทีที่สำคัญคือ สติ จันทะ สัจจะ เมตตา สามัคคี อุตตัญญูตา และธัมมวิจยะ วิธีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความกตัญญูกตเวทีคือ ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความกตัญญูกตเวทีเป็นเลิศแล้วสั่งสอนอบรมนักเรียน ให้เห็นความสำคัญและพัฒนาความกตัญญูกตเวทีให้ยิ่งขึ้นไป

สุชีรา บุญทัน (2541: 72-76) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ปัจจัยบางประการของครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดขอนแก่น" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการด้านครอบครัว 3 ด้าน คือ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู อาชีพผู้ปกครอง และประเภทของครอบครัว กับจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวที รวมทั้งเพื่อสร้างสมการพยากรณ์จริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีในจังหวัดขอนแก่นจำนวน 859 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูและแบบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวที สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โดยลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และอาชีพของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนประเภทครอบครัวมีความสัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งปัจจัยทางครอบครัว 3 ด้านคือ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู อาชีพของผู้ปกครอง และประเภทของครอบครัว สามารถพยากรณ์จริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีได้ทั้งหมด โดยปัจจัยด้านลักษณะการอบรมเลี้ยงดูสามารถพยากรณ์จริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีได้ดีที่สุด

สมสุดา ผู้พัฒน์ และจุฬารัตน์ วัฒนะ (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู การไปวัด การรักษาศีล 5 และการนั่งสมาธิ ต่อความกตัญญูตเวที" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีความกตัญญูตเวที โดยเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความกตัญญูตเวที เมื่อจำแนกปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู การไปวัด การรักษาศีล 5 และการนั่งสมาธิ ประชากรในการศึกษาคั้งนี้คือชาวไทยซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนจำนวน 1,985 คน การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า การไปวัดสม่ำเสมอ การรักษาศีล 5 เป็นประจำ และการนั่งสมาธิเป็นประจำ ทำให้มีความกตัญญูตเวทีต่อบิดามารดา

จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ตามแนวคิดของบุคคลต่างๆ พบว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวที สามารถแสดงได้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ที่มาของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ จากเอกสาร และงานวิจัย

แหล่งที่มาของตัวแปร	การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง	สัมพันธภาพภายในครอบครัว	ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม	ความมีคุณธรรมประจำใจ	ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ	ฐานะทางเศรษฐกิจ	ประเภทของครอบครัว (เดี่ยว, ขยาย)	การสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบ
1. *พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)	✓							
2. *พระพิศาลธรรมพที (พยอม กัลยาโณ)	✓		✓		✓			
3. *พระสมชาย ฐานวโร	✓	✓						
4. *ศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา บริสุทธิ์			✓		✓			
5. *อาจารย์ลลิตา แซ่เฮี้ยว	✓	✓	✓		✓			
6. *อาจารย์อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์	✓	✓		✓				
7. สุมณ อมรวิวัฒน์	✓	✓						
8. สุพัตรา สุภาพ	✓	✓						
9. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ		✓			✓			
10. ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ					✓			
11. สมสุดา ผู้พัฒน์ และจุฬารัตน์ วัฒนะ				✓				
12. ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และคณะ	✓					✓		
13. ป.มหาพันธ์	✓							
14. แสง เหวตะกูล	✓			✓		✓		
15. สุชีรา บุญทัน							✓	
16. พรพิมล หาญกล้า								✓

หมายเหตุ เครื่องหมาย * หมายถึง บุคคลที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เพื่อหาตัวแปรปัจจัยด้วยตนเอง

จากตาราง 1 สรุปได้ว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวทีมีหลายปัจจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวที ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่ง ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 2 ระยะ โดยในระยะที่ 1 เป็นระยะศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความกตัญญูทเวที และในระยะที่ 2 เป็นระยะดำเนินการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความกตัญญูทเวที โดยใช้ 2 วิธีคือ

1. การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (รายละเอียดดังปรากฏในบทที่ 2)
2. การสัมภาษณ์แนวคิด เรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูทเวที โดยสัมภาษณ์พระภิกษุ 3 รูป และบุคคลที่ได้รับรางวัล "ลูกที่มีความกตัญญูทเวทีอย่างสูงต่อแม่" เนื่องในวันแม่แห่งชาติ จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ 3 ท่าน โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลดังกล่าวในระหว่างวันที่ 10 สิงหาคม 2546 – 4 กันยายน 2546 ดังรายนาม ต่อไปนี้

2.1 พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

2.2 พระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ)

2.3 พระสมโชค ฐานวโร

(พระภิกษุวัดชลประทานรังสฤษดิ์และเป็นพระที่สอนธรรมะในโรงเรียนสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์)

2.4 ศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา บริสุทธี

(ลูกที่มีความกตัญญูทเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2540)

2.5 อาจารย์ลลิตา แซ่เจียว

(ลูกที่มีความกตัญญูทเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2542)

2.6 อาจารย์อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์

(ลูกที่มีความกตัญญูทเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2543)

โดยในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

กรณีพระภิกษุ

1. ศึกษาข้อมูลพระภิกษุที่มีคุณสมบัติ คือ เป็นพระภิกษุที่มีผลงานด้านการเผยแพร่หลักธรรมที่เกี่ยวกับความกตัญญูกตเวทิตะ และ/หรือพระภิกษุที่ทำหน้าที่สอนธรรมะในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

2. ค้นหารายชื่อวัดที่พระภิกษุพำนักอยู่พร้อมเบอร์โทรศัพท์ของแต่ละวัด ด้วยวิธีการติดต่อทางโทรศัพท์โดยสอบถามที่หมายเลข 1133

3. โทรศัพท์เพื่อติดต่อขอสัมภาษณ์พระภิกษุ โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และแนวคำถามที่จะนำมาสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ของวัดเพื่อให้เสนอแนะวิธีดำเนินการ โดยการสัมภาษณ์พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) นั้นได้รับความเมตตาอย่างดียิ่งจาก พระสมุชโชต ฐานวโร ที่ช่วยเหลือในการติดต่อนัดกับพระเลขาฯของหลวงพ่อก่อน เพื่อขอสัมภาษณ์หลวงพ่อก่อนตามวันและเวลา ดังกล่าว สำหรับพระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ) นั้นทราบจากเจ้าหน้าที่ของวัดว่าหลวงพ่อก่อนจะเทศน์ให้กับประชาชนฟังในทุกวันอาทิตย์เวลา 13.00 น. ผู้วิจัยจึงไปถึงก่อนเวลาเทศน์และขออนุญาตหลวงพ่อก่อนเพื่อทำการสัมภาษณ์ ซึ่งหลวงพ่อก่อนได้ให้ความเมตตาโดยให้สัมภาษณ์หลังจากท่านเทศน์เสร็จเรียบร้อยแล้ว

4. ทำการสัมภาษณ์โดยขออนุญาตอัดเทป ดังนี้

4.1 พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

วันจันทร์ที่ 11 สิงหาคม 2546 เวลา 9.00 น. – 9.45 น.

4.2 พระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ)

วันอาทิตย์ที่ 10 สิงหาคม 2546 เวลา 15.00 น. – 15.30 น.

4.3 พระสมุชโชต ฐานวโร (พระภิกษุวัดชลประทานรังสฤษดิ์และพระผู้สอนธรรมะในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์)

วันจันทร์ที่ 11 สิงหาคม 2546 เวลา 10.00 น. - 10.30 น.

กรณีบุคคลที่ได้รับรางวัล “ลูกดีเด่นที่มีความกตัญญูตเวทียอย่างสูงต่อแม่”

1. ค้นหารายชื่อบุคคลที่ได้รับรางวัล ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – 2545 จากหนังสือวันแม่ที่จัดพิมพ์โดยสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
2. ผู้วิจัยทำการคัดเลือกบุคคลที่จะขอสัมภาษณ์โดยมีข้อจำกัดในการเลือกคือ ผู้ถูกสัมภาษณ์นั้นเป็นบุคคลที่มีสถานที่ทำงานหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ในกรุงเทพหรือปริมณฑล ซึ่งผู้วิจัยสามารถเดินทางได้สะดวก
3. ค้นหาเบอร์โทรศัพท์เพื่อติดต่อแต่ละบุคคลที่ได้รับรางวัลจากข้อมูลเท่าที่มี ด้วยวิธีการติดต่อทางโทรศัพท์โดยสอบถามที่หมายเลข 1133
4. ติดต่อบุคคลที่ได้รับรางวัลเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และแนวคำถามที่จะนำมาสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างดีจากทุกท่าน
5. ทำการสัมภาษณ์โดยขออนุญาตอัดเทป ในวันและเวลาดังกล่าว
 - 5.1 ศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา บริสุทธิ์
(ลูกที่มีความกตัญญูตเวทียอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2540)
วันศุกร์ที่ 15 สิงหาคม 2546 เวลา 9.30 น. – 10.00 น.
 - 5.2 อาจารย์ลลิตา แซ่เอี้ยว
(ลูกที่มีความกตัญญูตเวทียอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2542)
วันพฤหัสบดีที่ 14 สิงหาคม 2546 เวลา 10.00 น. – 10.30 น.
 - 5.3 อาจารย์อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์
(ลูกที่มีความกตัญญูตเวทียอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2543)
วันพฤหัสบดีที่ 4 กันยายน 2546 เวลา 9.10 น. – 9.30 น.

ผลจากการศึกษาตัวแปรปัจจัยในระยะที่ 1 ปรากฏดังตาราง 1 ในหน้า 50

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ซึ่งมีจำนวนโรงเรียน 64 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 210 ห้องเรียน และมีจำนวนนักเรียน 8,631 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบสามขั้นตอน (Three-stage random sampling) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% ($\alpha = .05$) ค่าความคลาดเคลื่อน ± 1 คำนวณได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 372 คน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 421 คน โดยมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้

ขั้นที่ 1 สํารวจข้อมูลประชากรจากแหล่งทุติยภูมิ คือ กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบาย และแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ขั้นที่ 2 กำหนดลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเห็นว่าจังหวัดระยองมีลักษณะเป็นเมืองอุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากมีนิคมอุตสาหกรรมอยู่หลายแห่ง นอกจากนี้ในบางอำเภอก็มีลักษณะความเป็นเกษตรกรรมอย่างชัดเจน และผู้วิจัยคิดว่าลักษณะของชุมชนคือ ชุมชนที่มีลักษณะเป็นแบบอุตสาหกรรม กึ่งอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม น่าจะทำให้มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวแตกต่างกัน และน่าจะทำให้มีความกตัญญูต่เวทีแตกต่างกัน ซึ่งหากทำการสำรวจโดยไม่แบ่งตามลักษณะชุมชนอาจทำให้ได้ข้อมูลเพียงบางลักษณะชุมชน และอาจทำให้ผลการสำรวจมีความคลาดเคลื่อนจากความจริง รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนประชากร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง

ลักษณะของ ชุมชน	อำเภอ /กิ่งอำเภอ	โรงเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวน นักเรียน
อุตสาหกรรม	เมืองระยอง	เฉลิมพระเกียรติฯ	5	171
		ระยองวิทยาคม	13	720
		วัดป่าประดู่	12	675
		มาบตาพุดพันพิทยาคาร	10	441
		ระยองวิทยาคม นิคมอุตสาหกรรม	4	154
		เพร็ชมาตาวิทยา	5	244
		ระยองวิทยาคม ปากน้ำ	12	464
		ชุมชนวัดบ้านแลง	2	62
		วัดห้วยโป่ง	2	100
		วัดตะพงนอก	4	183
		วัดท่าเรือ	2	80
		วัดเกล้งบน	1	31
		บ้านสำนักทอง	2	91
		วัดโนไไร่	2	54
		ชุมชนวัดทับมา	2	80
	นิคมพัฒนา	นิคมวิทยา	244	5
		วัดมาบข่า	100	3
		นิคมฯ 3	37	1
		นิคมฯ 4	56	2
		ชุมชนนิคมฯ 7	62	2
		นิคมฯ 5	23	1
กิ่งอุตสาหกรรม	ปลวกแดง	ปลวกแดงพิทยาคม	331	8
		ชุมชนบริษัทน้ำตาลตะวันออก	33	1
		นิคมฯ 8	48	1
		บ้านบึงตาต้า	29	1
		บ้านปากแพรก	30	1

ตาราง 2 (ต่อ)

ลักษณะของ ชุมชน	อำเภอ /กิ่งอำเภอ	โรงเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวน นักเรียน
กิ่งอุตสาหกรรม	แกลง	ห้วยยางศึกษา	3	107
		มกุฎเมืองราชวิทยาลัย	8	261
		ชำนาญสามัคคีวิทยา	9	432
		สุนทรภู่พิทยา	5	207
		แกลง"วิทยสถาวร"	12	566
		บ้านทุ่งเค็ด	2	58
		บ้านสองสลึง	2	53
		บ้านคลองป่าไม้	1	28
		วัดเกาะลอย	1	19
		วัดสุขไพบรวัน	3	98
		ชุมชนวัดตะเคียนงาม	2	55
	บ้านค่าย	บ้านค่าย	12	563
		บ้านปึงตันชัน	1	6
		วัดหนองพวา	1	48
		วัดปทุมवास	1	28
		วัดหนองกรับ	1	11
		บ้านคลองขนุน	1	39
		วัดหนองหม้อ	1	28
		ชุมชนวัดหนองคอกหมู	1	55
	บ้านฉาง	บ้านฉางกาญจนกุลวิทยา	417	8
		วัดพลา	56	2
		วัดสุวรรณรังสรรค์	56	2
		วัดสระแก้ว	41	1
		วัดชากหมาก	64	2

ตาราง 2 (ต่อ)

ลักษณะของ ชุมชน	อำเภอ /กิ่งอำเภอ	โรงเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวน นักเรียน
เกษตรกรรม	วังจันทร์	วังจันทร์วิทยา	8	364
		ไทยรัฐวิทยา 43 (บ้านคลองเขตร)	1	29
		วัดป่ายุบ	1	26
		ชุมชนบ้านวังจันทร์	1	30
		บ้านพลงตาเอี่ยม	1	23
	เขาชะเมา	เขาชะเมาวิทยา	3	118
		ข้าหม้อพิทยาคม	2	75
		บ้านข้าหม้อ	1	22
		บ้านสามแยกน้ำเป็น	1	21
		บ้านเขาชะอางคร่อมคลอง	1	29
		บ้านยางเอน	1	16
		บ้านน้ำใส	1	10
		บ้านสีระมัน	1	13
		บ้านมะเดื่อ	1	16
		รวมทั้งสิ้น 64 โรงเรียน	210	8,631

ขั้นที่ 3 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. คำนวณค่าความแปรปรวนของนักเรียนในลักษณะชุมชนแบบอุตสาหกรรมแบบกึ่งอุตสาหกรรม และแบบเกษตรกรรม จากแบบสอบถามวัดความกตัญญูกตเวทีที่ได้จากการทดลองใช้เครื่องมือครั้งที่ 2 ซึ่งได้ผลดังนี้คือ ความแปรปรวนของนักเรียนในลักษณะชุมชนแบบอุตสาหกรรมเท่ากับ 61.638 ความแปรปรวนของนักเรียนในลักษณะชุมชนแบบกึ่งอุตสาหกรรมเท่ากับ 134.583 และความแปรปรวนของนักเรียนในลักษณะชุมชนแบบเกษตรกรรมเท่ากับ 141.396
2. คำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

3. คำนวณหาจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละลักษณะชุมชน คือ แบบอุตสาหกรรม แบบกึ่งอุตสาหกรรม และแบบเกษตรกรรม ได้นักเรียนในลักษณะชุมชน แบบอุตสาหกรรมจำนวน 175 คน นักเรียนในลักษณะชุมชนแบบกึ่งอุตสาหกรรมจำนวน 162 คน และนักเรียนในลักษณะชุมชนแบบเกษตรกรรมจำนวน 35 คน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ใช้นักเรียน ในลักษณะชุมชนแบบอุตสาหกรรมจำนวน 203 คน นักเรียนในลักษณะชุมชนแบบกึ่งอุตสาหกรรมจำนวน 181 คน และนักเรียนในลักษณะชุมชนแบบเกษตรกรรมจำนวน 37 คน

ขั้นที่ 4 ทำการสุ่มแบบสามขั้นตอน (Three-stage random sampling) ดังนี้

1. สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้ลักษณะของชุมชนเป็นชั้น (strata) และใช้อำเภอเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling unit) ซึ่งมีวิธีการคือ แบ่งอำเภอในจังหวัดระยองตามลักษณะของชุมชน โดยแบ่งเป็นชุมชนที่มีลักษณะแบบอุตสาหกรรม กึ่งอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์พิจารณาจากข้อมูลการประกอบอาชีพของคนในชุมชนจากข้อมูลตำบลใน www.thaitambon.com ได้ชุมชนที่มีลักษณะแบบอุตสาหกรรมคืออำเภอเมืองระยองและกิ่งอำเภอนิคมพัฒนา ชุมชนที่มีลักษณะแบบกึ่งอุตสาหกรรมคืออำเภอแกลง อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านฉาง และอำเภอบ้านค่าย และชุมชนที่มีลักษณะแบบเกษตรกรรมคืออำเภอวังจันทร์และกิ่งอำเภอเขาชะเมา จากนั้นสุ่มอำเภอจำนวน 50% ของจำนวนอำเภอ ในแต่ละชุมชน ซึ่งได้ลักษณะชุมชนแบบอุตสาหกรรมคืออำเภอเมืองระยอง ลักษณะชุมชน แบบกึ่งอุตสาหกรรมคืออำเภอแกลงและอำเภอบ้านค่าย และลักษณะชุมชนแบบเกษตรกรรมคืออำเภอวังจันทร์

2. สุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยทำการสุ่มโรงเรียนจำนวน 15% ของจำนวนโรงเรียนในแต่ละอำเภอที่สุ่มได้ในขั้นตอนแรก โดยการจับสลาก ซึ่งได้จำนวนโรงเรียนรวม 7 โรงเรียน โดยเป็นจำนวนโรงเรียนในอำเภอเมืองระยองจำนวน 3 โรงเรียนคือ โรงเรียนมาตาพุดพันพิทยาคาร โรงเรียนระยองวิทยาคม นิคมอุตสาหกรรม และโรงเรียนวัดตะพงนอก เป็นจำนวนโรงเรียนในอำเภอแกลงจำนวน 2 โรงเรียนคือ โรงเรียนชำนาญสามัคคีวิทยา และโรงเรียนแกลง"วิทยสถาวร" เป็นจำนวนโรงเรียนในอำเภอบ้านค่ายจำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านค่าย และเป็นจำนวนโรงเรียนในอำเภอวังจันทร์จำนวน 1 โรงเรียนคือ โรงเรียนวังจันทร์วิทยา

3. สุ่มแบบอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยทำการสุ่มห้องเรียนจำนวน 15% ของจำนวนห้องเรียนในแต่ละโรงเรียนที่สุ่มได้ในขั้นตอนที่สอง โดยการจับสลาก ซึ่งได้จำนวน ห้องเรียนทั้งหมด 10 ห้องเรียน เป็นจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 421 คน ดังรายละเอียดในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง

ลักษณะของชุมชน	อำเภอ /กิ่งอำเภอ	โรงเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน
อุตสาหกรรม	เมืองระยอง	มาบตาพุดพันพิทยาคาร	2	86
		ระยองวิทยาคม นิคมอุตสาหกรรม	2	72
		วัดตะพงนอก	1	45
กึ่งอุตสาหกรรม	แกลง	ชำนาญสามัคคีวิทยา	1	48
		แกลง"วิทยสถาวร"	2	88
	บ้านค่าย	บ้านค่าย	1	45
เกษตรกรรม	วังจันทร์	วังจันทร์วิทยา	1	37
		รวมทั้งสิ้น 7 โรงเรียน	10	421

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 6 ฉบับ โดยเป็นแบบวัดจำนวน 1 ฉบับและเป็นแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดความกตัญญูกตเวที มีลักษณะเป็นข้อความสถานการณ์ โดยในแต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ

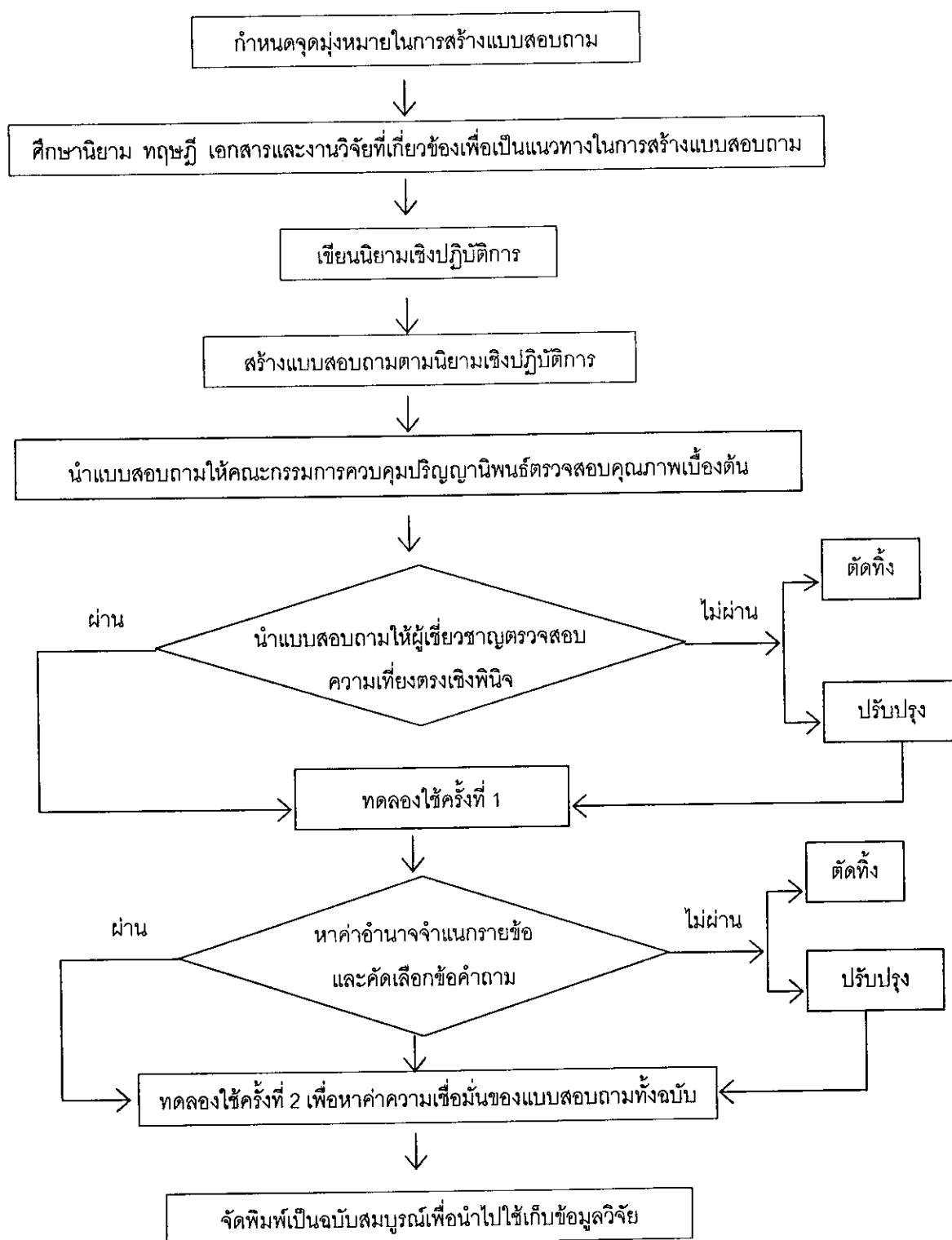
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือเองจำนวน 5 ฉบับ คือ ฉบับที่ 2,3,4,5 และ 6 ส่วนฉบับที่ 1 ผู้วิจัยพัฒนาจากแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีของ ทวีศักดิ์ จงประดับเกียรติ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย แบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ ได้แก่

1. แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง
2. แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว
3. แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม
4. แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ
5. แบบสอบถามวัดการรับรู้เรื่องคุณธรรมจากสื่อ

วิธีดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังภาพประกอบ 3 ดังนี้

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม

จากภาพประกอบ 3 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้
 - 1.1 เพื่อสร้างแบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง
 - 1.2 เพื่อสร้างแบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว
 - 1.3 เพื่อสร้างแบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม
 - 1.4 เพื่อสร้างแบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ
 - 1.5 เพื่อสร้างแบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ
2. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ
3. เขียนนิยามเชิงปฏิบัติการของการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ โดยเขียนนิยามตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด
4. สร้างแบบสอบถามตามนิยามเชิงปฏิบัติการของการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ โดยข้อคำถามแต่ละข้อของแบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ และแบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ จริงมากที่สุด จริงมาก จริงปานกลาง จริงน้อย และไม่จริงเลย ซึ่งแบบสอบถามทั้ง 5 ฉบับมีทั้งข้อความในเชิงบวกและเชิงลบ มีรายละเอียดดังนี้
 - 4.1 แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง จำนวน 32 ข้อ
 - 4.2 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว จำนวน 35 ข้อ
 - 4.3 แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม จำนวน 30 ข้อ
 - 4.4 แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ จำนวน 30 ข้อ
 - 4.5 แบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ จำนวน 26 ข้อ

5. นำแบบสอบถามให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาโทตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ความครอบคลุม และความสอดคล้องตามที่ได้นิยามไว้ แล้วปรับปรุงแก้ไขข้อความที่ไม่เหมาะสมตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท

6. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 5 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา และความสอดคล้องตามที่ได้นิยามไว้ โดยแบ่งเครื่องมือและผู้เชี่ยวชาญเป็น 2 กลุ่มกลุ่มละ 3 ท่าน

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญจากภาควิชาการวัดผลและการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม ตั้งคะพิภพ อาจารย์ ดร.ละเอียด รัชเฝ้า และรองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบสอบถามเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา และความสอดคล้องตามที่ได้นิยามไว้ จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมและแบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญจากภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาจำนวน 2 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง และผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสงคำเครือ ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์จำนวน 1 ท่าน คือ อาจารย์ทัศนีย์ ทองภักดี ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบสอบถามเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา และความสอดคล้องตามที่ได้นิยามไว้ จำนวน 3 ฉบับ คือ แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว และแบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ

ซึ่งในการพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC) กับนิยามมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้ 1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามนิยาม

ให้ 0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามนิยาม

ให้ -1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่ตรงตามนิยาม

โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of congruence) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผลการคัดเลือกได้จำนวนข้อของแบบสอบถามแต่ละฉบับ ดังนี้

6.1 แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง จำนวน 32 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 32 ข้อ โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่วัดได้ตรงตามนิยาม เติงปฏิบัติการ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

6.2 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว จำนวน 35 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 35 ข้อ โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่วัดได้ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

6.3 แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม จำนวน 30 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 28 ข้อ โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่วัดได้ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

6.4 แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ จำนวน 30 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 29 ข้อ โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่วัดได้ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

6.5 แบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ จำนวน 26 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 26 ข้อ โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่วัดได้ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

7. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 6 ไปทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดระยอง ที่ไม่ใช่โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดสุขไพริวัน และโรงเรียนวัดป่าประดู่ จำนวนฉบับละ 101 คน จากนั้นนำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อโดยหาสัมพันธภาพระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total Correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกได้ตามเกณฑ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

7.1 แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง จำนวน 32 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.043 ถึง 0.607 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้ 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.208 ถึง 0.607

7.2 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว จำนวน 35 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง -0.159 ถึง 0.733 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้ 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.288 ถึง 0.733

7.3 แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม จำนวน 28 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง -0.061 ถึง 0.599 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้ 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.353 ถึง 0.599

7.4 แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ จำนวน 29 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง -0.030 ถึง 0.845 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้ 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.207 ถึง 0.845

7.5 แบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ จำนวน 26 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.379 ถึง 0.783 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้ 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.416 ถึง 0.783

8. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 7 มาจัดพิมพ์ใหม่ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ที่ไม่ใช่โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างและไม่ใช่โรงเรียนที่ทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 1 จำนวน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดท่าเรือ โรงเรียนชุมชนวัดตะเคียนงาม โรงเรียนชุมชนบ้านวังจันทร์ และโรงเรียนบ้านพลงตาเยี่ยม จำนวนฉบับละ 137 คน แล้วตรวจให้คะแนน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละฉบับ ดังนี้

8.1 แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9194

8.2 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9036

8.3 แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9394

8.4 แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8121

8.5 แบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9564

9. จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัย

การพัฒนาและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมี 1 ฉบับ คือ แบบวัดความกตัญญูตเวที จำนวน 40 ข้อที่วัด 2 ด้านคือ ด้านความกตัญญูตเวทีต่อบุคคล จำนวน 25 ข้อ และด้านความกตัญญูตเวทีต่อสถาบัน จำนวน 15 ข้อ โดยผู้วิจัยพัฒนาจากแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีของ ทวีศักดิ์ จงประดับเกียรติ (2533) ซึ่งใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์ที่ผู้ถูกเป็นเรื่องราวสั้นๆ เพื่อให้ นักเรียนพิจารณาว่านักเรียนมีความรู้สึก เคยปฏิบัติ หรือ จะปฏิบัติอย่างไรเมื่อเกิดสถานการณ์นั้นกับนักเรียน โดยในแต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก ซึ่งในการกำหนด ตัวเลือกและเกณฑ์ในการให้คะแนนแต่ละตัวเลือกนั้นยึดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ โคลเบอร์กและเพค และหาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้สูตร t-test ได้พิสัยตั้งแต่ 4.8068 – 13.0829 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8689 โดยแบบทดสอบฉบับนี้มีจำนวน 75 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้านคือวัดความกตัญญูตเวทีต่อบุคคล จำนวน 25 ข้อ วัดความกตัญญูตเวทีต่อสัตว์ จำนวน 25 ข้อ และวัดความกตัญญูตเวทีต่อสถาบันและสิ่งแวดล้อม จำนวน 25 ข้อ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกข้อคำถามที่วัดได้ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ตั้งไว้จำนวน 40 ข้อ คือวัดความกตัญญูตเวทีต่อบุคคล จำนวน 25 ข้อ และวัดความกตัญญูตเวทีต่อสถาบัน จำนวน 15 ข้อ โดยผู้วิจัยปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และนำแบบวัดนี้ให้คณะกรรมการ

ควบคุมปริมาณนิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ความครอบคลุม และ ความสอดคล้องตามที่ได้นิยามไว้ แล้วปรับปรุงแก้ไขข้อความที่ไม่เหมาะสมตามคำแนะนำของ คณะกรรมการควบคุมปริมาณนิพนธ์ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจากภาควิชาการวัดผลและการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม ตั้งคะพิภพ อาจารย์ ดร.ละเอียด รัชต์เผ่า และรองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบวัดเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา และความสอดคล้องตามที่ได้นิยามไว้ โดย คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of congruence) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผลการคัดเลือกได้จำนวนข้อของ แบบวัดความกตัญญูทเวทีจำนวน 40 ข้อโดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่วัดได้ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และจัดพิมพ์ใหม่ จากนั้นนำแบบวัด ความกตัญญูทเวทีไปทดลองใช้ (Tryout) ครั้งที่ 1 พร้อมกันกับแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้น ผลการทดลองใช้ครั้งที่ 1 จำนวน 40 ข้อ ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.131 ถึง 0.606 ในข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้วิจัยได้ทำการปรับภาษาเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจัดพิมพ์และ นำไปทดลองใช้ (Tryout) ครั้งที่ 2 พร้อมกันกับแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมี โรงเรียนครบตามแต่ละลักษณะของชุมชน เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นตรวจให้คะแนน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับใหม่โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9067 จากนั้นจึงจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ ในการเก็บข้อมูลวิจัย

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดจำนวน 1 ฉบับ และแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดความกตัญญูทเวที

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ

โดยมีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดความกตัญญูทเวท

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้มีจำนวน 40 ข้อ ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย **X** ลงในช่อง ☐ ได้ตัวอักษร ก ข หรือ ค ใน กระดาษคำตอบ แต่ละข้อเพียงคำตอบเดียวที่ตรงกับความรู้สึกรหรือการกระทำของนักเรียนมากที่สุดโดยในแต่ละข้อให้ทำอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้และเมื่ออ่านข้อความในแต่ละข้อจบแล้วให้เลือกตอบทันที

ตัวอย่าง แบบวัดความกตัญญูทเวทที่ต่อบุคคล

0. อูษากับเพื่อนนัดไปเที่ยวด้วยกันในวันหยุด เมื่อถึงวันนัดแม่ของอูษาป่วยซึ่งมีพ่อดูแลอยู่แล้ว ถ้านักเรียนเป็นอูษา นักเรียนจะไปเที่ยวหรือไม่

- ก. ไม่ไป เพราะลูกที่ดีต้องคอยดูแลพ่อแม่ขณะที่ท่านเจ็บป่วย (2)
- ข. ไม่ไป เพราะกลัวพ่อดุที่ไม่ดูแลแม่ (1)
- ค. ไป เพราะแม่คงไม่เป็นอะไรมาก (0)

ตัวอย่าง แบบวัดความกตัญญูทเวทที่ต่อสถาบัน

00. ปีนีทางโรงเรียนจะจัดงานสังสรรค์ศิษย์เก่า ทางโรงเรียนจึงขอความร่วมมือจากนักเรียนชั้น ม.1 ให้มาช่วยงานต่างๆ เช่น เสิร์ฟอาหาร ล้างจาน เป็นต้น โดยที่นักเรียนที่มาช่วยงานไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ ถ้านักเรียนเป็นสมชาย ซึ่งเรียนอยู่ในชั้น ม.1 นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ไม่มาช่วยงาน เพราะคิดว่าเป็นการเสียเวลาเปล่า (0)
- ข. มาช่วยงาน เพราะต้องการช่วยเหลืองานโรงเรียน (2)
- ค. มาช่วยงาน เพราะนักเรียนชั้น ม.1 ส่วนใหญ่คงจะมากัน (1)

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน ในแต่ละข้อ ได้กำหนดให้คะแนนเป็นระดับ ดังนี้

มีความกตัญญูทเวทอยู่ในระดับสูง ให้ 2 คะแนน

มีความกตัญญูทเวทที่ปานกลาง ให้ 1 คะแนน

มีความกตัญญูทเวทอยู่ในระดับต่ำ/ไม่มี ให้ 0 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน (จำนวนข้อ 40 ข้อ คะแนนเต็ม 80 คะแนน)

คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 60.00–80.00 หมายถึง มีความกตัญญูทเวทอยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 20.00–59.99 หมายถึง มีความกตัญญูทเวทที่ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.00–19.99 หมายถึง มีความกตัญญูทเวทอยู่ในระดับต่ำ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 30 ข้อ ให้นักเรียนพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางขวามือของข้อความแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดโดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

- จริงมากที่สุด หมายถึง นักเรียนได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นประจำ
 จริงมาก หมายถึง นักเรียนได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นส่วนใหญ่
 จริงปานกลาง หมายถึง นักเรียนได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง
 จริงน้อย หมายถึง นักเรียนได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้นบ้างในบางครั้ง
 ไม่จริงเลย หมายถึง นักเรียนไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้น

ตัวอย่าง แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่จริง เลย
0.	ผู้ปกครองสอนให้นักเรียนกล่าวคำขอบคุณกับทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือเรา.....					
00.	ผู้ปกครองมักจะเล่าเรื่องพระคุณของปู่ ย่า ตา ยาย ที่มีต่อตนให้ลูกๆ ฟัง.....					
000.	เมื่อปู่ ย่า ตา ยาย ไหว้วานให้ผู้ปกครองทำกิจธุระใดให้ผู้ปกครองจะรีบทำให้ทันที.....					

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 30 ข้อ ให้นักเรียนพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางขวามือของข้อความแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดโดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

- จริงมากที่สุด หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นประจำ
 จริงมาก หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นส่วนใหญ่
 จริงปานกลาง หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง
 จริงน้อย หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นบ้างในบางครั้ง
 ไม่จริงเลย หมายถึง นักเรียนไม่ได้ปฏิบัติตามข้อความนั้น

ตัวอย่าง แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่จริง เลย
0.	เมื่อใดก็ตามที่นักเรียนไม่สบายใจ คนที่นักเรียนคิด จะปรึกษาเป็นอันดับแรกคือ ผู้ปกครอง.....					
00.	ถ้าวันใดที่นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป ผู้ปกครอง จะสังเกตเห็นและซักถามนักเรียน.....					
000.	เวลาไปตลาดถ้านักเรียนเห็นขนมที่ผู้ปกครองชอบ รับประทานนักเรียนจะซื้อไปฝากผู้ปกครองทุกครั้ง					

เกณฑ์ในการตรวจให้คะแนน

ข้อความเชิงบวก ให้คะแนนดังนี้

จริงมากที่สุด	ให้	4 คะแนน
จริงมาก	ให้	3 คะแนน
จริงปานกลาง	ให้	2 คะแนน
จริงน้อย	ให้	1 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้	0 คะแนน

ข้อความเชิงลบ ให้คะแนนดังนี้

จริงมากที่สุด	ให้	0 คะแนน
จริงมาก	ให้	1 คะแนน
จริงปานกลาง	ให้	2 คะแนน
จริงน้อย	ให้	3 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้	4 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน (จำนวนข้อ 30 ข้อ คะแนนเต็ม 120 คะแนน)

คะแนนเฉลี่ย	105.00 – 120.00	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	75.00 – 104.99	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับ ค่อนข้างมาก
คะแนนเฉลี่ย	45.00 – 74.99	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับ ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	15.00 – 44.99	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับ ค่อนข้างน้อย
คะแนนเฉลี่ย	0.00 – 14.99	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับน้อย หรือไม่มีเลย

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 25 ข้อ ให้นักเรียนพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางขวามือของข้อความแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด

จริงมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมาก

จริงปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนปานกลาง

จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนน้อย

ไม่จริงเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน

ตัวอย่าง แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่จริง เลย
0.	ถ้านักเรียนสอนการบ้านเพื่อน แล้ววันใดที่นักเรียนทำไม่ได้บ้าง เพื่อนก็จะสอนการบ้านนักเรียนเช่นกัน.....					
00.	ถ้านักเรียนทำสิ่งใดสำเร็จ ก็เพราะนักเรียนมีความตั้งใจที่จะทำสิ่งนั้น.....					
000.	นักเรียนคิดว่าคนเราถ้าขยันทำงาน รับรองว่าไม่อดตายแน่นอน.....					

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ

ตัวอย่าง แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่จริง เลย
0.	เมื่อมีการรณรงค์ให้บริจาคสิ่งของ เช่น หนังสือ ของเล่น ฯลฯ ถ้านักเรียนมีนักเรียนจะร่วมบริจาคด้วย.....					
00.	นักเรียนชอบเอาก้อนหินขว้างใส่สุนัขหรือแมวตัวที่พบเห็น.....					
000.	เมื่อนักเรียนต้องการใช้เงินเพื่อเล่นเกมที่ร้านคอมพิวเตอร์ นักเรียนจะหยิบเงินของแม่ไปใช้โดยไม่บอกกล่าว.....					

เกณฑ์ในการตรวจให้คะแนน

ข้อความเชิงบวก ให้คะแนนดังนี้

จริงมากที่สุด	ให้ 4 คะแนน
จริงมาก	ให้ 3 คะแนน
จริงปานกลาง	ให้ 2 คะแนน
จริงน้อย	ให้ 1 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้ 0 คะแนน

ข้อความเชิงลบ ให้คะแนนดังนี้

จริงมากที่สุด	ให้ 0 คะแนน
จริงมาก	ให้ 1 คะแนน
จริงปานกลาง	ให้ 2 คะแนน
จริงน้อย	ให้ 3 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้ 4 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน (จำนวนข้อ 25 ข้อ คะแนนเต็ม 100 คะแนน)

คะแนนเฉลี่ย	87.50 – 100.00	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	62.50 – 87.49	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับ ค่อนข้างมาก
คะแนนเฉลี่ย	37.50 – 62.49	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับ ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	12.50 – 37.49	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับ ค่อนข้างน้อย
คะแนนเฉลี่ย	0.00 – 12.49	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับน้อย หรือไม่มีเลย

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 25 ข้อ ให้นักเรียนพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องทางขวามือของข้อความแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน มากที่สุด โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงมากที่สุด	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นส่วนใหญ่เป็นประจำ
จริงมาก	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นส่วนใหญ่
จริงปานกลาง	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง
จริงน้อย	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นบ้างในบางครั้ง
ไม่จริงเลย	หมายถึง	นักเรียนไม่ได้ปฏิบัติตามข้อความนั้นเลย

ตัวอย่าง แบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่จริง เลย
0.	เมื่อเข้าไปร้านหนังสือ สิ่งแรกที่นักเรียนจะทำคือ เดินไปที่มุมหนังสือเกี่ยวกับคุณธรรม.....					
00.	นักเรียนจะเปลี่ยนสถานีวิทย์หรือโทรทัศน์เมื่อได้ยิน เพลงพระคุณของแม่ หรือได้ยินพระเทศน์.....					
000.	นักเรียนรอลงรายการโทรทัศน์เพื่อให้ได้ทราบว่า ปีนี้ มีใครบ้างที่ได้รับรางวัล "ลูกที่มีความกตัญญูคน ยอดเยี่ยม" จาก สภาสังคมสงเคราะห์แห่ง ประเทศไทย.....					

เกณฑ์ในการตรวจให้คะแนน

ข้อความเชิงบวก ให้คะแนนดังนี้

จริงมากที่สุด	ให้ 4 คะแนน
จริงมาก	ให้ 3 คะแนน
จริงปานกลาง	ให้ 2 คะแนน
จริงน้อย	ให้ 1 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้ 0 คะแนน

ข้อความเชิงลบ ให้คะแนนดังนี้

จริงมากที่สุด	ให้ 0 คะแนน
จริงมาก	ให้ 1 คะแนน
จริงปานกลาง	ให้ 2 คะแนน
จริงน้อย	ให้ 3 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้ 4 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน (จำนวนข้อ 25 ข้อ คะแนนเต็ม 100 คะแนน)

คะแนนเฉลี่ย	87.50 – 100.00	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	62.50 – 87.49	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับ ค่อนข้างมาก
คะแนนเฉลี่ย	37.50 – 62.49	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับ ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	12.50 – 37.49	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับ ค่อนข้างน้อย
คะแนนเฉลี่ย	0.00 – 12.49	หมายถึง	มีลักษณะตามตัวแปรที่วัดอยู่ในระดับน้อย หรือไม่มีเลย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยื่นต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 และเขต 2 จังหวัดระยอง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. นำหนังสือราชการจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 และเขต 2 จังหวัดระยอง ยื่นต่อผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. เตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกชุด ตามกำหนดเวลาที่นัดหมายไว้ในแต่ละโรงเรียน ซึ่งในแต่ละชุดประกอบด้วย แบบวัดความกตัญญูกตเวทีจำนวน 1 ฉบับ และแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ และแบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ ผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการเก็บข้อมูล 3 วัน คือ วันที่ 13 – 15 กันยายน 2547 รวมทั้งสิ้น 421 ชุด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 วันที่ 13 กันยายน 2547

โรงเรียนระยองวิทยาคม นิคมอุตสาหกรรม	เวลา 8.30 – 9.30	จำนวน 72 ชุด
โรงเรียนมาตาทุุดพันพิทยาคาร	เวลา 10.30 – 11.30	จำนวน 86 ชุด
โรงเรียนบ้านค่าย	เวลา 13.30 – 14.30	จำนวน 45 ชุด

3.2 วันที่ 14 กันยายน 2547

โรงเรียนวัดตะพงนอก	เวลา 8.30 – 9.30	จำนวน 45 ชุด
โรงเรียนวังจันทร์วิทยา	เวลา 11.30 – 12.30	จำนวน 37 ชุด
โรงเรียนแก่ง"วิทยสถาวร"	เวลา 13.40 – 14.40	จำนวน 88 ชุด

3.3 วันที่ 15 กันยายน 2547

โรงเรียนชำนาญสามัคคีวิทยา	เวลา 8.30 – 9.30	จำนวน 48 ชุด
---------------------------	------------------	--------------

4. นำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ และรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรม SPSS for windows Version 11.5 มีขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ของความกตัญญูทเวที การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ
2. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความกตัญญูทเวที โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) และคำนวณหาค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R^2) และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F – test)
3. คำนวณค่าน้ำหนักความสำคัญ (Beta – Weight) ของปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter) และแบบขั้นตอน (Stepwise) และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าน้ำหนักความสำคัญ โดยทดสอบค่าที (t – test) ที่ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณทั้งสองวิธีนั้น เนื่องจากว่าตัวแปรอิสระที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานั้น ส่วนหนึ่งได้มาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีค่อนข้างน้อย และอีกส่วนหนึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter) เพื่อยืนยันว่าตัวแปรอิสระที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานั้นส่งผลต่อความกตัญญูทเวทีจริงหรือไม่ จากนั้น เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่สำคัญที่ส่งผลต่อความกตัญญูทเวที ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง

1.1 สูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เพื่อใช้ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ซึ่ง ($\alpha = .05$) มีค่า $Z_{\alpha/2} = 1.96$ ใช้สูตร (มยุรี ศรีชัย. 2538: 104)

$$n = \frac{\sum_{g=1}^k \frac{N_g^2 S_g^2}{W_g}}{\frac{N^2 e^2}{Z_{\alpha/2}^2} + \sum_{g=1}^k N_g S_g^2}$$

เมื่อ n แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
N แทน	จำนวนประชากรทั้งหมด
N_g แทน	จำนวนประชากรในแต่ละลักษณะชุมชน
k แทน	จำนวนลักษณะของชุมชน (3 ลักษณะ)
S_g^2 แทน	ค่าความแปรปรวนของความถูกต้องวัดได้ของประชากรในแต่ละลักษณะชุมชน
W_g แทน	สัดส่วนระหว่างจำนวนประชากรในแต่ละลักษณะชุมชนกับจำนวนประชากรทั้งหมด $\frac{N_g}{N}$
e แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า ($Z_{\alpha/2} S_x$)

1.2 คำนวณหาจำนวนนักเรียนในแต่ละลักษณะชุมชนทั้ง 3 ลักษณะ คือลักษณะชุมชนแบบอุตสาหกรรม ลักษณะชุมชนแบบกึ่งอุตสาหกรรม และลักษณะชุมชนแบบเกษตรกรรม จากสูตร (มยุรี ศรีชัย. 2538: 107)

$$n_g = n W_g$$

เมื่อ n_g แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละลักษณะชุมชน

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

2.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพิพินิจ (Face Validity) ของแบบสอบถามโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยใช้สูตรของโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 248 – 249 ; อ้างอิงจาก Rovinelli and Hambleton. 1977) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง
R แทน ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 วิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item analysis) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามรายข้อ (Item) โดยหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้อที่เหลือทั้งหมด โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation) (Pedhazur. 1982 : 40)

$$r_{xy} = \frac{S_{xy}}{S_x S_y}$$

เมื่อ r_{xy} แทน ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
 S_{xy} แทน ความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้อที่เหลือ
 S_x แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรายข้อ
 S_y แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรวมของข้อที่เหลือ

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดและแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539: 200; อ้างอิงจาก Cronbach. 1951)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
n แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม
 $\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนรายข้อ
 S_t^2 แทน ความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

3.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

3.1.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตนะ.2544: 35)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

3.1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2544: 65)

$$S = \sqrt{\frac{n \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3.1.3 ค่าเฉลี่ยประชากร ใช้สูตร (ระวีวรรณ พันธุ์พานิช. 2541: 162)

$$\mu = \bar{X} \pm Z_{\alpha/2} \sigma_{\bar{X}}$$

เมื่อ	μ	แทน	ค่าเฉลี่ยประชากร
	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของตัวอย่าง
	$\sigma_{\bar{X}}$	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple correlation coefficient) โดยใช้สูตร
 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product – Moment Correlation Coefficient)
 (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2544: 314)

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนน X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของ X แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของ Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณระหว่าง X กับ Y ทุกคู่
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยใช้ t – test
 (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2544: 317; อ้างอิงจาก Welkowitz. 1971: 158)

$$t = \frac{r\sqrt{N-2}}{\sqrt{1-r^2}} ; df = N-2$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าจากการแจกแจงแบบที
	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3.4 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) โดยใช้สูตร (Kerlinger and
 Pedhazur. 1973 : 75)

$$R_{Y.12...k} = \sqrt{\beta_1 r_{Y1} + \beta_2 r_{Y2} + \dots + \beta_k r_{Yk}}$$

เมื่อ	$R_{Y.12\dots k}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรอิสระ ตัวที่ 1 ถึง k กับตัวแปรตาม (Y)
	$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของตัว แปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k
	$r_{Y1}, r_{Y2}, \dots, r_{Yk}$	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k กับ ตัวแปรตาม (Y)
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

3.5 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณโดยใช้สูตรค่าการ
แจกแจงแบบเอฟ (F – Distribution) (Pedhazur. 1997 : 105)

$$F = \frac{R^2/k}{(1-R^2)/(N-k-1)} ; df_1 = k , df_2 = N-k-1$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงแบบเอฟ
	R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

3.6 ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1997: 103)

$$b_j = \beta_j \frac{S_Y}{S_j}$$

เมื่อ	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ ของตัวแปรอิสระตัวที่ j
	β_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน ของตัวแปรอิสระตัวที่ j
	S_Y	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตาม (Y)
	S_j	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรอิสระตัวที่ j

3.7 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระ คำนวณโดยใช้

t – test (Pedhazur. 1997: 107)

$$t_j = \frac{b_j}{SE_{b_j}}$$

เมื่อ t_j แทน	การแจกแจงแบบทีของค่าน้ำหนักความสำคัญของ ตัวแปรอิสระตัวที่ j
b_j แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูป คะแนนดิบของตัวแปรอิสระตัวที่ j
SE_{b_j} แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญ ของตัวแปรอิสระตัวที่ j
N แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
k แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

X_1	แทน	การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง
X_2	แทน	สัมพันธภาพภายในครอบครัว
X_3	แทน	ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม
X_4	แทน	ความมีคุณธรรมประจำใจ
X_5	แทน	ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ
Y	แทน	ความกตัญญูทดเวท
n	แทน	จำนวนข้อ
k	แทน	คะแนนเต็มของแบบสอบถาม
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
S_x	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ย
r_{xy}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
df	แทน	ระดับชั้นความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
SS	แทน	ค่าความแปรปรวน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของค่าความแปรปรวน (Mean Squares)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	กำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยในรูปคะแนนมาตรฐาน
SE_b	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ
t	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงของที
F	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงของเอฟ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ และความกตัญญูตเวที

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความกตัญญูตเวที

3. ผลการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter)

3.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความกตัญญูตเวที ค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F – test)

3.2 คำนำนัยสำคัญของตัวแปรปัจจัย และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของคำนำนัยสำคัญโดยใช้ค่าที (t)

4. ผลการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise)

4.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความกตัญญูตเวที ค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F – test)

4.2 คำนำนัยสำคัญของตัวแปรปัจจัย และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของคำนำนัยสำคัญโดยใช้ค่าที (t - test)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ ความสนใจคุณธรรมจากสื่อและความกตัญญูตเวที ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรที่ความเชื่อมั่น 95 % ของปัจจัยแต่ละด้านและความมกตัญญูทเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตัวแปร	n	k	$\bar{X}$	S	S_x	ผลการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร	การแปลความหมาย
X_1	30	120	79.58	17.71	0.86	77.89 – 81.27	ค่อนข้างมาก
X_2	30	120	73.54	18.21	0.89	71.80 – 75.28	ปานกลางถึงค่อนข้างมาก
X_3	25	100	79.15	15.01	0.73	77.72 – 80.58	ค่อนข้างมาก
X_4	25	100	65.89	18.09	0.74	64.44 – 67.34	ค่อนข้างมาก
X_5	25	100	47.70	21.10	1.03	45.68 – 49.72	ปานกลาง
Y	40	80	57.50	11.95	0.58	56.36 – 58.64	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่า ทางด้านครอบครัว นักเรียนได้รับการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และมีสัมพันธภาพภายในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก ส่วนในด้านตนเองนักเรียนมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม และมีคุณธรรมประจำใจอยู่ในระดับค่อนข้างมาก มีความสนใจคุณธรรมจากสื่ออยู่ในระดับปานกลาง สำหรับความมกตัญญูทเวทีนักเรียนมีความมกตัญญูทเวทีอยู่ในระดับปานกลาง

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความมกตัญญูทเวที ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความมกตัญญูทเวที

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y
การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง (X_1)	1.000	.779**	.562**	.318**	.341**	.470**
สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_2)		1.000	.485**	.237**	.521**	.471**
ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม (X_3)			1.000	.536**	.069	.395**
ความมีคุณธรรมประจำใจ (X_4)				1.000	-.190**	.442**
ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ (X_5)					1.000	.217**
ความมกตัญญูทเวที (Y)						1.000

** $p < .01$

จากตาราง 5 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านการปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ กับความมกตัญญูทดเวทที่มีค่าอยู่ระหว่าง .217 ถึง .471 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองมาก มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวมาก มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมมาก มีคุณธรรมประจำใจมาก และมีความสนใจคุณธรรมจากสื่อมาก จะมีความมกตัญญูทดเวทที่มาก

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย พบว่าปัจจัยด้านการปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับ ตัวแปรปัจจัยหลายตัวได้แก่ สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ ส่วนปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายใน ครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับตัวแปรปัจจัยหลายตัว ได้แก่ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ สำหรับปัจจัยด้านความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีคุณธรรมประจำใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านความมีคุณธรรมประจำใจ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสนใจคุณธรรมจากสื่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า นักเรียนที่มีความสนใจคุณธรรมจากสื่อน้อยจะมีคุณธรรมประจำใจมาก นอกจากนี้ยังพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง แสดงว่าอาจมี ตัวแปรปัจจัยบางส่วนวัดซ้ำกันอยู่ ซึ่งการที่ตัวแปรปัจจัยมีความสัมพันธ์กันสูงอาจส่งผลให้เกิดปัญหา multicollinearity ผู้วิจัยจึงทำการตรวจสอบค่า Variance Inflation Factor (VIF) เพื่อตรวจสอบ ปัญหาดังกล่าว พบว่ามีค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.281 – 3.203 ซึ่งมีค่าไม่สูงมากนัก จึงไม่น่าที่จะ เกิดปัญหา multicollinearity อย่างรุนแรง เพราะถ้าค่า VIF มีค่ามากกว่า 10 อาจพิจารณาว่าใหญ่ พอที่จะสงสัยได้ว่าเกิดปัญหา multicollinearity อย่างรุนแรง (วิรัช พานิชวงศ์, 2545: 166)

3. ผลการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter)

3.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความมกตัญญูทดเวทที่ คำกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ การทดสอบค่าเอฟ (F – test) ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความกตัญญูตเวทีของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
Regression	5	21,452.173	4,290.436	46.239**
Residual	415	38,507.072	92.788	
Total	420	59,959.245		
R = .598 R ² = .358 F = 46.239 **				

** p < .01

จากตาราง 6 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ กับความกตัญญูตเวที มีค่าเท่ากับ .598 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความกตัญญูตเวที มีค่าเท่ากับ .358 ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรปัจจัยทั้ง 5 ตัวแปร รวมกันอธิบายความแปรปรวนของความกตัญญูตเวทีได้ร้อยละ 35.80

3.2 คำนำนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของ
คำนำนักความสำคัญโดยใช้ค่าที (t) ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 คำนำนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่มีต่อความกตัญญูตเวทีของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตัวแปร	β	b	SE _b	t	p
การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง (X ₁)	.154	.104	.045	2.310*	.021
สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X ₂)	.189	.124	.047	2.657**	.008
ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม (X ₃)	.009	.007	.043	.171	.864
ความมีคุณธรรมประจำใจ (X ₄)	.365	.293	.039	7.593**	.000
ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ (X ₅)	.135	.077	.028	2.708**	.007

* p < .05

** p < .01

จากตาราง 7 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว มีความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวที อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง ส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวที อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านความเชื่อ เรื่องกฎแห่งกรรมส่งผลต่อความกตัญญูตเวทีอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางบวก ต่อความกตัญญูตเวทีสูงสุดคือ ปัจจัยด้านความมีคุณธรรมประจำใจ มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูป คะแนนมาตรฐาน เท่ากับ .365 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว การปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนน มาตรฐาน เท่ากับ .189, .154 และ .135 ตามลำดับ นั่นคือ นักเรียนที่รับรู้การปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างของผู้ปกครองมาก มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวมาก มีคุณธรรมประจำใจมาก และ มีความสนใจคุณธรรมจากสื่อมากจะส่งผลให้นักเรียนมีความกตัญญูตเวทีมาก

จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter) พบว่าปัจจัยด้านความเชื่อ เรื่องกฎแห่งกรรมส่งผลต่อความกตัญญูตเวทีอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรปัจจัยอีก 4 ตัวแปรส่งผลต่อความกตัญญูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อเป็นการยืนยันว่ามีตัวแปรปัจจัย 4 ตัวแปรส่งผลต่อความกตัญญูตเวทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์การถดถอย พหุคูณด้วยวิธีแบบขั้นตอน (Stepwise) ด้วย และได้ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4. ผลการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise)

4.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความกตัญญูตเวที
ค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ การทดสอบค่าเอฟ (F – test) ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความกตัญญูตเวทีของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
Regression	4	21,449.464	5,362.366	57.927**
Residual	416	38,509.781	92.572	
Total	420	59,959.245		
R = .598 R ² = .358 F = 57.927 **				

** p < .01

จากตาราง 8 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ กับความกตัญญูตเวที มีค่าเท่ากับ .598 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความกตัญญูตเวที มีค่าเท่ากับ .358 ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรปัจจัยทั้ง 4 ตัวแปรร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความกตัญญูตเวทีร้อยละ 35.80

4.2 คำนำนัยสำคัญของตัวแปรปัจจัย และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของ คำนำนัยความสำคัญโดยใช้ค่าที (t - test) ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 คำนำนัยสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่มีต่อความกตัญญูตเวทีของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตัวแปร	β	b	SE _b	t	p
การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง (X_1)	.157	.106	.043	2.445*	.015
สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_2)	.190	.125	.046	2.705**	.007
ความมีคุณธรรมประจำใจ (X_4)	.373	.295	.035	8.386**	.000
ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ (X_5)	.135	.076	.028	2.706**	.007

* $p < .05$

** $p < .01$

จากตาราง 9 พบว่า คำนำนัยสำคัญของปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวที อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง ส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวที อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาคำนำนัยความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวทีสูงสุดคือ ปัจจัยด้านความมีคุณธรรมประจำใจ มีค่านำนัยความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ .373 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ มีค่านำนัยความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ .190, .157 และ .135 ตามลำดับ นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองมาก มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวมาก มีคุณธรรมประจำใจมาก และมีความสนใจคุณธรรมจากสื่อมาก จะส่งผลให้นักเรียนมีความกตัญญูตเวทีมาก

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปวัตถุประสงค์ สมมติฐานและวิธีการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ กับความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง และเพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ ที่ส่งผลต่อความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง โดยมีสมมติฐาน คือ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ กับความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสัมพันธ์กัน และน้ำหนักความสำคัญของแต่ละปัจจัยได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ ส่งผลต่อความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง จำนวน 7 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 10 ห้องเรียน และจำนวนนักเรียน 421 คน โดยได้มาจากการสุ่มแบบสามขั้นตอน (Three-stage random sampling) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 13-15 กันยายน 2547 โดยได้รับความร่วมมือจากผู้อำนวยการ ครู-อาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แจกแบบสอบถามจำนวน 421 ชุด ได้รับแบบสอบถามที่ตอบได้สมบูรณ์ทุกข้อจำนวน 421 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวัดจำนวน 1 ฉบับคือแบบวัดความกตัญญูตเวที จำนวน 40 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจาก ทวีศักดิ์ จงประดับเกียรติ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .9067 และแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง จำนวน 30 ข้อ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9194 ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว จำนวน 30 ข้อ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9036 ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม จำนวน 25 ข้อ

มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9394 ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ จำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8121 และฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ จำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9564

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for windows Version 11.5 หาค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของคะแนนจากแบบสอบถามทุกฉบับ วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อกับความกตัญญูทดแทน และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F – test) จากนั้นวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักความสำคัญ (Beta Weight) ของตัวแปรด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อที่ส่งผลต่อความกตัญญูทดแทนของนักเรียน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และทดสอบนัยสำคัญโดยทดสอบค่าที (t – test)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ กับความกตัญญูทดแทน มีค่าอยู่ระหว่าง .217 ถึง .471 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อมีค่าเท่ากับ .598 โดยตัวแปรปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัยร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความกตัญญูทดแทนที่ร้อยละ 35.80 ($R^2=.598$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. มีน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความกตัญญูทดแทน โดยพบว่าค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูทดแทน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูทดแทน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมส่งผลต่อความกตัญญูทดแทนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญใน

รูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูทเวทีสูงสุดคือ ปัจจัยด้าน
 ความมีคุณธรรมประจำใจ มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ .373 รองลงมาคือ
 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง และความสนใจ
 คุณธรรมจากสื่อ มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ .190, .157 และ .135
 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว
 ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อกับ
 ความกตัญญูทเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง
 สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และ
 ความสนใจคุณธรรมจากสื่อกับความกตัญญูทเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสัมพันธ์กัน
 แสดงว่าความกตัญญูทเวทีมีความเกี่ยวข้องกันกับการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง
 สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และ
 ความสนใจคุณธรรมจากสื่อ แสดงว่านักเรียนที่รับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองมาก
 มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวมาก มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมมาก มีคุณธรรมประจำใจมาก
 และมีความสนใจคุณธรรมจากสื่อมาก จะมีความกตัญญูทเวทีมาก โดยปัจจัยด้านสัมพันธภาพ
 ภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความกตัญญูทเวทีสูงที่สุด ($r=0.471$) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าว
 ของสุพัตรา สุภาพ(2542: 89,91) ที่กล่าวว่าบุคคลที่มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวดี ได้รับการเลี้ยงดู
 แบบเข้าอกเข้าใจจะทำให้เกิดความรักความอบอุ่น และถ้ามีความรักเป็นพื้นฐานแล้วลูกจะไม่ค่อยทำ
 อะไรผิดเพราะกลัวพ่อแม่ไม่รัก แต่ถึงแม้ลูกจะทำผิดไปบ้างพ่อแม่ก็จะให้อภัยและช่วยลูกก้าวเดินต่อไป
 ลูกก็จะรักและกตัญญูทเวทีต่อพ่อแม่อย่างเต็มหัวใจ และยังสอดคล้องกับพระธรรมโกศาจารย์
 (ปัญญานันทภิกขุ) (2546: สัมภาษณ์) พระพยอม กัลยาโณ (2546: สัมภาษณ์) พระสมโชค
 ฐานวโร (2546: สัมภาษณ์) อีกทั้ง ศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา บริสุทธิ (2546: สัมภาษณ์)
 อาจารย์ลลิตา แซ่เอี้ยว (2546: สัมภาษณ์) และอาจารย์อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์ (2546: สัมภาษณ์)
 ผู้ซึ่งได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูทเวทีอย่างสูงต่อแม่จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยใน
 พระบรมราชูปถัมภ์ ที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ โดยได้กล่าวสอดคล้องกันว่าการปฏิบัติตนเป็น

แบบอย่างของผู้ปกครอง ความใกล้ชิด ความรักความอบอุ่นในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจและความสนใจคุณธรรมจากสื่อ เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวที

2. ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวที อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวที อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมส่งผลต่อความกตัญญูตเวทีอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งการที่ปัจจัยด้านความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมที่ไม่ส่งผลต่อความกตัญญูตเวทีของนักเรียนนั้น อาจเป็นเพราะความเป็นเด็ก ยังไม่เห็นผลของการกระทำสิ่งต่างๆ ได้ทันที จึงทำให้ปัจจัยนี้ไม่ส่งผลต่อความกตัญญูตเวที เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวทีสูงสุดคือ ปัจจัยด้านความมีคุณธรรมประจำใจ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองและความสนใจคุณธรรมจากสื่อ แสดงว่านักเรียนที่รับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองมาก มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวมาก มีคุณธรรมประจำใจมาก และมีความสนใจคุณธรรมจากสื่อมาก ย่อมจะส่งผลให้นักเรียนมีความกตัญญูตเวทีมากด้วย

การที่ปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวที ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคคลที่รับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง จะเห็นตัวอย่างที่ผู้ปกครองได้ปฏิบัติต่อผู้มีพระคุณอยู่เป็นประจำ เป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมที่ดีงาม (ป.มหาพันธ์. 2544: 25-26) ซึ่งสอดคล้องกับท่านปัญญานันทภิกขุ (2533?: 193) ที่กล่าวว่า ตัวอย่างย่อมติดกันได้ พ่อแม่ต้องทำตัวอย่างให้ลูกของตนเห็นว่ามีความกตัญญูตเวที และอธิบายให้ลูกเข้าใจในสิ่งที่ตนกระทำ ก็เป็นการเพาะนิสัยกตัญญูได้ อีกทั้งสมุน อมรวิวัฒน์ (2537?: 57) ยังกล่าวสอดคล้องกันว่า เด็กจะค่อยๆ ซึมซับจากการได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัสแบบอย่างจากผู้ใหญ่เป็นได้รับการถ่ายทอดจากผู้ปกครองจนเกิดเป็นพฤติกรรมการเลียนแบบ ดังนั้นแบบอย่างที่ดีภายในครอบครัวจึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของพระพยอม กัลยาโณ (2546: สัมภาษณ์) พระสมโชค ฐานวโร (2546: สัมภาษณ์) อาจารย์ลลิตา แซ่เอี้ยว (2546: สัมภาษณ์) และอาจารย์อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์ (2546: สัมภาษณ์) ที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ ได้กล่าวคล้ายกันว่าตนเองได้เห็นการปฏิบัติตนของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ทำให้ตนเองค่อยๆ ซึมซับในเรื่องของความกตัญญูตเวที

การที่ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัวส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวที ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคคลที่มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวดี ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้าใจจะทำให้เกิดความรับความอบอุ่น และถ้ามีความรักเป็นพื้นฐานแล้ว ลูกจะไม่ค่อยทำอะไรผิดเพราะกลัวพ่อแม่ไม่รัก แต่ถึงแม้ลูกจะทำผิดไปบ้างพ่อแม่ก็จะให้อภัยและช่วยลูกก้าวเดินต่อไป ลูกก็จะรักและกตัญญูตเวทีต่อพ่อแม่อย่างเต็มหัวใจ (สุพัตรา สุภาพ. 2542: 89,91) ซึ่งตรงกันข้าม หากครอบครัวใดมีบรรยากาศที่เครียด พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกันทุกวัน ผู้ใหญ่ดูดำเด็กอย่างหยาบคายไร้เหตุผล หรือให้อ่านาจนมุ้ง ซึ่งเป็นสัมพันธภาพที่ไม่ดีภายในครอบครัว เด็กจะขาดความมั่นใจในตนเอง หัดพูดปิดเพื่อป้องกันให้ตนเองพ้นจากการถูกลงโทษ มีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว (สมน อมรวิวัฒน์. 2537: 55) ทำให้จิตใจของเด็กไม่อ่อนโยน และเป็นจุดเริ่มต้นของการประพฤติปฏิบัติตนไม่ถูกต้องดีงาม เป็นผลให้ห่างเหินเหลือเกินกับการรักษาคุณธรรม และการรู้สึกที่จะกตัญญูตเวที นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวในการให้สัมภาษณ์ของพระพยอม กัลยาโณ (2546: สัมภาษณ์) พระสมโชค สุานวโร (2546: สัมภาษณ์) อาจารย์ลลิตา แซ่เอี้ยว (2546: สัมภาษณ์) และอาจารย์อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์ (2546: สัมภาษณ์) ได้กล่าวสอดคล้องกันว่า สัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว จะทำให้เด็กรับรู้ได้ถึงความรักและเกิดจิตสำนึกได้ว่าตนเองได้รับการหล่อหลอมมาอย่างนี้โตขึ้นเขาจะตอบสนองอย่างไรกับผู้อุปการคุณต่อเขา แต่หากครอบครัวห่างเหินกันในเรื่องของการทำกิจกรรมร่วมกัน ความเอาใจใส่กันเพราะด้วยหน้าที่การงาน หรืออะไรก็ตามทีในปัจจุบันเป็นไปในเรื่องของการต่อสู้ดิ้นรน ก็ย่อมมีผลกับความกตัญญูตเวทีของลูก

การที่ปัจจัยด้านความมีคุณธรรมประจำใจส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวที ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคคลที่มีคุณธรรมประจำใจสูง ทั้งในเรื่องการมีความเมตตา กรุณา การคบคนดี การฟังพระสัทธรรม การทำใจโดยแยบคาย และการปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม เป็นการปฏิบัติที่จะทำให้นุบุคคลเป็นคนดี มีความอ่อนโยนและเคยชินเรื่องคุณธรรมต่างๆ เป็นผลให้เกิดความกตัญญูตเวที (สมสุดา ผู้พัฒน์ และจุฬารัตน์ วัฒนะ. 2543: 17)

การที่ปัจจัยด้านความสนใจคุณธรรมจากสื่อส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวที ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคคลที่มีความสนใจเรื่องใดก็จะปฏิบัติกิจกรรมนั้น ถ้าบุคคลมีความสนใจคุณธรรมก็จะติดตามเรื่องของคุณธรรม โดยอาจจะผ่านจากสื่อต่างๆที่มีอยู่ ความสนใจเป็นความรู้สึกขั้นแรกที่จะนำไปสู่ขั้นอื่นๆ เช่นความซาบซึ้ง เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และบุคลิกภาพ ดังนั้น หากมีความสนใจคุณธรรมโดยผ่านจากสื่อต่างๆที่ปัจจุบันนี้สามารถเข้าถึงบุคคลได้ง่ายแล้ว บุคคลย่อมมีแนวโน้มที่จะมีคุณธรรมตามการนำเสนอของสื่อที่ตนเองสนใจได้ ซึ่งก็เป็นผลให้มีความกตัญญูตเวทีเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนมีความกตัญญูทเวที่อยู่ในระดับปานกลาง แต่ความกตัญญูทเวที่เป็นคุณธรรมที่สำคัญที่สุด เป็นพื้นฐานเริ่มต้นของการมีคุณธรรมข้ออื่นๆ ที่ทำให้นักเรียนเป็นคนดี ดังนั้นทางโรงเรียนและผู้ปกครองควรให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ โดยร่วมมือกัน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกตัญญูทเวในระดับที่สูงขึ้น

1.2 จากการวิจัยทำให้ทราบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความกตัญญูทเวก็คือ ปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อผู้ปกครองและโรงเรียน ดังนี้

สำหรับผู้ปกครองที่ต้องการให้ลูกมีความกตัญญูทเวที่สูงนั้น ควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องของความกตัญญูทเวที่ต่อบุพการีให้ลูกได้เห็นเป็นประจำ ส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวด้วยการมีเวลาใกล้ชิดกัน หาโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันในวันว่าง พุดคุยและหมั่นอบรมสั่งสอนในเรื่องคุณธรรมให้ลูกได้ซึมซับตั้งแต่เล็กๆ เพื่อส่งผลให้ลูกเกิดความกตัญญูทเวที่สูงขึ้น

สำหรับทางโรงเรียน ควรมีการอบรม สั่งสอนและฝึกฝนนักเรียนในเรื่องของคุณธรรมในชั้นเรียนอยู่เสมอ ด้วยการส่งเสริมหรือคอยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมโดยครูนำเรื่องราวหรือยกตัวอย่างในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมให้นักเรียนฟัง หรือเปิดโอกาสให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ความมีคุณธรรมของตนเองเพื่อนฟัง หรือครูแนะนำให้ นักเรียนลองติดตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและนำมาเล่าให้เพื่อนฟัง ซึ่งนักเรียนสามารถค้นหาได้จากสื่อต่างๆ โดยผ่านสื่อต่างๆ ที่ปัจจุบันนักเรียนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ก็จะสามารถส่งผลให้นักเรียนมีความกตัญญูทเวที่เกิดขึ้นได้

2. ด้านการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 จากการวิจัยพบว่า ความมีคุณธรรมประจำใจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความกตัญญูทเวที่ของนักเรียนสูงสุด ดังนั้นจึงควรให้ครูหรือนุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ทำการวิจัยเชิงทดลองด้วยรูปแบบการสอนความรู้คุณธรรมเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรมประจำใจ อันจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความกตัญญูทเวที่ต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาความกตัญญูทเวที่กับนักเรียนในระดับอื่นๆ เช่น มัธยมปลาย หรืออุดมศึกษา เพื่อศึกษาว่านักเรียนมีความกตัญญูทเวที่อยู่ในระดับใด และนำผลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อหาวิธีการปรับปรุงหรือส่งเสริมให้นักเรียนมีความกตัญญูทเวที่อยู่ในระดับสูงต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). **คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา คุณธรรมพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2527). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. (2543?). **คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม**. กรุงเทพฯ: กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมดุษย์. (2530). "ครอบครัวมีคุณภาพ." **ครอบครัวผูกพันฉันใด**. รายงานประจำปี 2530 ของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์. 5-7.
- เกษม จันทรน้อย. (2537). **สื่อประชาสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ: นานมี.
- กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ. (2538). **สัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวกับปัญหา ยาเสพติดและพฤติกรรม ทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในภาค ตะวันออก**. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- งามดาว นินทานนท์. (2536). **ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดา มารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรรยา ทองถาวร. (2533, มิถุนายน). **มนุษย์สัมพันธ์**. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- ฉวยศรี มีใจเย็น. (2526). **การทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้าน ความกตัญญูกตเวทีของเด็กชั้นประถมปีที่ 5**. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ชม ภูมิภาค. (2525). **ความกตัญญูกตเวที**. ใน **บทความวิทยุกระจายเสียง ชุดการศึกษาเพื่อคุณธรรม**. สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย. หน้า 102-103. กรุงเทพฯ: สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตรการพิมพ์.
- ชูศรี พรรณเชษฐ์. (2517). **ความสนใจวิชาชีววิทยาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- โชติ จินตแสง. (2543). 38 มงคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2526). การบริหารสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ณัฐกฤต ดิษฐวิรุฬห์. (2545). ความกตัญญู : วัฒนธรรมที่สูญสลายไปกับความทันสมัยของสังคมไทย. สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2546, จาก <http://www.phrathai.net/new/soc45110901.php>. 2 กรกฎาคม 2546.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ทวีศักดิ์ จงประดับเกียรติ. (2533). การสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวที สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ป.มหาพันธ์. (2544). ทำครอบครัวให้อบอุ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ปฐมพร อาสนวิเชียร. (2541). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสนใจในการเรียนและความภาคภูมิใจในตนเองในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแบบเรียนเป็นคู่ (Learning Cell) โดยใช้ชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์กับการสอนตามคู่มือครู. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประกาศี สีนอำไพ. (2540). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาลิดา เดชพิมล. (2544). การรับรู้สื่อประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามกำหนดการประกอบรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดร้อยเอ็ด. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (เทคโนโลยีทางการศึกษา). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยวรรณ คำพันธุ์. (2542). ความรู้ เจตคติ ค่านิยม ความเชื่อและการรับรู้ กับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนในชุมชนแออัด เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ปัญญา บริสุทธิ์. (2546, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย ปัทมา ปรัชญาเศรษฐ์ ที่ราชบัณฑิตยสถาน.

ปัญญานันทภิกขุ. (2533?) รักลูกให้ถูกทาง : เพื่ออนาคตอันแจ่มใสของลูกรัก.

พรพิมล หาญกล้า. (2537). ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความกตัญญูทศเวทีของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชวินิต กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2536). กตัญญูทศเวทีเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของโลก.

กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (2546, 11 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย ปัทมา ปรัชญาเศรษฐ์
ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์.

พระธรรมญาณมุนี. (2514). คนดีของพระธรรมญาณมุนี. ลพบุรี: หัตถโกศลการพิมพ์.

พระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตโต). (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.
พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระนวกะ สุรังโส. (2546). "ธรรมะ"ทัศนะของคนในยุคดิจิทัลคนหนึ่ง. สืบค้นเมื่อ

25 พฤศจิกายน 2546, จาก <http://www.thainet/watcholpratan/nvg016.htm>.

พระพยอม กัลยาโณ. (2529). ปุยมณุษย์. นนทบุรี : วัดสวนแก้ว.

_____. (2540, กรกฎาคม-สิงหาคม). พระพยอมชี้ทางธรรม. วารสารทางพุทธศาสนา.
4(22): 32.

พระพิศาลธรรมพาที(พระพยอม กัลยาโณ) (2546, 10 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย ปัทมา
ปรัชญาเศรษฐ์ ที่วัดสวนแก้ว.

พระราชวรมนี. (2526). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

พระศรีธรรมนิเทศก์. (ม.ป.ป.). มงคล 38 ประการ. ม.ป.ท.

พระสมโชค ฐานวโร. (2546, 11 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย ปัทมา ปรัชญาเศรษฐ์ ที่วัดชลประทาน
รังสฤษฎ์.

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ)..(2536). กตัญญูทศเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี.

กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2533). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.

พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพุทธรูปสมัยนี้. (2528). ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี ใน ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี. หน้า 2-3. กรุงเทพฯ: สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พนัส หันนาคินทร์. (2546). คำนิยม 16 ประการ. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2546, จาก http://human.rirc.ac.th/boybook/lesson8_1.htm.
- พิสิฐ เจริญสุข. (2542). คู่มือการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2538?). กฎแห่งกรรมตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ:ธรรมสภา
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2527). พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. กรุงเทพฯ: คณะทำงานโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ.
- มงคลที่ 25 ความกตัญญู. สืบค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2546, จาก <http://www.thavorn.net/datatext/mongkon25.doc>.
- มยุรี ศรีชัย. (2538). เทคนิคการสุมกลุ่มตัวอย่าง. กรุงเทพฯ : วีเจพริ้นติ้ง.
- ระวีวรรณ พันธุ์พานิช. (2541). สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ลดภาษีลูกกตัญญู. (2546, 4 มิถุนายน). ทันข่าว 16.00 น. สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5. 16.00-16.05 น.
- ลลิตา แซ่เอี้ยว. (2546, 14 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย ปัทมา ปรัชญาเศรษฐ์ ที่โรงเรียนสารสาสน์พิทยา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2539). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- _____. (2543). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทรและวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2524). ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วศิน อินทสระ. (2543). หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด. กรุงเทพฯ: ธรรมดา.

- วิทยา นาควัชร. (2537). **หมอวิทยาช่วยแก้ปัญหาการเลี้ยงลูกและวันรุ่น**. กรุงเทพฯ : สยามคส์สาศน.
- วิภาวดี ปัจจัยโก. (2544). **ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความสนใจในอาชีพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. ปรินญานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศศิธร บรรลือสินธุ์. (2530). **ผลของการใช้ตัวแบบที่มีต่อคุณธรรมด้านความกตัญญูทเวที ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ จังหวัดอุตรดิตถ์**. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ. (2524). **จริยศาสตร์ศึกษา**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริปัญญามณี (อ่อน), พระครู. (2511). **มงคลสูตร**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ศิริพร สุวรรณทศ. (2541). **การศึกษาเปรียบเทียบสัมพันธภาพภายในครอบครัวเด็ก ออทิสติก เด็กปัญญาอ่อนและเด็กปกติ**. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต.
- ส.วาสนา ประवालพฤษ. (2535, กันยายน-ธันวาคม). **การวัดจริยธรรม. วารสารการวัดผล การศึกษา**. 14(41): 2.
- สมชาย ฐานวุฑโฒ,พระภิกษุ. (2533). **มงคลชีวิตฉบับธรรมทายาท “เล่ม 2”**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์นิวไวก์เด็กการพิมพ์.
- สมภพ ชีวรัฐพัฒน์. (2542). **มงคลธรรมกับคุณภาพชีวิต (มงคล 38)**. (เอกสารประกอบการสอน). กรุงเทพฯ: นานาสังพิมพ์.
- สมสุดา ผู้พัฒน์และจุฬารัตน์ วัฒนะ. (2543). **รายงานการวิจัยอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู การไปวัด การรักษาศีล 5 และการนั่งสมาธิ ต่อความกตัญญูทเวที**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สายสุรี จุติกุล. (2542). **Healt. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข**.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2537?). **บทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม. ใน การพัฒนาครอบครัว. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. หน้า 51-60** กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม และ ประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

- สุกัญญา สุขฉายา. (2546, 26 พ.ค. – 1 มิ.ย.). จากยุคนางสิบสองถึงยุคเอาแม่เฒ่าไปทิ้งในป่า
ความกตัญญูค่านิยมที่กำลังตกต่ำในสังคมไทย. เนชั่นสุดสัปดาห์. 11(573) : 78.
- สุชีรา บุญทัน. (2541). ปัจจัยบางประการของครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้าน
ความกตัญญูต่เวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดขอนแก่น.
ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัทธา สุภาพ. (2538, สิงหาคม). การเลี้ยงลูกให้ดีได้อย่างไรในสังคมที่มีคนเลวไม่น้อย.
แม่และเด็ก. 18(282): 114.
- _____. (2542, ตุลาคม). เคล็ดลับ...ให้ลูกรักพ่อแม่. แม่และเด็ก. 23(332): 89,91.
- _____. (2545). ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรินทร์ นิยมางกูร. (2542). เทคนิคการสู่มตัวอย่าง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2534). สูตรสำเร็จแห่งชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- เสรี พงศ์พิศ. (2538). ศาสนาและระบบความเชื่อในประเทศไทย ใน สารานุกรมไทยสำหรับ
เยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ:
คณะกรรมการโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- แสง เสดะกุล. (2545). อมตะวาจา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ประชุมช่างจำกัด.
- แสงทอง พากย์สุชี. (2533). ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางสุขภาพกับสุขภาพของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สิริคุตโตภิกขุ. (2514). มงคล 38 ประการ ประทีปของผู้ปรารถนาความเจริญรุ่งเรืองแห่ง
ชีวิต. พระนคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). ชุดเสริมประสบการณ์การพัฒนา
ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เล่ม 3 การนำมามาตรฐานสู่โรงเรียนและ
ห้องเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2543). ชุดเสริมประสบการณ์การพัฒนาประกันคุณภาพภายในสถาน
ศึกษา เล่ม 4 หลักสูตรและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็ม
ตามศักยภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559)**. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2543). **สังคมไทย 2542**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). **เครื่องชี้ภาวะสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ล่ำลี รักสุทธี. (2546). **มงคลชีวิต 38**. กรุงเทพฯ: ธนัชากรพิมพ์จำกัด.
- ไสว มาลาทอง. (2542). **คู่มือการศึกษาจริยธรรมสำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนทั่วไป**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์ (2546, 4 กันยายน). สัมภาษณ์โดย บัทยา ปรัชญาเศรษฐ ที่สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน.
- อารีย์ คงสวัสดิ์. (2544). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในการเรียนคณิตศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อานวย จันเงิน. (2537). **การศึกษาเพื่อพัฒนาความกตัญญูทศเวทีตามแนวคิดของพระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน)**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (สารัตถศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- Fishbein, Martin and Icek Ajzen. (1975). **Belief, Attitude, Intention and Behavior: An Introduction to Theory and Research**. Reading, Massachusetts: Addison – Wesley Publishing Company.
- Frances, L. and Louise, Bates Ames. (1995). **Child Behavior**. New York : Harper and Brothers.
- Kerlinger, F.N. and Pedhazur, Elazer J. (1973). **Multiple Regression in Behavioral Research**. New york : Holt, Rinehart and Winston.
- Pedhazur, Elazer J. (1982). **Multiple Regression in Behavioral Research : Explanation and prediction**. New york : CBS College Publisher.
- _____. (1997). **Multiple Regression in Behavioral Research : Explanation and prediction**. 3th ed. New york : Harcourt Brace College Publisher.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม ตั้งคะพิภพ	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.ละเอียด รัชส์เฝ้า	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ทัศนากองภักดี	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข
ผลการวิเคราะห์ข้อคำถามรายข้อ

ตาราง 8 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดความกตัญญูทเวที

ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก
1.	1.00	คัดเลือกไว้	21.	0.67	คัดเลือกไว้
2.	1.00	คัดเลือกไว้	22.	1.00	คัดเลือกไว้
3.	0.67	คัดเลือกไว้	23.	1.00	คัดเลือกไว้
4.	0.67	คัดเลือกไว้	24.	1.00	คัดเลือกไว้
5.	0.67	คัดเลือกไว้	25.	1.00	คัดเลือกไว้
6.	1.00	คัดเลือกไว้	26.	1.00	คัดเลือกไว้
7.	1.00	คัดเลือกไว้	27.	0.67	คัดเลือกไว้
8.	1.00	คัดเลือกไว้	28.	1.00	คัดเลือกไว้
9.	1.00	คัดเลือกไว้	29.	1.00	คัดเลือกไว้
10.	1.00	คัดเลือกไว้	30.	1.00	คัดเลือกไว้
11.	1.00	คัดเลือกไว้	31.	1.00	คัดเลือกไว้
12.	0.67	คัดเลือกไว้	32.	1.00	คัดเลือกไว้
13.	1.00	คัดเลือกไว้	33.	1.00	คัดเลือกไว้
14.	1.00	คัดเลือกไว้	34.	1.00	คัดเลือกไว้
15.	1.00	คัดเลือกไว้	35.	1.00	คัดเลือกไว้
16.	1.00	คัดเลือกไว้	36.	1.00	คัดเลือกไว้
17.	0.67	คัดเลือกไว้	37.	1.00	คัดเลือกไว้
18.	1.00	คัดเลือกไว้	38.	0.67	คัดเลือกไว้
19.	1.00	คัดเลือกไว้	39.	1.00	คัดเลือกไว้
20.	0.67	คัดเลือกไว้	40.	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 9 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ข้อ	การปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างของผู้ปกครอง	สัมพันธภาพภายใน ครอบครัว	ความเชื่อเรื่อง กฎแห่งกรรม	ความมีคุณธรรม ประจำใจ	ความสนใจคุณธรรม จากสื่อ
1.	0.67*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
2.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
3.	1.00*	0.67*	1.00*	1.00*	1.00*
4.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
5.	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
6.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
7.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
8.	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*
9.	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
10.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
11.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
12.	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
13.	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
14.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
15.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
16.	0.67*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
17.	0.67*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
18.	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
19.	1.00*	1.00*	-0.33	0.67*	1.00*
20.	1.00*	1.00*	-0.33	1.00*	1.00*
21.	1.00*	1.00*	0.67*	1.00**	1.00*
22.	1.00*	1.00*	1.00*	0.33	1.00*
23.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
24.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
25.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
26.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*
27.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	-
28.	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*	-
29.	1.00*	1.00*	1.00*	0.67*	-
30.	1.00*	1.00*	0.67*	1.00*	-
31.	1.00*	1.00*	-	-	-
32.	1.00*	1.00*	-	-	-
33.	-	1.00*	-	-	-
34.	-	1.00*	-	-	-
35.	-	1.00*	-	-	-

หมายเหตุ * แทน ข้อที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการทดลองใช้ครั้งที่ 1

ตาราง 10 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดความมกตัญญูกตเวที

ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1.	.457	คัดเลือกไว้	21.	.519	คัดเลือกไว้
2.	.150	คัดเลือกไว้	22.	.134	คัดเลือกไว้
3.	.154	คัดเลือกไว้	23.	.434	คัดเลือกไว้
4.	.482	คัดเลือกไว้	24.	.430	คัดเลือกไว้
5.	.495	คัดเลือกไว้	25.	.347	คัดเลือกไว้
6.	.446	คัดเลือกไว้	26.	.567	คัดเลือกไว้
7.	.254	คัดเลือกไว้	27.	.571	คัดเลือกไว้
8.	.341	คัดเลือกไว้	28.	.480	คัดเลือกไว้
9.	.318	คัดเลือกไว้	29.	.472	คัดเลือกไว้
10.	.384	คัดเลือกไว้	30.	.606	คัดเลือกไว้
11.	.159	คัดเลือกไว้	31.	.534	คัดเลือกไว้
12.	.450	คัดเลือกไว้	32.	.492	คัดเลือกไว้
13.	.408	คัดเลือกไว้	33.	.561	คัดเลือกไว้
14.	.235	คัดเลือกไว้	34.	.430	คัดเลือกไว้
15.	.357	คัดเลือกไว้	35.	.573	คัดเลือกไว้
16.	.520	คัดเลือกไว้	36.	.466	คัดเลือกไว้
17.	.324	คัดเลือกไว้	37.	.330	คัดเลือกไว้
18.	.290	คัดเลือกไว้	38.	.548	คัดเลือกไว้
19.	.131	คัดเลือกไว้	39.	.436	คัดเลือกไว้
20.	.401	คัดเลือกไว้	40.	.525	คัดเลือกไว้

ตาราง 11 ค่าอำนาจจำแนก(r) ของแบบสอบถาม

ข้อ	การปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างของผู้ปกครอง	สัมพันธภาพภายใน ครอบครัว	ความเชื่อเรื่อง กฎแห่งกรรม	ความมีคุณธรรม ประจำใจ	ความสนใจคุณธรรม จากสื่อ
1.	.155	.350*	.505*	-.030	.554*
2.	.243*	-.045	.534*	.845*	.620*
3.	.428*	.427*	.413*	.046	.569*
4.	.470*	.379*	.539*	.220*	.783*
5.	.307*	.434*	.593*	.175	.665*
6.	.208*	.288*	.551*	.522*	.686*
7.	.426*	.339*	.477*	.516*	.561*
8.	.458*	.505*	.353	.650*	.379
9.	.447*	.595*	.353*	.845*	.435*
10.	.421*	-.159	.495*	.774*	.465*
11.	.436*	.373*	.477*	.759*	.690*
12.	.548*	.562*	.583*	.052	.716*
13.	.369*	.151	.470*	.711*	.712*
14.	.276*	.438*	.549*	.700*	.589*
15.	.528*	.326*	.502*	.525*	.636*
16.	.607*	.320*	.489*	.845*	.687*
17.	.450*	.402*	.578*	.320*	.647*
18.	.043	.521*	.599*	.346*	.416*
19.	.430*	.295*	-.061	.774*	.548*
20.	.362*	.253*	.548*	.759*	.567*
21.	.555*	-.097	.550*	.516*	.719*
22.	.529*	.620*	.535*	.591*	.704*
23.	.298*	.608*	.516*	.523*	.603*
24.	.380*	.561*	.543*	.845*	.669*
25.	.496*	.520*	.517*	.845*	.692*
26.	.566*	.544*	.559*	.283*	.665*
27.	.542*	.733*	.322	.210*	-
28.	.381*	.555*	.425*	.295*	-
29.	.387*	.491*	-	.207*	-
30.	.432*	.320*	-	-	-
31.	.368*	.392*	-	-	-
32.	.431*	.607*	-	-	-
33.	-	.509*	-	-	-
34.	-	.573*	-	-	-
35.	-	.538*	-	-	-

หมายเหตุ * แทน ข้อที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการทดลองใช้ครั้งที่ 2 และเก็บจริง

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความกตัญญูตกเวทีของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมีจำนวน 6 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1	แบบวัดความกตัญญูตกเวที	จำนวน 40 ข้อ
ฉบับที่ 2	แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง	จำนวน 30 ข้อ
ฉบับที่ 3	แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว	จำนวน 30 ข้อ
ฉบับที่ 4	แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม	จำนวน 25 ข้อ
ฉบับที่ 5	แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ	จำนวน 25 ข้อ
ฉบับที่ 6	แบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ	จำนวน 25 ข้อ

โดยในฉบับที่ 1 ให้ทำลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้ ส่วนฉบับที่ 2, 3, 4, 5 และ 6

ให้ทำลงในแบบสอบถามได้เลย ซึ่งแบบวัดและแบบสอบถามในแต่ละฉบับจะมีคำชี้แจง ขอให้ท่าน
คำชี้แจงให้ละเอียดก่อน แล้วจึงลงมือทำ

2. เมื่อนักเรียนทำเสร็จแล้ว ก่อนจะส่งขอความร่วมมือให้นักเรียนตรวจสอบดูว่าทำเรียบร้อย
ครบทุกข้อแล้วหรือไม่ ถ้าครบทุกข้อแล้วจึงนำมาส่ง

3. คำตอบที่จริงใจของนักเรียนจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย และผู้วิจัยขอรับรองว่า
คำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บเป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบใดๆทั้งสิ้นกับนักเรียน

ฉบับที่ 1 แบบวัดความกตัญญูกตเวที

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้มีจำนวน 40 ข้อ ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย **X** ลงในช่อง ☐ ได้ตัวอักษร

ก ข หรือ ค ใน กระดาษคำตอบ แต่ละข้อเพียงคำตอบเดียวที่ตรงกับความรู้สึกหรือการกระทำของนักเรียนมากที่สุดโดยในแต่ละข้อให้ทำอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเมื่ออ่านข้อความในแต่ละข้อจบแล้วให้เลือกตอบทันที

1. ในวันขึ้นปีใหม่นักเรียน ชั้น ม.1 ส่วนหนึ่งพากันไปอวยพรให้กับครูประจำชั้น แต่มีนักเรียนอีกส่วนหนึ่งพากันไปเที่ยวสวนสนุกเพราะวันนี้ไม่มีการเรียนการสอน ถ้านักเรียนเรียนอยู่ในห้องนี้ นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. ไปเที่ยวสวนสนุก เพราะนานๆจะมีโอกาสแบบนี้สักครั้ง
 - ข. ไปอวยพรคุณครู เพราะเพื่อนๆเขาไปกันจึงต้องไปด้วย
 - ค. ไปอวยพรคุณครู เพราะเป็นการรำลึกถึงพระคุณของครูที่ดูแลเรา
2. เมื่อกลับจากโรงเรียนมานะถูกแม่ดูในเรื่องที่มานะไม่ได้ทำผิด แต่คุณแม่เข้าใจผิด ถ้านักเรียนเป็นมานะนักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. เลี่ยงแม่ เพราะ ตนเองไม่ได้ทำผิด
 - ข. ไม่เลี่ยงแม่ แต่จะอธิบายให้แม่เข้าใจ เพราะแม่รักเตือนด้วยความหวังดี
 - ค. ไม่เลี่ยงแม่ เพราะ เพื่อนๆของมานะก็ไม่มีใครกล้าเลี่ยงแม่
3. ก้อยนัดกับเพื่อนๆว่าจะไปเที่ยวที่แหลมแม่พิมพ์ แต่พอถึงวันนัดแม่ของก้อยป่วย จึงใช้ก้อยให้ไปทำธุระแทน ถ้านักเรียนเป็นก้อย นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. ไปเที่ยว เพราะยังไม่เคยไปที่นี้
 - ข. ไปทำธุระแทนแม่ เพราะต้องการช่วยเหลือแม่
 - ค. ไปทำธุระแทนแม่ เพราะไม่เช่นนั้นคงเป็นคนอื่นที่ต้องไปทำธุระแทน
4. ในวันสงกรานต์จะมีการเล่นสาดน้ำกันสนุกสนานระหว่างเพื่อนฝูงและในวันนี้จะมีการรดน้ำญาติผู้ใหญ่ ถ้าเป็นนักเรียน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไรในวันสำคัญนั้น
 - ก. ไปรดน้ำญาติผู้ใหญ่ เพราะเป็นประเพณีที่คนไทยปฏิบัติสืบต่อกันมา
 - ข. ไปรดน้ำญาติผู้ใหญ่ เพราะเป็นการแสดงความเคารพและตอบแทนบุญคุณญาติผู้ใหญ่
 - ค. ไปร่วมสนุกสนานกับเพื่อนฝูง เพราะปีหนึ่งจะมีโอกาสอย่างนี้ครั้งเดียว

5. เจริญเล่าให้เพื่อนๆในห้องฟังว่า แม้ว่าเขาจะยากจนแต่ในอนาคตเขายากเรียนสูงๆ เพื่อทำงานดีๆ และจะได้หาเงินมาให้พ่อแม่ใช้ นักเรียนเคยคิดเหมือนอย่างเจริญบ้างหรือไม่

ก. คิด เพราะอยากมีโอกาสได้ตอบแทนคุณพ่อแม่

ข. คิด เพราะจะได้เป็นคนมีเกียรติในสังคม

ค. ไม่คิด เพราะต่างคนต่างต้องพึ่งตนเอง

6. พัทธภักตั้งใจจะเก็บเงินที่เหลือจากค่าขนมไว้ซื้อของขวัญให้พ่อในวันเกิด พ่อเก็บเงินได้จำนวนหนึ่ง ก็มีคนนำเอาของสิ่งหนึ่งที่พัธภักอยากได้ไว้เองมาขายให้ในราคาถูก ถ้านักเรียนเป็นพัธภัก นักเรียนจะอย่างไร

ก. เก็บเงินไว้ซื้อของขวัญให้พ่อ เพราะเคยบอกพ่อไว้แล้วว่าซื้อของขวัญให้

ข. เก็บเงินไว้ซื้อของขวัญให้พ่อ เพราะตั้งใจจริงที่จะตอบแทนพระคุณของพ่อ

ค. ซื้อของที่ตนอยากได้ ส่วนของขวัญให้พ่อจะซื้อในปีต่อไป

7. ที่บ้านของกานดาจัดงานทำบุญบ้าน เพื่อนๆมาช่วยทำงาน กานดาหาน้ำและอาหารมาเลี้ยงเพื่อนๆ เมื่องานเสร็จ กานดาจัดของคาวและของหวานให้เพื่อนๆนำกลับบ้าน ถ้านักเรียนเป็นกานดา นักเรียนจะกระทำเช่นเดียวกับกานดาหรือไม่

ก. ไม่กระทำ เพราะเป็นเพื่อนกันไม่จำเป็นต้องทำเช่นนั้น

ข. กระทำ เพราะเป็นการตอบแทนความมีน้ำใจของเพื่อนๆ

ค. กระทำ เพราะเวลามีแขกมาบ้าน คนอื่นๆในบ้านมักทำเช่นนี้

8. บ้านของประเสริฐมีฐานะยากจน เพื่อนๆที่เรียนด้วยกันมักจะช่วยเหลือเรื่องเงินและให้สิ่งของแก่ประเสริฐอยู่บ่อยๆ ในขณะเดียวกันถ้าเพื่อนมีเรื่องเดือดร้อนแม้ว่าจะเป็นเรื่องลำบากสักเพียงใด ถ้าประเสริฐสามารถทำได้ ประเสริฐจะอาสาทำให้เพื่อนๆเสมอ นักเรียนจะกระทำเช่นเดียวกับประเสริฐหรือไม่

ก. กระทำ เพราะคนอื่นเขาก็คงทำเช่นเดียวกับประเสริฐ

ข. กระทำ เพราะต้องการช่วยเหลือเพื่อนที่เคยช่วยเหลือเราคืนบ้าง

ค. ไม่กระทำ เพราะประเสริฐฐานะยากจนควรช่วยเหลือตนเองก่อน

9. ประมาณอาศัยอยู่กับลุง เพราะบ้านลุงอยู่ใกล้กับโรงเรียนที่ประมาณเรียน ทุกๆวันประมาณจะช่วยทำความสะอาดบ้าน และหลังรับประทานอาหารจะเก็บถ้วยชามไปล้างเสมอ ถ้านักเรียนเป็นประมาณ นักเรียนจะทำเหมือนประมาณหรือไม่

ก. ทำ เพราะเป็นการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ข. ทำ เพราะต้องการแบ่งเบาภาระงานบ้านลุง

ค. ไม่ทำ เพราะเรียนหนังสือก็หนักมากอยู่แล้ว ไม่มีเวลาที่จะมาช่วยลุงได้

10. ขณะที่นพดลและเพื่อนๆ กำลังเล่นกันในสนามของโรงเรียน นพดลเหลือบไปเห็นครูสอนวิทยาศาสตร์หอบหิ้วอุปกรณ์การสอนมามากมาย ถ้านักเรียนเป็นนพดล นักเรียนจะอย่างไร

- ก. แกล้งมองไม่เห็นครู เพราะกลัวครูใช้ขณะที่เล่นกับเพื่อน
- ข. เดินไปหาครูแล้วรับอาสาช่วยถืออุปกรณ์การสอน
- ค. ยืนเฉยๆ ถ้าครูเรียกให้ไปช่วยถืออุปกรณ์การสอนจึงจะไป

11. ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ พ่อแม่ของปรีชาจะให้ปรีชาช่วยทำงานบ้าน แต่ปรีชาชอบนัดเพื่อนๆ ไปเที่ยวในวันหยุดโดยบอกกับพ่อแม่ว่าจะไปเรียนพิเศษ เพื่อให้ท่านดีใจและไม่สงสัย ถ้านักเรียนเป็นปรีชานักเรียนจะทำเหมือนปรีชาหรือไม่

- ก. ทำ เพราะในวันธรรมดาไม่มีโอกาสที่จะได้ไปเที่ยวกับเพื่อนๆ
- ข. ไม่ทำ เพราะถ้าพ่อแม่รู้ความจริงคงเสียใจ
- ค. ไม่ทำ เพราะอยากช่วยพ่อแม่ทำงานในวันหยุดมากกว่า

12. วันหนึ่งรัตนาดูทางกลับบ้านโดยรถรับจ้าง ตอนลงจากรถรัตนาลืมถุงที่ใส่เอกสารสำคัญและเงินจำนวนหนึ่งไว้บนรถ ต่อมาคนขับรถนั้นนำถุงที่มีเฉพาะเอกสารสำคัญมาคืนให้ ถ้านักเรียนเป็นรัตนา นักเรียนจะอย่างไร

- ก. รับเอกสารมาเฉยๆ เพราะถือว่าได้เอกสารสำคัญมาก็พอแล้ว
- ข. กล่าวขอบคุณคนขับรถรับจ้างที่นำเอกสารสำคัญมาคืนให้
- ค. แสดงความดีใจแล้วรีบตรวจสอบเงินและเอกสารว่าครบหรือไม่

13. แม้ว่าทักษิณจะมีงานส่วนตัวที่ต้องทำ แต่ทุกครั้งที่เขาเห็นครูทำงานอยู่และต้องการความช่วยเหลือ เขาจะรับอาสาช่วยครูทำงาน ถ้านักเรียนเป็นทักษิณ นักเรียนจะปฏิบัติเหมือนทักษิณหรือไม่

- ก. ปฏิบัติ เพราะอยากแบ่งเบาภาระงานของครูให้น้อยลง
- ข. ปฏิบัติ เพราะไม่อยากให้ใครตำหนิว่าไม่ช่วยครูทำงาน
- ค. ไม่ปฏิบัติ เพราะกลัวเพื่อนๆ จะหาว่าประจบครู

14. ครอบครัวของวันชัยมีฐานะยากจน ทุกคนต้องทำงานหนัก วันชัยจึงช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน หลังกลับจากโรงเรียน ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาอ่านหนังสือเพิ่มเติมและทำแบบฝึกหัดให้ทันเพื่อน ถ้านักเรียนเป็นวันชัย นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่ช่วยทำงานบ้าน เพราะต้องการเรียนให้ทันเพื่อนๆ
- ข. ทำแบบฝึกหัดให้เสร็จก่อน ถ้ามีเวลาเหลือจึงช่วยทำงานบ้าน
- ค. เร่งทำงานบ้านเพื่อจะได้มีเวลาทำการบ้านให้เสร็จทันเวลา

15. แม่ของจิตรา มีอาชีพค้าขาย เนื่องจากแม่มีงานยุ่งมาก จิตราจึงต้องช่วยแม่ขายของในวันหยุด แต่ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ที่จะถึงนี้ เพื่อนๆในห้องเดียวกันจะไปเที่ยวร่วมกัน แม่ของจิตราอนุญาตให้จิตราไปเที่ยวกับเพื่อนๆได้ ถ้านักเรียนเป็นจิตรา นักเรียนจะไปเที่ยวหรือไม่

- ก. ไม่ไป เพราะมีเพื่อนอีกหลายคนที่ไม่ได้ไปเหมือนกัน
- ข. ไม่ไป เพราะแม่มีงานยุ่งมากอยู่แล้วจึงอยากช่วยแม่ทำงาน
- ค. ไป เพราะนานๆจะมีโอกาสแบบนี้สักครั้ง

16. ลลิตาอาศัยอยู่กับป้าซึ่งมีอาชีพขายขนมบัวลอย ในตอนเย็นของทุกๆวัน ลลิตาจะไปช่วยป้าขายขนมบัวลอย แต่ลลิตาเห็นเพื่อนๆไปวิ่งเล่นจึงอยากไปเล่นบ้าง ถ้านักเรียนเป็นลลิตา นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไปวิ่งเล่นกับเพื่อน เพราะเล่นกับเพื่อนๆสนุกกว่าขายขนมบัวลอย
- ข. ช่วยป้าขายขนมบัวลอย เพราะเป็นหน้าที่ที่หลานควรทำ
- ค. ช่วยขายขนมบัวลอย เพราะอยากตอบแทนที่ป้าคอยดูแลเรา

17. ตาและยายของปรีดาไปทำบุญที่วัดทุกวันพระ ปรีดาจะช่วยทำน้มน้ำมนต์ของไปทุกครั้ง แต่วันพระที่จะถึงตรงกับวันที่ปรีดานัดจะไปเที่ยวกับเพื่อนๆ ถ้านักเรียนเป็นปรีดา นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไปเที่ยว เพราะได้นัดกับเพื่อนๆไว้ก่อนแล้ว
- ข. ช่วยตาและยายน้มน้ำมนต์ของไปวัด เพราะเป็นหน้าที่ของลูกหลานที่ต้องดูแล
- ค. ช่วยตาและยายน้มน้ำมนต์ของไปวัด เพราะอยากคอยดูแลและช่วยเหลือตายาย

18. ครูประจำชั้น ม.1 กล่าวกับนักเรียนเสมอว่า “ทุกคนควรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คนใดที่เคยช่วยเหลือเราไว้ ถ้าเขาได้รับความเดือดร้อนก็สมควรช่วยเหลือเขาบ้าง” ถ้านักเรียนอยู่ในห้องนี้ นักเรียนจะปฏิบัติตามหรือไม่

- ก. ปฏิบัติตาม เพราะเป็นการตอบแทนที่เขาเคยช่วยเหลือเรา
- ข. ปฏิบัติตาม เพราะเป็นคำสอนของครูประจำชั้น
- ค. ไม่ปฏิบัติตาม เพราะทุกคนต้องช่วยเหลือตัวเองก่อน

19. อุษากับเพื่อนๆนัดไปเที่ยวด้วยกันในวันหยุด เมื่อถึงวันนัดแม่ของอุษาป่วยซึ่งมีพ่อดูแลอยู่แล้ว ถ้านักเรียนเป็นอุษา นักเรียนจะไปเที่ยวหรือไม่

- ก. ไม่ไป เพราะลูกที่ดีต้องคอยดูแลพ่อแม่ขณะที่ท่านเจ็บป่วย
- ข. ไม่ไป เพราะกลัวพ่อคนที่ไม่ดูแลแม่
- ค. ไป เพราะแม่คงไม่เป็นอะไรมาก

20. ขณะที่นิตยาและเพื่อนๆ รับประทานอาหารอยู่ในร้านแห่งหนึ่ง บังเอิญนิตยาพบพ่อของตนกำลังเมาเหล้าส่งเสียงดังรบกวนคนอื่นๆ อยู่ในร้าน เพื่อนๆ ไม่รู้จักพ่อของนิตยา ดังนั้นนิตยาจึงทำเป็นไม่รู้จักพ่อของตนและเดินออกจากร้านไปพร้อมกับเพื่อนๆ นักเรียนจะทำอย่างนิตยาหรือไม่

- ก. ทำ เพราะถ้าเพื่อนรู้ว่าเป็นพ่อจะทำให้อายเพื่อน
- ข. ไม่ทำ เพราะหากใครรู้จะว่านิตยาเป็นคนลึ้มตัว
- ค. ไม่ทำ เพราะถึงอย่างไรก็เป็นพ่อที่มีบุญคุณกับเรา เราควรให้ความเคารพ

21. รองเท้าผ้าใบของวิภาชาติเป็นรองเท้าวิ่งถูกเพื่อนๆ ล้อเลียนเสมอ เธอต้องการซื้อรองเท้าผ้าใบคู่ใหม่ แต่เธอทราบว่าพ่อแม่มีความจำเป็นต้องใช้เงินในช่วงนี้ ถ้านักเรียนเป็นวิภาชนักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ขอเงินซื้อรองเท้าคู่ใหม่ เพราะถึงอย่างไรก็ต้องซื้ออยู่แล้ว
- ข. ใส่รองเท้าแตะคู่เดิมไปก่อน รอท่านให้เงินแล้วค่อยซื้อคู่ใหม่
- ค. ใส่รองเท้าแตะคู่เดิมไปก่อน แล้วเก็บเงินซื้อเองเพื่อไม่ต้องเดือดร้อนเงินพ่อแม่

22. จุ่มอาศัยอยู่บ้านพี่ชายชื่อจ้อย บังเอิญวันหนึ่งจ้อยประสบอุบัติเหตุขาหัก จึงต้องนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลเนื่องจากไม่มีใครดูแลจ้อย จุ่มจึงต้องขาดเรียนเป็นเวลา 1 สัปดาห์เพื่อดูแลพี่ชาย ถ้านักเรียนเป็นจุ่ม นักเรียนจะทำเหมือนจุ่มหรือไม่

- ก. ทำ เพราะเป็นพี่น้องต้องช่วยเหลือกัน
- ข. ทำ เพราะอยากดูแลให้ความช่วยเหลือพี่ชาย
- ค. ไม่ทำ เพราะตามปกติทางโรงพยาบาลมีพยาบาลคอยดูแลอยู่แล้ว

23. ทุกครั้งที่ครูให้ช่วยทำงานบางอย่าง เช่น ลบกระดานดำ ไปเอาชอล์ก ชื่อของใช้ในห้องเรียน เป็นต้น ขวณชมจะอาสาทำทุกครั้งทั้งที่ครูไม่ได้ระบุให้ใครทำ ทำให้เพื่อนๆ บางคนหาว่าขวณชมทำงานเอาหน้า ถ้านักเรียนเป็นขวณชมนักเรียนจะทำเหมือนขวณชมหรือไม่

- ก. ไม่ทำ เพราะกลัวเพื่อนๆ จะว่าทำงานเอาหน้า
- ข. ทำ เพราะเพื่อนๆ อีกหลายคนก็ทำเช่นเดียวกัน
- ค. ทำ เพราะอยากช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระงานของครู

24. ทุกวันในตอนเย็นมณูญจะเรียนพิเศษที่บ้านโดยพ่อของมณูญจ้างครูกานดามาเป็นผู้สอน ทุกครั้งก่อนเรียนและหลังเลิกเรียนแล้วมณูญจะยกมือไหว้แสดงความเคารพครูกานดา ถ้านักเรียนเป็นมณูญ นักเรียนจะทำเหมือนมณูญหรือไม่

- ก. ทำ เพราะครูถ่ายทอดความรู้ให้กับเราจึงอยากแสดงความขอบคุณ
- ข. ทำ เพราะเพื่อนๆ ที่เรียนพิเศษก็ทำเช่นเดียวกัน
- ค. ไม่จำเป็นต้องทำ เพราะครูกานดาได้ค่าจ้างเป็นสิ่งที่ตอบแทนแล้ว

25. กุ้ง ก้อย ก้อง เดินเข้าประตูโรงเรียนมาด้วยกัน กุ้งเห็นครูเวรยืนอยู่จึงยกมือไหว้ ก้อยเห็นดังนั้นจึงพูดว่า ไปไหว้ทำไมครูคนนั้นไม่ได้สอนเรา ถ้านักเรียนเป็นก้องซึ่งเดินมากับกุ้งและก้อย นักเรียนจะไหว้ครูคนนั้นหรือไม่

ก. ไม่ไหว้ เพราะครูคนนั้นไม่ได้สอนตน

ข. ไหว้ เพราะเป็นการทำตามระเบียบของโรงเรียน

ค. ไหว้ เพราะครูทุกคนมีส่วนช่วยเกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียน

26. พรุ่งนี้เป็นวันอาทิตย์จะมีการทอดผ้าป่าที่วัดใกล้บ้านของวินัย วันนี้จึงมีการจัดเตรียมงานสำหรับวันพรุ่งนี้มากมาย วินัยก็เป็นคนหนึ่งที่ทำรอบขวานนี้ ถ้านักเรียนเป็นวินัยจะทำอย่างไร

ก. ไปช่วยจัดเตรียมงาน เพราะเป็นการช่วยเหลืองานเพื่อส่วนรวม

ข. ไปช่วยจัดเตรียมงาน เพราะคนอื่นๆ เขาก็ไปช่วยกัน

ค. ไม่ช่วยจัดเตรียมงาน เพราะมีคนช่วยเหลือทางวัดมากมายแล้ว

27. ในวันต้นไม้แห่งชาติ ทางโรงเรียนต้องการนักเรียนอาสาสมัคร เพื่อช่วยกันปลูกต้นไม้รอบๆ รั้วโรงเรียน อุษณีและเพื่อนๆ ไม่มีงานที่จะต้องรับผิดชอบในวันนี้ ถ้านักเรียนเป็นอุษณี นักเรียนจะทำอย่างไร

ก. รับอาสาปลูกต้นไม้ เพราะเพื่อนๆ อีกหลายคนก็คงทำเหมือนกัน

ข. รับอาสาปลูกต้นไม้ เพราะอยากช่วยทางโรงเรียนด้วยความจริงใจ

ค. ไม่รับอาสาปลูกต้นไม้ เพราะคิดว่าสักวันหนึ่งคนอื่นก็มาตัดไป

28. ทางโรงเรียนนำดอกมะลิมาจำหน่ายให้กับนักเรียนเนื่องในวันแม่แห่งชาติ สุรัชย์เป็นนักเรียนของโรงเรียนแห่งนี้และเขามักจะเก็บเงินที่เหลือจากค่าใช้จ่ายในแต่ละวันไว้เพื่อซื้อของเล่นที่ต้องการ ถ้านักเรียนเป็นสุรัชย์นักเรียนจะซื้อดอกมะลิหรือไม่

ก. ซื้อ เพราะจะนำไปกราบแม่ ที่แม่มีพระคุณต่อเรา

ข. ถ้าเพื่อนๆ หลายคนช่วยกันซื้อก็คงซื้อด้วย

ค. ไม่ซื้อ เพราะต้องการเก็บเงินไว้ซื้อของเล่น

29. ขณะเดินทางกลับบ้าน ถ้านักเรียนพบพระภิกษุที่เคยสอนตนที่โรงเรียนเดินผ่านมา นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

ก. ไหว้ เพราะเห็นคนอื่นๆ ก็ยกมือไหว้เหมือนกัน

ข. ไหว้ เพราะเป็นการแสดงความเคารพต่อสถาบันศาสนา

ค. ไม่ไหว้ เพราะพระภิกษุรูปนั้นอาจจะจำเราไม่ได้

30. รณชัยและเพื่อนๆ เป็นนักกีฬาของโรงเรียน ทุกครั้งก่อนการแข่งขันจะมีการฝึกซ้อมอย่างหนัก และทุกคนก็ได้รับเบี้ยเลี้ยงจำนวนหนึ่ง แต่การแข่งขันในครั้งที่จะมีมาถึงนี้ ทางโรงเรียนบอกว่าจะไม่ให้เบี้ยเลี้ยงแก่นักกีฬาเพราะไม่มีงบ ถ้านักเรียนเป็นรณชัยนักเรียนจะอย่างไร

- ก. ไม่มาฝึกซ้อม เพราะรู้ว่าถ้ามาก็จะไม่ได้เบี้ยเลี้ยง
- ข. มาฝึกซ้อมตามปกติ เพราะต้องการสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน
- ค. มาฝึกซ้อมตามปกติ เพราะเพื่อนๆ ร่วมทีมก็มาฝึกซ้อมด้วยเหมือนกัน

31. คณะลูกเสือ-เนตรนารี ของโรงเรียนได้ประชุมตกลงกันบำเพ็ญประโยชน์เนื่องในวันสำคัญ โดยมีมติที่ประชุมให้ลูกเสือ-เนตรนารี ทุกคนช่วยขุดคลองระบายน้ำเสียรอบๆ โรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มลูกเสือ-เนตรนารี นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ไม่มาช่วยขุดคลอง แล้วอ้างกับทางคณะลูกเสือทราบว่าเป็นป่วย
- ข. มาช่วยขุดคลอง เพราะกลัวเพื่อนๆ จะหาว่าเห็นแก่ตัว
- ค. มาช่วยขุดคลอง เพราะต้องการทำประโยชน์ให้กับโรงเรียน

32. เมื่อเทียบกับเพื่อนๆ ในชั้น ม.1 แล้ว สุธาเป็นนักเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน มากกว่าคนอื่นๆ ที่เขาเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ถ้านักเรียนเป็นสุธา นักเรียนจะทำเหมือนสุธาหรือไม่

- ก. ไม่ทำ เพราะเป็นนักเรียนควรให้ความสำคัญกับเรื่องเรียนมากที่สุด
- ข. ทำ เพราะเพื่อนๆ ที่เรียนส่วนใหญ่ก็มีส่วนร่วมในกิจกรรมเหมือนกัน
- ค. ทำ เพราะเป็นการแบ่งเวลาเพื่อทำประโยชน์ให้กับโรงเรียนบ้าง

33. ปีนี้ทางโรงเรียนจะจัดงานสังสรรค์ศิษย์เก่า ทางโรงเรียนจึงขอความร่วมมือจากนักเรียนชั้น ม.1 ให้มาช่วยงานต่างๆ เช่น เสิร์ฟอาหาร ล้างจาน เป็นต้น โดยที่นักเรียนที่มาช่วยงานไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ ถ้านักเรียนเป็นสมชาย ซึ่งเรียนอยู่ในชั้น ม.1 นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ไม่มาช่วยงาน เพราะคิดว่าเป็นการเสียเวลาเปล่า
- ข. มาช่วยงาน เพราะต้องการช่วยเหลืองานโรงเรียน
- ค. มาช่วยงาน เพราะนักเรียนชั้น ม.1 ส่วนใหญ่คงจะมากัน

34. ช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในหมู่บ้านที่ลัดดาอาศัยอยู่ ได้จัดงานแห่เทียนเข้าพรรษา ลัดดาจึงไปช่วยงานนี้ตั้งแต่เริ่มหล่อเทียนและร่วมขบวนแห่เทียนไปวัดในหมู่บ้าน ถ้านักเรียนเป็นลัดดา นักเรียนจะทำเหมือนลัดดาหรือไม่

- ก. ไม่ทำ เพราะคงมีคนไปร่วมงานนี้มากแล้ว
- ข. ทำ เพราะเป็นประเพณีที่ประชาชนส่วนใหญ่ทำบุญกัน
- ค. ทำ เพราะต้องการช่วยเหลืองานบุญของวัดในหมู่บ้าน

35. วัฒนาและเพื่อนอีก 5 คน มีหน้าที่ทำความสะอาดรอบๆโรงเรียน ซึ่งในวันนี้วัฒนามาถึงโรงเรียนก่อนเพื่อน และวัฒนากำลังคิดอยู่ว่าจะอ่านหนังสือหรือทำความสะอาดรอบๆโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นวัฒนานักเรียนจะตัดสินใจทำอะไร

- ก. อ่านหนังสือ เพราะถึงไปทำความสะอาดครูก็ไม่รู้
- ข. ทำความสะอาด เพราะเป็นการทำงานตามหน้าที่
- ค. ทำความสะอาด เพราะจะทำให้โรงเรียนน่าอยู่ยิ่งขึ้น

36. เมื่อมีคนกล่าวถึงประเทศไทยในทางที่ไม่ดีหรือในทางที่ไม่เป็นจริง เราคนไทยทุกคนจะต้องช่วยกันโต้แย้งให้ได้มาซึ่งความเป็นจริงและถูกต้อง นักเรียนจะปฏิบัติเช่นนี้หรือไม่

- ก. ปฏิบัติ เพราะเป็นการรักษาชื่อเสียงของประเทศไทย
- ข. ปฏิบัติ เพราะคนส่วนใหญ่ก็คงทำเช่นนี้
- ค. ไม่ปฏิบัติ เพราะไม่ใช่หน้าที่ของเรา

37. หรรษาเป็นนักเรียนที่เคยได้รับรางวัลชนะเลิศการวาดภาพระดับประเทศหลายครั้ง จึงทำให้ได้รับเลือกเป็นตัวแทนของประเทศที่จะเดินทางไปแข่งขันวาดภาพที่ประเทศญี่ปุ่น แต่ช่วงเวลาก่อนออกเดินทางอีกประมาณ 3 เดือน หรรษาจะต้องฝึกวาดภาพอย่างหนักทุกวัน โดยที่ไม่ค่อยมีเวลาเที่ยวเล่นกับเพื่อนเหมือนแต่ก่อน ถ้านักเรียนเป็นหรรษา นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ไม่รับเป็นตัวแทน เพราะเบื่อก็คงจะต้องฝึกซ้อมเป็นเวลานาน
- ข. รับเป็นตัวแทน เพราะต้องทำตามความต้องการของผู้สนับสนุน
- ค. รับเป็นตัวแทน เพราะเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงของประเทศ

38. บริเวณใกล้กับตึกยามหน้าประตูโรงเรียนมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ทุกเช้าที่นิพนธ์เดินเข้าประตูโรงเรียนจะยกมือไหว้พระพุทธรูปก่อนเดินผ่านไป ถ้านักเรียนเป็นนักเรียนคนหนึ่งของโรงเรียนนี้ นักเรียนจะทำเหมือนนิพนธ์หรือไม่

- ก. ทำ เพราะนักเรียนคนอื่นเขาก็ทำกัน
- ข. ทำ เพราะเป็นการแสดงความเคารพต่อพระพุทธรูปศาสนา
- ค. ไม่ทำ เพราะต้องวางกระเป๋าทำให้เสียเวลาที่จะไปเล่นกับเพื่อน

39. ถ้าเป็นงานส่วนรวมแล้วบุญมีจะช่วยเหลือโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นงานของโรงเรียนที่ตนเรียนอยู่ บุญมีจะช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ นักเรียนมีพฤติกรรมคล้ายกับบุญมีหรือไม่

- ก. มี เพราะคนอื่นก็ช่วยเหลืองานส่วนรวมกันมาก
- ข. มี เพราะต้องการทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม
- ค. ไม่มี เพราะมีเรื่องอื่นที่ต้องทำอีกมาก

40. ทุกๆครั้งที่มาลีได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี มาลีจะยืนตรงจนกว่าเพลงจะจบ แม้ว่าขณะนั้นจะอยู่ในที่ลับตาคน หรืออยู่ในระหว่างเดินทางก็ตาม นักเรียนปฏิบัติเช่นเดียวกับมาลีหรือไม่

- ก. ไม่ปฏิบัติ เพราะไม่รู้จุดมุ่งหมายว่ายืนตรงเพื่ออะไร
- ข. ปฏิบัติ เพราะเป็นระเบียบของทางราชการที่ทุกคนต้องปฏิบัติ
- ค. ปฏิบัติ เพราะเป็นการถวายความเคารพต่อพระเจ้าอยู่หัว

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 30 ข้อ ให้นักเรียนพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓

ในช่องทางขวามือของข้อความแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดโดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

- จริงมากที่สุด หมายถึง นักเรียนได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นประจำ
- จริงมาก หมายถึง นักเรียนได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นส่วนใหญ่
- จริงปานกลาง หมายถึง นักเรียนได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง
- จริงน้อย หมายถึง นักเรียนได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้นบ้างในบางครั้ง
- ไม่จริงเลย หมายถึง นักเรียนไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อความนั้น

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
1.	ผู้ปกครองสอนให้นักเรียนกล่าวคำขอบคุณกับทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือเรา.....					
2.	ผู้ปกครองมักจะเล่าเรื่องพระคุณของปู่ ย่า ตา ยาย ที่มีต่อตนให้ลูกๆฟัง.....					
3.	ผู้ปกครองเฝ้าอยู่เสมอ ให้นักเรียนแสดงความเคารพต่อปู่ ย่า ตา ยาย ในทุกครั้งที่พบและจากกัน.....					
4.	ผู้ปกครองจะอบรมสั่งสอนอยู่เสมอเรื่องความไม่เหมาะสมที่เตียงผู้ใหญ่.....					
5.	ผู้ปกครองไม่ให้นักเรียนพูดข้ามศีรษะผู้ที่อาวุโสกว่า.....					
6.	ผู้ปกครองมักพูดถึงบุคคลที่มีบุญคุณต่อครอบครัวของเราให้ลูกๆฟัง.....					
7.	ผู้ปกครองพูดคุยเรื่องบุญคุณของครูอยู่บ่อยๆ.....					
8.	ผู้ปกครองมักเล่าเรื่องพระราชกรณียกิจของในหลวงด้วยความชื่นชมให้นักเรียนฟัง.....					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
9.	ผู้ปกครองสอนให้นักเรียนแสดงความขอบคุณบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือเรา ถึงแม้บุคคลนั้นจะมีฐานะต่ำกว่าเรา.....					
10.	ผู้ปกครองสอนให้นักเรียนกล่าวคำขอบคุณแก่ผู้ที่ลูกให้เรานั่งบนรถประจำทาง.....					
11.	ผู้ปกครองย้ายอยู่เสมอให้นักเรียนเชื่อฟังคำสั่งสอนของปู่ ย่า ตา ยาย.....					
12.	ผู้ปกครองสอนให้นักเรียนคอยช่วยงานครู ทุกครั้งที่มีโอกาส.....					
13.	ไม่มีเลยสักครั้งที่ผู้ปกครองจะตำหนิปู่ ย่า ตา ยาย ให้นักเรียนได้ยิน.....					
14.	ผู้ปกครองแสดงความเคารพต่อปู่ ย่า ตา ยาย ในทุกครั้งที่นักเรียนอยู่ด้วย.....					
15.	ผู้ปกครองมักแสดงความชื่นชมปู่ ย่า ตา ยาย อยู่เสมอ.....					
16.	ผู้ปกครองมักกล่าวถึงผู้ที่ทำประโยชน์ให้กับสังคมด้วยความชื่นชมอยู่เสมอ.....					
17.	ผู้ปกครองมักพานักเรียนและพี่น้องไปพบเยี่ยมและพูดคุยกับปู่ ย่า ตา ยาย เป็นประจำ.....					
18.	ผู้ปกครองพาปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติผู้ใหญ่ไปตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี.....					
19.	เมื่อปู่ ย่า ตา ยาย ให้อาหารให้ผู้ปกครองทำกิจธุระใดให้ผู้ปกครองจะรีบทำให้ทันที.....					
20.	หากปู่ ย่า ตา ยาย เหยียบว่าขาดเหลืออะไร ผู้ปกครองจะพยายามหามาให้โดยเร็ว.....					
21.	หากผู้ปกครองทราบว่าทางโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือในเรื่องใด ถ้าผู้ปกครองสามารถทำได้ก็จะทำให้ทันที.....					
22.	ในวันสำคัญทางศาสนาผู้ปกครองมักพานักเรียนไปช่วยเหลืองานบุญต่างๆของวัด.....					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
23.	หากปู่ ย่า ตา ยาย ไม่สบาย ผู้ปกครองของนักเรียนจะคอยดูแล อย่างดี.....					
24.	เมื่อมีเวลาว่างในวันหยุด ผู้ปกครองจะพานักเรียนไปพบปู่ ย่า ตา ยาย.....					
25.	ผู้ปกครองพานักเรียนไปอวยพรวันเกิดให้กับปู่ ย่า ตา ยายทุกปี...					
26.	ในช่วงปิดภาคเรียน ผู้ปกครองพานักเรียนและพี่น้องไปพักอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย เพื่อคอยดูแลช่วยเหลือและเป็นเพื่อนคุย.....					
27.	ถึงแม้ว่าผู้ปกครองจะมีงานยุ่งสักเพียงใด ก็ไม่ลืมที่จะโทรศัพท์ พูดคุยกับปู่ ย่า ตา ยาย.....					
28.	ผู้ปกครองพยายามสรรหาสิ่งอำนวยความสะดวกมาให้ปู่ ย่า ตา ยาย ไว้ใช้.....					
29.	ผู้ปกครองจะพาปู่ ย่า ตา ยาย ไปเที่ยวพักผ่อนนอกสถานที่ เมื่อมีโอกาส.....					
30.	ช่วงเทศกาลวันสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ วันแม่ ผู้ปกครองจะพา นักเรียนไปเยี่ยมปู่ ย่า ตา ยาย.....					

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 30 ข้อ ให้นักเรียนพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓

ในช่องทางขวามือของข้อความแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดโดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นประจำ

จริงมาก หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นส่วนใหญ่

จริงปานกลาง หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง

จริงน้อย หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นบ้างในบางครั้ง

ไม่จริงเลย หมายถึง นักเรียนไม่ได้ปฏิบัติตามข้อความนั้น

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
1.	นักเรียนรู้สึกอบอุ่นเวลาได้อยู่ใกล้ชิดกับครอบครัว.....					
2.	ในวันหยุดนักเรียนมักจะช่วยแม่ทำงานบ้านร่วมกับทุกคน ในครอบครัว.....					
3.	ในเวลาที่บ้านนักเรียนอยู่บ้านนักเรียนชอบช่วยแม่ทำความสะอาด บ้าน.....					
4.	นักเรียนชักชวนพี่น้องของนักเรียนให้ช่วยเหลือผู้ปกครองทำงาน เท่าที่จะช่วยได้.....					
5.	หากวันใดที่นักเรียนจะต้องกลับบ้านผิดเวลา นักเรียนจะรีบ โทรศัพท์บอกผู้ปกครองทันทีเพื่อไม่ให้ท่านเป็นห่วง.....					
6.	ถ้าวันใดที่นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป ผู้ปกครองจะสังเกตเห็น และซักถามนักเรียน.....					
7.	นักเรียนและพี่น้องคุยกันว่า เราจะพยายามไม่ทะเลาะกันเพราะ ไม่อยากให้พ่อแม่ไม่สบายใจ.....					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
8.	นักเรียนและพี่น้องมักนำเรื่องที่พบในชีวิตประจำวันทั้งเรื่อง ที่ควรยึดเป็นตัวอย่างและไม่ควรยึดเป็นตัวอย่างมาเล่าสู่กันฟัง ภายในครอบครัวอยู่เสมอ.....					
9.	ไม่มีเลยสักครั้งที่นักเรียนจะเถียงผู้ปกครองเมื่อถูกดุ.....					
10.	เมื่อคนในครอบครัวนักเรียนมีเรื่องไม่เข้าใจกัน ครอบครัวเรา จะค่อยๆ พุดจาและฟังเหตุผลของกันและกัน.....					
11.	เมื่อใดก็ตามที่นักเรียนไม่สบายใจ คนที่นักเรียนคิดจะปรึกษาเป็น อันดับแรกคือ ผู้ปกครอง.....					
12.	เมื่อนักเรียนไม่สบาย ผู้ปกครองจะเฝ้าดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด..					
13.	หากผู้ปกครองไม่สบาย นักเรียนและพี่น้องจะคอยดูแลอย่างดี...					
14.	เวลาไปตลาดถ้านักเรียนเห็นขนมที่ผู้ปกครองชอบรับประทาน นักเรียนจะซื้อไปฝากผู้ปกครองทุกครั้ง.....					
15.	นักเรียนและพี่น้องมักพูดคุยกันถึงผู้ปกครองด้วยความชื่นชม เสมอ.....					
16.	นักเรียนภูมิใจที่สุดที่ได้เกิดมาเป็นลูกของพ่อแม่.....					
17.	นักเรียนไม่เคยทำตัวเหลวไหลเพราะไม่อยากให้ผู้ปกครองต้อง เดือดร้อนใจ.....					
18.	นักเรียนมักรู้สึกว่าคุณในครอบครัวมักพูดถึงนักเรียนในทางที่ไม่ดี.					
19.	ในวันหยุดผู้ปกครองมักพานักเรียนไปหาซื้อหนังสือเกี่ยวกับ ธรรมะมาอ่าน.....					
20.	ผู้ปกครองชักชวนให้นักเรียนใส่บาตรร่วมกันก่อนไปโรงเรียน ทุกวัน.....					
21.	ผู้ปกครองพานักเรียนไปชมพิพิธภัณฑ์ต่างๆ เพื่อเพิ่มความรู้.....					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
22.	ผู้ปกครองชักชวนให้นักเรียนไปเลือกซื้อของเพื่อเตรียมใส่บาตร...					
23.	ในวันหยุดผู้ปกครองมักพานักเรียนไปนั่งฟังเทศน์ที่วัด.....					
24.	ที่บ้านของนักเรียนมีเทพธรรมะและผู้ปกครองจะเปิดให้ลูกๆ ฟัง เป็นเรื่องปกติ.....					
25.	ผู้ปกครองมักยกตัวอย่างคนที่ทำความดีในเรื่องต่างๆว่าเป็น การกระทำที่ควรยึดถือปฏิบัติตามให้คนในครอบครัวฟัง.....					
26.	ผู้ปกครองสามารถชี้แจงให้นักเรียนคลายความโกรธและให้อภัย เพื่อนที่ทะเลาะและชอบแกล้งนักเรียน.....					
27.	ผู้ปกครองมักชวนนักเรียนให้ฝึกนั่งสมาธิ.....					
28.	ผู้ปกครองชักชวนให้นักเรียนสวดมนต์ก่อนเข้านอน.....					
29.	ผู้ปกครองแนะนำให้นักเรียนชมรายการปฏิบัติธรรมทางโทรทัศน์.					
30.	เวลานั่งทานข้าวร่วมกัน ผู้ปกครองมักชวนคุยเรื่องการทำความคิดี.					

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 25 ข้อ ให้นักเรียนพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓

ในช่องทางขวามือของข้อความแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดโดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

- จริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด
 จริงมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมาก
 จริงปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนปานกลาง
 จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนน้อย
 ไม่จริงเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
1.	ถ้านักเรียนทำสิ่งใดสำเร็จ ก็เพราะนักเรียนมีความตั้งใจที่จะทำสิ่งนั้น.					
2.	ถ้านักเรียนอยากสอบได้คะแนนดี นักเรียนก็ต้องตั้งใจเรียน.....					
3.	นักเรียนคิดว่าหากนักเรียนสอบตก ก็เพราะนักเรียนไม่ตั้งใจเรียน หนังสือ.....					
4.	ถ้านักเรียนคุยกับเพื่อนในเวลาเรียน นักเรียนก็สมควรที่จะถูกครูดุ...					
5.	ถ้านักเรียนชวนชวรายอ่านหนังสือและค้นคว้าด้วยตนเองมาก นักเรียน ก็จะมีความรู้รอบตัวมากขึ้น.....					
6.	ถ้านักเรียนทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน นักเรียนก็สมควรที่จะถูก ครูลงโทษ.....					
7.	ถ้านักเรียนส่งการบ้านครูทุกครั้ง นักเรียนจะไม่ถูกครูลงโทษในเรื่องนี้ แน่นอน					
8.	ถ้านักเรียนสอนการบ้านเพื่อน แล้ววันใดที่นักเรียนทำไม่ได้บ้าง เพื่อน ก็จะสอนการบ้านนักเรียนเช่นกัน.....					
9.	ถ้านักเรียนอยากเป็นที่รักของใครๆ นักเรียนจะต้องไม่เอาแต่ใจตัวเอง.					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่จริง เลย
10.	ถ้านักเรียนทำร้ายผู้อื่น นักเรียนคงจะถูกทำร้ายคืนบ้าง.....					
11.	ถ้านักเรียนต้องการให้น้องรัก นักเรียนจะต้องรู้จักรักน้องก่อน.....					
12.	เมื่อใดที่นักเรียนคิดร้ายกับผู้อื่นนักเรียนก็จะต้องวุ่นวายใจไม่มีความสุข					
13.	ถ้านักเรียนดื้อกับพ่อแม่ ข้างพ่อก็คิดว่าพ่อแม่คงจะเสียใจ.....					
14.	ถ้านักเรียนช่วยเหลือผู้อื่น เมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ ก็คงจะมีคนมาช่วยนักเรียนบ้าง.....					
15.	ถ้านักเรียนต้องการให้จิตใจสงบ ข้างพ่อก็จะต้องฝึกนั่งสมาธิบ้าง.....					
16.	ถ้านักเรียนขโมยของของคนอื่น สักวันจะต้องถูกจับและถูกลงโทษ.....					
17.	ถ้านักเรียนทำร้ายสัตว์ สักวันนักเรียนก็就会被ทำร้ายเช่นกันบ้าง.....					
18.	ถ้านักเรียนเผลอว่าพ่อแม่ ตัวนักเรียนเองจะรู้สึกไม่สบายใจมาก.....					
19.	ถ้านักเรียนต้องการให้พ่อแม่สบายใจ นักเรียนก็ต้องปฏิบัติตัวให้ดี เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่.....					
20.	นักเรียนคิดว่าถ้าเราใช้จ่ายเงินอย่างสุรุ่ยสุร่าย ในวันข้างหน้าอาจจะ ต้องพบกับความลำบาก.....					
21.	นักเรียนคิดว่าถ้าเรารู้จักอดออม วันข้างหน้าเราจะมีเงินใช้ไม่ขัดสน...					
22.	นักเรียนคิดว่าที่ตนเองไม่แข็งแรง ก็เพราะนักเรียนไม่ค่อยได้ ออกกำลังกาย.....					
23.	นักเรียนคิดว่าคนเราถ้าขยันทำงาน รับรองว่าไม่อดตายแน่นอน.....					
24.	หากวันใดที่นักเรียนท้องเสียก็คงเป็นเพราะนักเรียนทานอาหาร ที่ไม่สะอาด.....					
25.	ถ้านักเรียนหกล้ม ก็คงเนื่องมาจากที่นักเรียนเดินไม่ระมัดระวัง.....					

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความมีคุณธรรมประจำใจ

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 25 ข้อ ให้นักเรียนพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓

ในช่องทางขวามือของข้อความแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดโดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด

จริงมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมาก

จริงปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนปานกลาง

จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนน้อย

ไม่จริงเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
1.	เมื่อมีการรณรงค์ให้บริจาคสิ่งของ เช่น หนังสือ ของเล่น ฯลฯ ถ้านักเรียนมีนักเรียนจะร่วมบริจาคด้วย.....					
2.	เมื่อนักเรียนคนตาบอดหรือคนพิการมาขอเงิน นักเรียนจะให้เงินทุกครั้ง.....					
3.	เมื่อนักเรียนซื้อขนมทาน นักเรียนจะชวนเพื่อนทานขนมกับนักเรียนด้วย.....					
4.	นักเรียนแบ่งของเล่นที่นักเรียนมีให้เพื่อนได้เล่น.....					
5.	นักเรียนรู้สึกสบายใจทุกครั้งที่ได้มีโอกาสช่วยเหลือเพื่อนๆ.....					
6.	นักเรียนชอบดูกีฬาไ้ชน.....					
7.	นักเรียนชอบตบหัวหรือตีเพื่อนที่ตัวเล็กกว่า					
8.	นักเรียนชอบเอาก้อนหินขว้างใส่สุนัขหรือแมวตัวที่พบเห็น.....					
9.	เมื่อนักเรียนอยากได้ของของเพื่อน นักเรียนจะแอบหยิบไปตอนที่เพื่อนเผลอ.....					
10.	เมื่อเจ้าของร้านค้าเผลอ นักเรียนจะแอบหยิบสินค้าของร้านไป.....					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
11.	เมื่อนักเรียนต้องการใช้เงินเพื่อเล่นเกมที่ร้านคอมพิวเตอร์ นักเรียนจะ หยิบเงินของแม่ไปใช้โดยไม่บอกกล่าว.....					
12.	ก่อนที่นักเรียนจะหยิบของของเพื่อนไปใช้ นักเรียนจะขออนุญาตเพื่อน ก่อน.....					
13.	นักเรียนจะเปลี่ยนรองเท้าของตัวเองกับรองเท้าของเพื่อน เพื่อจะได้ คู่ใหม่กว่า.....					
14.	เมื่อใครก็ตามกำลังเล่นของเล่นที่นักเรียนอยากเล่น นักเรียนจะเข้าไป แย่งมาเล่นก่อน.....					
15.	นักเรียนจะระบายความโกรธโดยทำลายข้าวของในบ้าน.....					
16.	ถ้าวันใดนักเรียนเผลอโกหกพ่อแม่ นักเรียนจะขอโทษและสัญญาว่า จะไม่ทำผิดอีก.....					
17.	ถึงแม้จะสอบได้คะแนนไม่ดี นักเรียนก็จะบอกพ่อแม่ตามตรง.....					
18.	นักเรียนมักนิทาเพื่อนที่นักเรียนไม่ชอบหน้า.....					
19.	เวลาที่นักเรียนรู้สึกโกรธหรือโมโห นักเรียนมักจะพูดคำหยาบออกมา..					
20.	เมื่อนักเรียนไม่ได้ทำการบ้านมาส่งครู นักเรียนก็จะบอกกับครูตามตรง.					
21.	ถ้ามีโอกาสนักเรียนจะลองดื่มเหล้าดูสักครั้ง.....					
22.	นักเรียนคิดว่า การสวดมนต์ให้พระเจ้าเป็นการเสียเวลาโดยเปล่า ประโยชน์.....					
23.	นักเรียนไม่เคยทำสมาธิและไม่เห็นประโยชน์ของการทำสมาธิ.....					
24.	นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเข้านอนทุกวัน.....					
25.	นักเรียนสวดมนต์ให้พระเจ้าก่อนเข้านอนทุกวัน.....					

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามวัดความสนใจคุณธรรมจากสื่อ

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 25 ข้อ ให้นักเรียนพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓

ในช่องทางขวามือของข้อความแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดโดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นประจำ

จริงมาก หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นส่วนใหญ่

จริงปานกลาง หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นปานกลาง

จริงน้อย หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นบ้างในบางครั้ง

ไม่จริงเลย หมายถึง นักเรียนไม่ได้ปฏิบัติตามข้อความนั้น

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
1.	นักเรียนชอบฟังเรื่องราวเกี่ยวกับลูกกตัญญูจากสื่อชนิดต่างๆ.....					
2.	นักเรียนชอบฟังเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระคุณของพ่อแม่ ครู-อาจารย์จากสื่อชนิดต่างๆ.....					
3.	นักเรียนชอบฟังเพลงที่มีเนื้อหากระตุ้นจิตสำนึกให้คนหันมาให้ความ เอาใจใส่ต่อผู้มีพระคุณ.....					
4.	นักเรียนชอบเปิดเทปธรรมะฟัง.....					
5.	นักเรียนรูดรายการโทรทัศน์เพื่อให้ได้ทราบว่า ปีนี้มีใครบ้างที่ ได้รับรางวัล "ลูกที่มีความกตัญญูดีเด่นอย่างสูงต่อแม่" จาก สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.....					
6.	ถึงแม้รายการธรรมะจะนำเสนอในเวลาดีก็ตามเพียงใด นักเรียน ก็จะรูด.....					
7.	นักเรียนชอบดูละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความกตัญญูตเวที.....					
8.	นักเรียนชอบดูโฆษณาที่นำเสนอเพื่อกระตุ้นให้ลูกได้ย้อนกลับไป คิดถึงพ่อแม่ หรือผู้มีพระคุณ.....					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
9.	นักเรียนชอบดูรายการที่น่าดูที่มีกตัญญูทเวทีมาสัมภาษณ์ พูดคุยให้คนทั่วไปได้รับทราบ.....					
10.	นักเรียนชอบดูรายการที่มีการพูดคุยถึงพระคุณของแม่.....					
11.	ทุกเช้าวันอาทิตย์ นักเรียนจะต้องตื่นแต่เช้าเพื่อเปิดรายการ ธรรมะดูอยู่เสมอ.....					
12.	นักเรียนจะดูโปรแกรมการนำเสนอรายการทางโทรทัศน์ล่วงหน้า เพื่อทราบเวลาและเผื่อดูรายการเกี่ยวกับธรรมะหรือคุณธรรม..					
13.	หลังพักกลางวัน นักเรียนชอบเข้าห้องสมุดของโรงเรียนเพื่ออ่าน วารสารที่เกี่ยวกับคุณธรรมความดี.....					
14.	นักเรียนชอบยืมหนังสือเกี่ยวกับธรรมะของห้องสมุดไปอ่านที่บ้าน					
15.	หลังจากทำการบ้านเสร็จแล้วเมื่อมีเวลว่าง นักเรียนจะนำ วารสารเกี่ยวกับธรรมะมาอ่าน.....					
16.	เมื่อมีเวลานักเรียนจะอ่านพระไตรปิฎกเพราะอยากทราบเนื้อหา ในนั้น.....					
17.	นักเรียนจะเปลี่ยนสถานีวิทยุหรือโทรทัศน์เมื่อได้ยินเพลงพระคุณ ของแม่ หรือได้ยินพระเทศน์.....					
18.	นักเรียนชอบอ่านตำนานของจีนจากหนังสือเนื่องจากมีการสอน เรื่องคุณธรรมในด้านต่างๆไว้มาก.....					
19.	นักเรียนชอบอ่านนิทานที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับคุณธรรมต่างๆ.....					
20.	หนังสือที่นักเรียนชอบอ่านคือหนังสือธรรมะ.....					
21.	เมื่อเข้าไปร้านหนังสือ สิ่งแรกที่นักเรียนจะทำคือเดินไปที่ มุมหนังสือเกี่ยวกับคุณธรรม.....					
22.	นักเรียนชอบอ่านหนังสือที่นำเสนอและยกตัวอย่างคุณธรรม ในด้านต่างๆ.....					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	ไม่ จริง เลย
23.	ถ้าเห็นหนังสือพิมพ์พาดหัวข่าวเกี่ยวกับคุณธรรม นักเรียนจะอ่าน ก่อนเป็นอันดับแรก.....					
24.	หากนักเรียนมีโอกาสไปเที่ยวงานแสดงหนังสือ นักเรียนจะเลือก เข้าไปที่ซุ้มหนังสือเกี่ยวกับธรรมะก่อนซุ้มอื่นๆ.....					
25.	เวลาที่นักเรียนท่องเว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ต หากนักเรียนเห็น ข้อความเกี่ยวกับธรรมะ นักเรียนจะรีบเข้าไปอ่านก่อน.....					

ภาคผนวก ง
สรุปผลการสัมภาษณ์เพื่อหาตัวแปรปัจจัย

ในวิธีดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1 นั้นนอกจากผู้วิจัยจะศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความกตัญญูตเวทีแล้ว ผู้วิจัยยังได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลเพื่อหาตัวแปรปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวทีและสนับสนุนตัวแปรที่ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์บุคคล 6 ท่าน โดยเป็น พระภิกษุจำนวน 3 รูป ได้แก่ พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) พระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ) และพระสมโชค ฐานวโร และบุคคลที่ได้รับรางวัล “ลูกที่มีความกตัญญูตเวทีอย่างสูงต่อแม่” จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา บริสุทธิ์ อาจารย์ลลิตา แซ่เอี้ยว และอาจารย์อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์ จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) วันจันทร์ที่ 11 สิงหาคม 2546
เวลา 9.00 น. – 9.45 น.

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (2546: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวทีไว้ว่า สิ่งแวดล้อมความเป็นอยู่ของบุคคลมีผลทำให้บุคคลเกิดความกตัญญูตเวที การที่พ่อแม่ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกเห็นนั้นมีความสำคัญยิ่ง จะทำให้ลูกรู้สึกสำนึกและคิดถึงผู้ที่ทำประโยชน์แก่เรา เช่น พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ครูบาอาจารย์ บรรพบุรุษ หรือใครก็ตามที่ทำประโยชน์ให้แก่เราและตอบแทนด้วยการดูแลเอาใจใส่ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หรือเมื่อได้ทรัพย์มาแล้วก็รู้จักอดออม แบ่งปันให้ผู้อื่น แบ่งปันให้พ่อแม่เพราะสำนึกได้ว่า เราได้เอาของท่านมามากแล้วก็จะทำให้พ่อแม่สบายใจ แต่หากบางคนเป็นคนสุรุษสุราย ไม่นึกถึงพ่อแม่หรือผู้ที่เอื้อเฟื้อแก่ตน ชีวิตคนนั้นจะมีแต่ความมืด ความกตัญญูตเวทีเป็นคำคู่กัน การจะมีคุณธรรมข้อนี้ไม่ใช่เพียงแค่สำนึกในบุญคุณเพียงอย่างเดียวจะต้องตอบแทนด้วย สิ่งสำคัญคือ เราต้องนึกถึงชีวิตของเราว่าเราอยู่ได้เพราะพ่อแม่ที่อุปัฏฐากำชูให้เราได้ศึกษาเล่าเรียนจนมีความรู้ เมื่อสำนึกได้แล้ว เมื่อโตขึ้นก็ปฏิบัติตนเป็นคนดี ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เมื่อมีงานทำแล้วก็แบ่งปันให้พ่อแม่ใช้ หรืออาจช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในบ้าน เท่านั้นก็ทำให้พ่อแม่เป็นสุขแล้ว

2. พระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ) วันอาทิตย์ที่ 10 สิงหาคม 2546
เวลา 15.00 น. – 15.30 น.

พระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ) (2546: สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวทีไว้ว่า การที่พ่อแม่ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับลูก โดยการทำให้ลูกเห็น ไม่ว่าจะเป็นการที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูก หรือปฏิบัติต่อพ่อแม่ซึ่งหมายถึงปู่ย่าตายาย ก็จะทำให้ลูกรู้สึกสำนึกและทำตามอย่างพ่อแม่ อีกทั้งการเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมก็มีผลต่อความกตัญญูตเวที เช่นการที่ได้เห็นคนที่ทำไม่ดีกับพ่อแม่แล้วได้รับผลกระทบที่น่าสยดสยอง ก็ทำให้เกิดความกลัว คือ

กลัวที่จะทำไม่ดีกับพ่อแม่เพราะเชื่อว่าจะต้องได้รับผลจากการกระทำนั้น เป็นผลให้ลูกอยากทำดีกับพ่อแม่มากขึ้นทำให้เกิดเป็นความกตัญญูตเวทีขึ้นได้ นอกจากนี้สื่อก็มีอิทธิพลที่จะทำให้เกิดความกตัญญูตเวที เช่นการนำเสนอของสื่อเกี่ยวกับลูกดีเด่นหรือแม่ดีเด่น หรือการจัดทำเรื่องราวที่เกี่ยวกับความกตัญญูตเวที เช่น เรื่องของ ด.ญ.วัลลี ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้นักเรียน ประชาชน ได้รับรู้ ก็จะทำให้คนเห็นความสำคัญของความกตัญญูตเวทีและเกิดความสำนึกในเรื่องนี้มากขึ้น

3. พระสมโชค ฐานวโร (พระภิกษุวัดชลประทานรังสฤษฎ์และพระผู้สอนธรรมะในโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์) วันจันทร์ที่ 11 สิงหาคม 2546 เวลา 10.00 น. - 10.30 น.

พระสมโชค ฐานวโร พระภิกษุวัดชลประทานรังสฤษฎ์และเป็นพระที่สอนธรรมะในโรงเรียนสอนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ (2546. สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวทีไว้ว่า พ่อแม่คือแบบอย่างที่ดีที่สุดของลูก การที่พ่อแม่ทำตัวอย่างให้ลูกดูเป็นการสอนที่ดีที่สุด แต่พ่อแม่ในสังคมปัจจุบันอาจจะโทษสังคมว่าสังคมไม่ดีทำให้ลูกไม่มีความกตัญญูตเวที ทั้งที่จริงๆ แล้วพ่อแม่เป็นคนที่ทำให้ลูกดูอยู่ทุกวัน บางทีพ่อแม่ก็ไม่เคยไปหาพ่อแม่ของตน ไม่ได้คิดว่าที่มีหน้าที่การงานดีก็เพราะพ่อแม่ของตนส่งให้เรียน เมื่อประสบความสำเร็จแล้วก็มัวแต่ยุ่งกับงานของตัวเอง ลูกก็ไม่เคยเห็นพ่อแม่ปฏิบัติต่อพ่อแม่ของตนเอง ก็เป็นการยากที่จะให้ลูกเกิดความกตัญญูตเวทีต่อพ่อแม่ นอกจากนี้การที่เด็กได้มีโอกาสเรียนธรรมะในโรงเรียนสอนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ ได้เข้าวัดบ้าง ก็จะได้รับ การปลูกฝังในเรื่องความกตัญญูตเวทีเพราะในทางพระพุทธศาสนา ก็จะเน้นเรื่องกตัญญูตเวทีเป็นสำคัญ เรื่องของความกตัญญูตเวทีนั้นอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก เพราะลูกที่ทำตัวเหลวไหลส่วนมากก็จะห่างเหินกับพ่อแม่ คือห่างเหินในเรื่องของการทำกิจกรรมร่วมกันเพราะด้วยหน้าที่การงาน หรืออะไรก็ตามทีในปัจจุบันเป็นไปในเรื่องของการทำงานที่ต้องต่อสู้ดิ้นรน ทำให้ลูกกับพ่อแม่ห่างกัน ซึ่งมีผลกับความกตัญญูตเวทีของลูก

4. ศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา บริสุทธิ (ลูกที่มีความกตัญญูตเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2540) วันศุกร์ที่ 15 สิงหาคม 2546 เวลา 9.30 น. - 10.00 น.

ศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา บริสุทธิ ผู้ซึ่งได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูตเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2540 (2546. สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวทีไว้ว่า คนเราต้องรู้จักตอบแทนบุคคลที่มีบุญคุณกับเราไม่ว่าจะเป็น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครู สถาบัน เพื่อน หรือคนบ้านใกล้เรือนเคียง หรือใครก็ตามที่เราดีต่อเรา ที่ช่วยเหลือโดยไม่คิดอะไร เช่นคนบ้านใกล้เรือนเคียงกันที่อาจช่วยดูแลบ้านให้เวลาที่เราไม่อยู่ การตอบแทนอาจทำได้โดยช่วยเหลือ หรือทำสิ่งใดๆก็ตามที่ทำให้บุคคลนั้นสบายใจ ซึ่งการที่เราคนจะมีความกตัญญูตเวทีนั้นจะเกิด การที่เราคิดว่าสิ่งนี้เป็นหน้าที่ที่เกิดจากการมีความรักความผูกพันกันเป็นพื้นฐาน หรือการได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากผู้ใหญ่ในตอนเล็กๆ เช่น ผู้ใหญ่มักจะเตือนว่า อย่าดีพ่อแม่ เพราะเดี๋ยวมีอะไรใหญ่เท่าใบตาล

หรือถ้าดูคำพ่อแม่ ปากก็จะเท่ารูเข็ม นอกจากนี้สื่อก็มีผลต่อการทำให้เกิดความกตัญญูตเวที เช่น เลื่อนข่าวเรื่องความกตัญญูตเวทีในวันแม่ หรือการพาดหัวข่าวว่าลูกอกตัญญู หรือลูกทรพี ก็จะทำให้คนที่รับสื่อสะท้อนกลับมาได้เองว่า คนที่กตัญญูตเวทีจะไม่ทำอย่างนี้ อาจจะเป็นส่วนที่ช่วยคอยกระตุ้นให้เกิดความกตัญญูตเวทีขึ้นมา แต่เป็นที่น่าสนใจว่าสื่อที่นำเสนอจากสื่อในเรื่องของความกตัญญูตเวทีนี้ยังมีอยู่น้อย

5. อาจารย์ลลิตา แซ่เอี้ยว (ลูกที่มีความกตัญญูตเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2542) วันพฤหัสบดีที่ 14 สิงหาคม 2546 เวลา 10.00 น. – 10.30 น.

อาจารย์ลลิตา แซ่เอี้ยว ผู้ซึ่งได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูตเวทีอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2542 (2546. สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวทีไว้ว่า ปัจจัยที่สำคัญคือการได้รับการอบรมบ่มนิสัยตั้งแต่เล็กๆ ให้มีความอ่อนโยนในเรื่องนี้ แต่จะปลูกฝังอย่างเดียวไม่พอ ที่สำคัญที่สุดคือต้องได้เห็นตัวอย่าง โดยเห็นจากพ่อแม่ของตนที่ปฏิบัติต่อพ่อแม่ซึ่งหมายถึงปู่ย่าตายาย จึงจะทำให้เกิดความทราบซึ่งและเห็นคุณค่าว่าเป็นสิ่งที่ดี แล้วทำให้ลูกอยากปฏิบัติตามในเรื่องของความใกล้ชิดกันภายในครอบครัวก็มีอิทธิพลเนื่องจากว่าเมื่อเด็กไม่ได้ใกล้ชิดผู้ปกครอง เด็กก็จะห่างเหินจากการรักษาคุณธรรมในเรื่องนี้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเขาจะเป็นคนไม่ดี เพราะเขาอาจเป็นคนดีได้เพราะสิ่งแวดล้อม อาจเห็นตัวอย่างที่ดีจากเพื่อน จากครู หรือจากสื่อ อีกปัจจัยหนึ่งคือการเชื่อในเรื่องผลกรรมที่ว่าถ้าทำไม่ดีกับพ่อแม่ ว่าพ่อแม่ปากจะเท่ารูเข็ม มือจะใหญ่เท่าใบลาน ก็น่าจะมีผลทำให้คนเกิดความกตัญญูตเวที เพราะถึงแม้ว่าจะไม่เห็นเป็นรูปธรรม แต่เชื่อว่าจะสามารถโน้มน้าวให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาเป็นทางบวกหรือทางที่ดีได้ นอกจากนี้ยังกล่าวว่าเรื่องของความกตัญญูตเวทีนี้เราควรจะช่วยกันเผยแพร่ เพราะปัจจุบันมันกำลังจะหายไปเรื่อยๆ ถ้าทราบใดที่ยังมีการปลูกฝังให้เป็นครอบครัวเดียวตลอดเวลา เนื่องจากการสร้างครอบครัวในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน ทำให้คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น ครอบครัวเดียวก็เป็นในลักษณะตัวใครตัวมัน นานๆจะมีการไปหาปู่ย่าตายาย บางทีญาติพี่น้องก็รู้จักกัน ก็เลยทำให้ไม่มีคุณธรรมว่าต้องไปกตัญญูตเวทีต่อญาติผู้ใหญ่ และถ้าคนไม่มีคุณธรรมข้อนี้ก็เป็นการยากที่เขาจะรักประเทศชาติ เพราะเขาไม่รู้ว่าประเทศชาติให้อะไรกับเขา เขารู้จักแต่ตัวเองคิดหาแต่ผลประโยชน์ให้กับตัวเอง ไม่คิดจะตอบแทนบ้านเมือง เพราะขนาดคนในครอบครัวเขายังไม่รู้คุณค่าแล้วจะไปเห็นคุณค่าของประเทศชาติได้อย่างไร คนเราถ้าไม่มีความกตัญญูตเวที ก็จะไม่ซื่อสัตย์ ไม่รู้จักประหยัด คุณธรรมอื่นก็จะไม่มีและเป็นการยากที่จะไปอบรมให้เขามีคุณธรรมอย่างอื่นเพราะจิตใจนั้นแข็งกระด้างไปแล้ว

6. อาจารย์อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์ (ลูกที่มีความกตัญญูตเวทอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2543) วันพฤหัสบดีที่ 4 กันยายน 2546 เวลา 9.10 น. – 9.30 น.

อาจารย์อนุชาติ ศรีศิริวัฒน์ ผู้ซึ่งได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูตเวทอย่างสูงต่อแม่ ปี พ.ศ. 2543 (2546. สัมภาษณ์) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สัมพันธ์กับความกตัญญูตเวทที่ว่าปัจจัยแรก คือสายสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ที่มีให้กับลูกหรือการได้รับความอบอุ่นจากปู่ย่าตายาย การอบรมเลี้ยงดู ความใกล้ชิด จะทำให้ลูกเกิดความรู้สึกในการเอื้ออาทร และมีจิตสำนึก ที่จะกตัญญูตเวทที่ ปัจจัยที่สองคือ ความมีเมตตา การมีคุณธรรมประจำใจ เป็นสิ่งที่จะค่อยๆ ซึมซับเมื่อลูกโตขึ้นมา คุณธรรมด้านนี้ก็จะส่งผลให้เกิดความกตัญญูตเวทที่ ปัจจัยที่สามคือการที่ลูกได้เห็นตัวอย่างที่ดีใน สังคม เช่นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้มีอุปการะคุณหรือผู้สูงอายุ ก็จะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความ กตัญญูตเวทที่

ประวัติของผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวปัทมา ปรัชญาเศรษฐ
วันเดือนปีเกิด	2 พฤศจิกายน 2523
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	201/5 หมู่ 7 ตำบลสำโรงกลาง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 10130
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 3
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดสุขไพบวัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2535	ประถมศึกษา จาก โรงเรียนป้วยฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
พ.ศ. 2541	มัธยมศึกษา จาก โรงเรียนมัธยมด่านสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
พ.ศ. 2545	การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) วิชาเอกคณิตศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความกตัญญูตเวทีของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง

บทคัดย่อ

ของ

ปัทมา ปรัชญาเศรษฐ์

24 พ.ค. 2548

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

มกราคม 2548

ปัทมา ปรัชญาเศรษฐ. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับ

ความกตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:

รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระวีวรรณ พันธุ์พานิช.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อกับความกตัญญูตเวที และหาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อความกตัญญูตเวที กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ในจังหวัดระยองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง จำนวน 421 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบสามขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบวัดความกตัญญูตเวที แบบสอบถามวัดการรับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9067, .9194, .9036, .9394, .8121 และ .9564 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สหสัมพันธ์พหุคูณและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความกตัญญูตเวทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ กับความกตัญญูตเวที มีค่าเท่ากับ .598 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีปัจจัย 4 ด้านคือ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความกตัญญูตเวทีของนักเรียนได้ร้อยละ 35.80

2. ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว ความมีคุณธรรมประจำใจ และความสนใจคุณธรรมจากสื่อส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองส่งผลทางบวกต่อความกตัญญูตเวทีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ปัจจัยด้านความมีคุณธรรมประจำใจส่งผลต่อ

ความกตัญญูทวดเฒ่ามากที่สุด มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .373
รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง
และความสนใจคุณธรรมจากสื่อ มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ .190, .157
และ .135 ตามลำดับ

A STUDY OF SOME FACTORS RELATED TO THE GRATITUDE
OF MATTHAYOMSUKSA I STUDENTS IN SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION
OF THE AREA SERVICE OFFICE, RAYONG PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
PATTAMA PRATYASET

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University
January 2005

Pattama Pratyaset. (2005). A Study of Some Factors Related to the Gratitude of Matthayomsuksa I Students in Schools Under the Jurisdiction of the Area Service Office, Rayong Province. Master Thesis, M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Chusri Wongrattana, Assist. Prof. Raweewan Panpanich.

The purposes of this research were to study the related between some factors and the gratitude and to study the beta weight of each factors that contributed to the Gratitude. The sample comprised 421 Matthayomsuksa I Student of academic year of 2004 from the Jurisdiction of the area service office, Rayong Province that was selected by using the three – stage random sampling. The instruments were the tests of gratitude and the questionnaires of the model perception of guardian's doing, family relationship , reciprocal deeds beliefs, the moral mind, interesting in morality from media. The reliability were .9067, .9194, .9036, .9394, .8121 and .9564 respectively. The data were analysed by using multiple correlation and multiple regression.

The result of study were shown that :

1. The model perception of guardian's doing, family relationship, reciprocal deeds beliefs, the moral mind and interesting in morality from media had positive related to the gratitude which were statistically significant at .01 level. The multiple correlation coefficient of the model perception of guardian's doing, family relationship, reciprocal deeds beliefs, the moral mind, interesting in morality from media versus the gratitude were equaled .598 which were statistically significant at .01 level. There were the model perception of guardian's doing, family relationship, the moral mind, and interesting in morality from media could explain the variance of Gratitude at 35.80 percent.

2. Family relationship, the moral mind and interesting in morality from media were positive contributed to the gratitude which were statistically significant at .01 level. The model perception of guardian's doing was positive contributed to the

gratitude which were statistically significant at .05 level. The beta weight of the factors which contributed to the gratitude were the moral mind, family relationship, the model perception of guardian's doing and interesting in morality from media were equaled .373, .190, .157 and .135 respectively.